

KAUFMANN
DÁVID
KÖNYVTÁRA

B. 875-79.

שפת אמת

תשובה נצחת

על משובה נצחת, בקרת פלוני אלמוני במכתב-עתי, הקולי על ספרי

מוסר השכל.

לדעת כי משפטו לא במוסר ולא בהשכל, ועד ארניעה לשון שקר:

ובקרת נאמנה

על ספרי ומאמרי איש תהפוכות, מרנא זייפנא וקירי פלסתר מי כא אל בעל
 הקול, ומאסף אספת חכמים לחבל כרמים. חבורי עצביו אשר כתב
 בערמה לרמות את החסידים ולהונות את המשכילים. לדעת כי בעל שש כנפים
 שיש לו שני ראשים ודג פרצופים הוא המוליך את הקול. וגם קצה קורות ימי
 חייו, צדיק מה פעל, דבר נבורותיו וחין ערכו.

מחברת ראשונה.

טאח

יוסף כהן צדק

מניד מישרים לעדת, דורשי תורה וחכמה

פה לונדון יעיא.

בשנת הרני מוכן ומזומן לקיים מצות עשה של

בעור שאר וגם חמין לפ"ק.

הקדמה.

האדם יראה לעינים; וה' יראה ללבב! טמון בלב איש לא קמבעיא לך, בשגם אנחנו בשר לא נחזור קרב איש ולב עמוק, למראה עינינו נשפוט, ואם נשנה במשפטנו, הוא רחום יכפר עון. — אין לו לדין אלא מה שענינו רואות! כי יריבון אנשים, ועד השופט יבא דבר שניהם; יחקרם וידרשם היטב, וישפוט, ואלו האחד שנשא לשוא נפשו, ופללו אלהים הנצב בעדת אל, הרואה ללבב! — ואתה בן אדם! חזית ירא שמים בגלוי, לא תכהו בסתר לאמר: מי יודע אם הוכו כבר? ואם את האלהים הוא ירא גם בסתר? אם עניך הרואות כי צדיק הוא לאלהים בכל דרכיו, וחסיד גם לבני אדם בכל מעשיו, תכבדהו, אף אם לא כמשחבותיך מהשבתי, וצדיק באמונתו יהיה. התחת אלהים אתה לבחון כליות ולב? — ואם זרחה השמש על מעשהו כי רמיה הוא; לא תחס עניך עליו, בקהל רב תודיע זר מעשהו, ותשא ברכה מאת אלהים ואדם, כרופא נאמן החותך אבר אחד למען הצל את החולה מרדת קבר. ואני תקוה כי אשא ברכה מאת האלהים ומאת כל קורא מבין (יהי מאיוזה כת שיהיה) על הסידי את המסרה מעל פני הצבוע מיכאל לוי פרו מקיץ הקורא שמו ראדקינסזאהן. לדעת כי הוא אנדרוגנוס: ירח חסיד וירח אפיקורס. וכי ספריו ומאמריו, לא לבד כי אינם מתוקנים, הגם מסוכנים. ויקרא שמו בישראל: „סטאל“ החת סיפאל, בהיותו מלאך משחית לחבל. היאומן כי יסופר: כי הכותב תולדות בעלי שם טוב, ותולדות עמודי החב"ד, המספר ספורי צדיקים בשפתי קדושים; יחפס תולדות בערנע, ודעות שפינאצא ורארוין, ולעג כמים על מלאכי אלהים? — הגם הלחם במכחישי אמונת רבוקי שדין וליליץ, יתן עוז למכחישי הבהירה החפשית? — ואלו כתב אלה בנעוריו, ואלה לזקוניו, או לחשך; החרשתי: כי אמרתי: בבואו בימים רוח אחרת אתו, ויסול לו מסלה חדשה. ואולם בשנה אדחת היא שנת תרל"ז, הדפיס אלה ואלה! ויאמר נא ישראל אם לא יש תה פוכות כזה, נאזה להקרא: מחבר עברי? ואם לא למעשה הטוב והישר בעיני אלהים ואדם, תחשב הבקרת על חברי עצביו? — לא ידון ודחי בספר, שבחיו בעל שם טוב, המיוחס לחתן ר' אלכסנדר שוחם מק"ק נעמרב. איש חסיד היה בדורותיו, באמונתו חיה, עטו ולבו היו אמונה. ויחר אף כל אשר בשם ישראל יכנה, במיכאל הכותב, תולדות בעלי שם טוב המשמיע בקולו גם מינות ונפירה! — חתן ר' אלכסנדר השוחם, התנהג בחסידות, את נפשו ענה בצום, ועל מהרה הקדש למד הנגלות והנסתרות; ומיכאל הקורא שמו „פלימו בן אלכסנדר“ זייף מאמר מלא לצנות והגלות בלשון הזוהר! (הקול שנה ב' N. N. 3, 5, 7, 8, 16.) וראיתם כי לזה

היה ראש אחד ופרצוף אחד; ולזה יש שני ראשים, דו פרצופים ושני כנפים לכסות כחש חסידותו ומרמת חכמתו, ולעוף ביעף להונות את כל חכמתו אשר בתוכו! ! — והואין מצוה לפרסמהו בקהל? —

דיני כמכרף האמונה והתבונה, ובהיות חובתה טעיהם ובר בשער המשפט, לאמר סלה במלה ככל היצא מפיו (סנהדרין נ"א' ועיין ברש"י שם) אעתיק לשון ספוריו ולצננותו מלה במלה, ויכה מיכאל את מיכאל, סדנא בסדניח יתיב" ואנכי את נפשי הצלתי. הוא כתב. והוא הדפיס, הוא הפיצם בישראל והוא עותיתו ישא. הן עד אסו נכס אנכי, ואם לא אנכי ומצאני עין. זה כחול אל ה' ובקראך בעין פקוחה את המאמה, בנבורה ולא בשתיי" ככתוב בהמליץ (שנה ט"ו N. 28) תדע חין ערובם לבני איש. — וזהה בקול (שנה נ' N. 98) הדנדפס ביום ה' הדנוכה מרל"ס הבטית להדפיס בגליון הבא מענה, מאנשי שלומנו כסע פעטערסבורג" זה כשנת עברה ואין עונה? מדוע בוששה מרכבה נתיב הברזל לבוא? הרחוקה סט. פעטערסבורג מקעיניסבערג ממרחק בוניטש מווען? (ראה להלן צד נ"ה). אמנם, אל תפחית את הישן ושתיקה כהודאה דמיא. דזאת היתה לי, כי הרחבתי בנפשי עוז להדפיסו שנת כדמותו וכצלמו. — ועל כשרוני להיות דעדאקטעאר, ראה בספר ילקוט ריב"ל (צד 158) ובספר הזכרונות (צד 149) להחכם השלם הר"ר דוד בער נאמאנזאהן נ"י. ובשנת הרל"ן, בהחלו להשמיע את קולו, נרפסה, "מדועה" (המניד שנה כ' N. 42) וז"ל: „שאלה: כאשר קראנו בהתנצלות מהר"ר מרדכי בוש מק"ב, וכאשר נודע גם פה אשר המר"ל את הקול החותם בשם מיכאל ראדקינסואחן הוא הוא פרום מק"ן, הלא למיחוש מבע"אולי יחדל לצאת לאור, ממי נבקש „את כספנו, מפרומקין או מראדקינסואחן? שנה חשם הלא דבר הוא? ? דוד בהררין ראפאפארט. — ויען השואל לא כתב גם שם עירו, ענהו בעל הקול וז"ל „ומי יתן כבודו לכלימה להשיב על פאתקוואלין? די לנו חרפה הזאת אשר „מ"ע יקבלו פאתקוואלין" (הקול שנה א' N. 10) אף כי בקרת האיש „בן-נץ" אשר לא נודע גם שמרוב שם עיית, תחשב לסיס-אולי! ! —

במאמר „הם ולא נשלם" בהרת' לשון ערומים (סאטורע) כמעשי הרב החכם הגדול מר"ה יצחק בער לעווינזאהן נ"ע, בכתבו „תולדות פלוני אלמוני חכובי" (ילקוט ריב"ל 6), „מסכת אותו ואת בני" (שם 20), „שור המבקר" (שם 42) ראה קראתי שם ספורי זה, שפת אמת ואילם, מיכאל הנהפך לסמאל" שמו לראשונה. ושניתו על פי עצה מאחבי, אחרי אשר שלחתי 42 עקסעמפלארע לקצח מאחבי מרחוק ומקרוב. והנני שולח לאיש איש מהם עקסעמפלאר בשמו החדש, בבטחוני כי בטובם ימחרו להשיב אלי את הראשון. ולא שאמר אחרי, דו פרצופים בעולם האצילות כספר, ספורי צדיקים ושפתי קדושים" (ראה להלן צד נ"י) והיה הוא ותמורתו קדש.

כהן צדקי.

זְקֵנָה וּבְהָרוֹת בַּיּוֹם קָרֵב.

עֵנָה כְּסִיל בְּאַוֶּלֶתָּו. (משלי כ"ז, ה')

וְאַעֲנֶה הָרְפִי דְבָר. (תילים ק"ט, מ"ב).

האמת והשלום אהבו! זה כלל גדול בבקרת צרופה, המבקרת את המפעל ולא את הפועל! — השקר והריב אהבו! זה כלל גדול בבקרת חצופה, ומנמתה אחר המחבר לבקר, ולא אחרי החבור! — ישרים דרכי הקריטיק: משכילים ילכו ויוליכו במ; ומסכילים יבשלו ויכשילו במ. וראיתי אני שיש יתרון להשנות חכם משינ מן תהלת כסיל חונף, כיתרון, שק כסף (איין זאק געלד) מן, שק הכסף (איין געלד זאק). ואוקיר מוכיח מומי בדעת, מפז; וכסחי נבזה נמאס בעיני, חונפי בלא דעת.

לא תמול אנכי, ולא היום יום בואי בקהל המחברים המשתדלים להועיל. תל שמונה עשרה ספרים ומחברות. ומכתבי עתים, הוצאתי. דעת לנכח נקל, כי רבות שבעה לה נפשי, תהלות ותהלות. ומבין שורות מבקרי, תצהיר: אם הוא מבקר נאמן; או אליל האהבה; ואו סמל הקנאה. ראי מוצק הוא, להראות לעיני סבות בקרתו את פעלי, ואדעה אם הפעו ללמדני להועיל; ואם להקניטני ולהקטינני. ליוצא לקראתי בראיות לא ברעם ולא ברעש, אודה כי שגיתי במקום תקצר ידי מלהראות צדקתי. ולבא עלי למלחמה, וכלי משחתו בידו כאויב ומתנקם, אענה: אם ה' הסיתך בי, ירח מנחה וגו'.

בשנת תרכ"ז, הוציא החכם המבקר הגדול הר"ר אברהם יעקב פאפירנא נ"י שתי מחברות: (1) קנקן חדש מלא ישן כוללת, שלשה מאמרי בקרת בדבר הישנות שבאו בהליטעראטור החדישה. (2) הדרמה בכלל, והעברית בפרט. ולחוק עמודיו ואדניו, אסף מלא הפנים השנות על ספרים רבים ממחברים חכמים וידועים. לאות כי גם בין הקוראים, ישן מפני חדש תוציאו ימצאון האוחזים גם במליצות ישנות ונושנות. גם על קנקני תהה, וימצא תשע או עשר השנות בארבעה או בחמשה מספרי. וישם גם אותנה על גם. להראות כי גם הכהן צדק. עודנו אסור בעבותות האהבה אל הספרות הישנה.

לא ידון רוחי אם לו הצדקה או בושת הפנים נגד כל מבקריו. בתוכם גדולים וטובים ממני, אינם יתומים אין אב; ואינני הטוען ליחמי. — אף לא לריב ריבי עמו היום, על אדות השנותיו עלי בעת היינו שנינו צעירים לימים. בלי תפונה עיניו הראות עתה, כי על קצה השנותיו עלי, אם לדן יש תשובת. אכן לחובתי אחשוב להודות בעודני חי, כי בקצת, שניתו! ומכבוד שנינו לא יגרע מאומה. אינני השוגה הראשון; ואיננו האחרון. השלמות האמתית, בלתי לה לבדו. ולא

זקנה ובהרות ביום קרב

יראנה האדם, וחיו! ואם גם מלים לא יתכנו למבקר נכבד כמוהו, פלט עמו:
 חום בכתבים הוא. ונסלח לארי, חטאת ימי היותו גור אריה.
 אז תבואנה אלי שתי מגלות עפות: (1) עין משפט להרב החכם הגדול מהרי"י
 שטיינבערג. (2) תוכחתי לבקרים מהחכם השלם המפואר הר"ר שלום פרידמאן. אשר
 בעין משפט ובתוכחת מגלה, הפכו את השנות המבקר — למבוקרות —
 וכמעט כל מהע לאחבי רגשו על אדות ארבעתן. ואלו הייתי מרקחה כים, או
 סיר נפוח כסמאל בעל הקול, כאן מצאתי כבעל חוב מקום לגבות חובי
 בנשך ובמרבות. ורק מאהבתי את האמת והשלום, לא התערבתי בריב ההוא.
 מבריש חיותי, כי מגמתה פאפירנא לבקר את הספרים ולא את
 סופרים. ובהביטי לימים עברו, אשמחה על כח הסבל אשר חנני גוחי
 מבטן. ואשרי ילדותנו שלא ביישה את זקנותנו.

ובהשפילי כבודי להראות אל החסידה והניץ כי עוד הנשר חי, למען
 ידע ישראל: כי סמאל, לכד שלש מאות, שועלים קטנים מחבלים כרמים
 ולפידים שם בין זנבותיהם, וישלחם במחנה העברים להבעיר מתורה ועד חכמה
 ועד עקרי אמונת אבותינו! ולדעת כי שמות, סופריו הספעיזעלים" בן נץ, בן
 גונניץ ויגלי איש הרוח, שמות הטומאה אשר ירש מיכאל
 בהמתן של צדיקים מבני קטורה ויכתבם בקמיעותיו. בגלגולו הראשון
 שם שמות בארץ, ובהשני שמותא—

המאמר, כנבורה ולא בשתי הוא במקום, הסכמה לספרי זה. מאת הרב
 החכם המפורסם מ"ה אלכסנדר צעדערבוים נ"י (המכונה ארז)
 העתקתיו מלה במלה ואות באות ממע (המליץ שנה ט"ז, 28. IX) ואף המלים
 הסגורים בשני חצאי לבנה, לו ולא לי הזרע. לא הוספתי ולא גרעתי אף קוצו
 של ירד. ובראותנו כי זה יותר מחצי שנה מיום נדפס בהמליץ. ובעל הקול לא
 ירחב בנפשו עת לתבוע את שלשת מכ"ע הרוסים: סודעבני וויעסטניק, ס"ט
 פעטערבורנסקיא וויעדאמאסט", והמאסקאווסקיא וויעדאמאסט", בדין ממשלת
 דוסיא, על אשר יבדו עלילות שוא על נכבד כמוהו. שתיקתו היא הודאה!!
 והודאת בעל דין כמאה עדים דמיא!! — והבליעל הוא בהוציאו גם
 עליו קול שקר, אענהו על גדופיו למפרע ומכאן זל הבא, ולרשע אמר
 אלהים: מה לך לספר חקי? ותשא בריתי עלי פיך? ואתה שנאת מוסר,
 ותשלך דברי אחרך! אם ראית נכב, ותריץ עמו! ועם מנאפים, חלקך! פיך שלחת
 ברעה, ולשונוך תצמיד מרמה! תשב באחיד תרבה. בכן אמך דופי! אלה עשית—
 והחרשתי — דמית היות אהיה כמוך? — אוכיחך ואערכה לעיניך!

בְּנִיּוֹתָהּ וְלֹא בְּשֵׁתֶי.

צחקתי למקרא חרפות „הקול” (קול יעקב, כאשר יתפאר המו"ל, אולי מלשון כי כל אח עקב י עקב) על אשר הערותיו בצדק כי לא היה לו המשמש להזכיר אותי בין סופריו, אשר התניתי בפירושו, עוד טרם שידעתי כי הוא המו"ל, להשאר בטמון, וכנראה נגעתי במכתו האנושה, באמרי כי גם מו"ל במסירת הקולמוס מחויב לדעת זאת; ע"כ שפך עלי את כל מדרתו וישתמש כנראה בעצת בן גילו, אחד הפקטורים אשר נתן עצה לאחד משני אנשים עברים נצים להגיד לאיש מצותו כי אחותו הרה לזנוגים ודורתו חמומרת מחזקת בית הפקר במאסקווא, וכאשר אמרו לו זה, כי לאיש ריבו לא היתה אחות מימיו וכי דורתו האחת, ואין שנית לו, אשה צנועה וכשרה, השיבו: „שוטה, הכלימהו באזני כל שומע וילך ויצטדק הוא ויוכיח כי שקר ענית בו”. אך מה מאד שגה, אם האמין כי הכעיסני תמוררים וכי אצטרך להביא ראיות על פחותו ועל נכליו. בהניגע להמליץ, לשאתו, למטרתו, לסגנון לשונו ולערך המאמרים הראשיים ושל העוורים והשאלות ששקלו וטרו בו והדיעות והחדשות אשר הביא, ובמה כחו גדול ואם נסדר כהלכה ובאיזה ענין לו היתרון על מ"ע אחרים, יתרון מקומי או ספרותי, ואם מלאנו הבטחתנו מראש בכמותו ואיכותו, על כל אלה השפוט דעת הקהל, והיא תבחן אם כנים דברי המתקרי מו"ל, כי מזקני ע"ח אני שדעתי מטורפת ורק לקול תחניני לתמכני לעת זקנותי הסלו עלי הסיפרים לשלוח לי מאמריהם, כל אלה דברים ספרתיים שמו"ל מתחרים זה בזה, ובלבד שענינם יהיו באמת יודעי ספר ומושכים בשבט סופרים. אולם בנגעו בכבודי ובהיי הפרטים לפחיתת הכבוד היה לי להשיב לאיש אשר קופה של שרצים טרוחה מלפניו ומאחוריו, ואיך אשוב לכסלה לטמא את עמי במגע טמא ששתיים כמדור, ומה מני יהלוך אם חית סלמנדרא, המשתנית בתארה אחר שבע שנים בקפצה מן האש, תבקש להבעיר בי אש עברתה, ועוד שכרה עלי עורב ממינה לשפצני ובהחתיים ושניים נסו לבלעני. הודות לאל כבר נודעתי בארץ ובחול עוד טרם הייתי למו"ל ובנפש שוקמה אוכל להביט לאחור, לימים עלי עברו ולא אבוש, כאשר יעידו עלי בני עיר מולדתי ואמושטט ועיר מגורי לובלין אחר חתונתי וכל ירשבי אדעסא וסביבותיה מכל קצות העם אשר ידעו אותי ואת פעלי במשך שלשים שנה, וכן אחינו פה אשר בתוכם אנכי יושב זה כחשע שנים. ביותר מלאתי צחוק פי כאשר התפאר עלי כי לא היה חיים ויאמין כי מצא את עיני וקלוני להפציעני, וזה הארת כי לא קרא את מאמרי בהמליץ בשנים הקודמות ואז ידע כי אתנאה בזאת, כי למדתי ידי (בהיותי כבן שלשים שנה) לתאר בגדי אנשים בשרד עפ"י חוקי המנהג הצרפתי, לא מפי עושה מלאכה, רק מספרים צרפתיים

ואשכנזים, לכלכל מיניע כפי נפש ביתי ולגדל את ילדי ועשיתי לי בזה שם ויודעי וטכירי הרבים היסופו להוקירני כי הייתי מופת לרבים לבל הבזוח את המלאכה המחיה את בעליה בכבוד, לא על חשבון התפתחות כשרוני הרוחניים והמוסריים. אי לזאת לא עלה על לבבי להשיבו אמרים, כאשר יעצוני גם מאדבי ובתוכם ידידי היקר מ' פ. מיעועס, אשר אליו פנה הנוכל, כנראה למען ימנעני לקחת נקמת כבודי ממנו, בידעו כי יש לי רבות להגיד לו. ובאמת תשובתו תעיד עליו ועל כשרונותיו ותכונתו וידיעתו תורת הערכת מ"ע ומתוך נותו בא לידי שבחי, כי מי לא ידע כי כל דבריו מלאים תרמית ועקבה כמשפטו כל הימים. אולם ממקומות רבים הודיעוני אנשים המוקירים אותי ואת "המליץ" כי איש נכלים זה יתפאר כי נצחני ויעש כלה בהמליץ, ועיד יוסיף לשלח חצי מהתלותי הנבערות בי, כהמשרתים העומדים בפתח החנות לקרוא לקונים ולגנות סחורות שכניו ולבלי יהי הוטא נשכר (הברירה ביד הקורא לקרוא אם בשין שמאלית או ימנית), על כן נפתיתי להשיב רק בשלילה, מבלי חשוב זאת לצדקה כי כל אלה אין בי.

יקומו יעידו בי. כל יודעי מעודי עד היום הזה והמוציא קולות לבטלה בתוכם, כי לא הייתי זקן (אלמער) בילדותי ולא עשיתי מעשה נערת לעת זקנותי, לחיות נאלץ ללבוש שחורים (חרפה וקלון) ולהעטף שחורים (בטלית שאינו שלי), ללכת למקום שאין מכירין אותי, להכחיש את שם אבי הצדיק ולהתייחד באמי (יען האב אמר לבן: רד כי שחת דרכך), לא שנית את מעמי מדי שבע שנה: לא סבבתי בערים הקטנות כבעל מופת לפקוד עקרות (כמשמעו) עד הכאה; לא חברתי והוצאתי ספרי חסידות (ספורי צדיקים, ההרגשות הנפש, שבחי הרב, עדת צדיקים וכדומה בלשון שבחי בעש"ט) למען בצוע בצע, לא באמונת חכמים כחסידים חמימים; לא נהפכתי ממחבר ספרי חסידות לחובר חברים מעוקס (פאקטאר) בעיר המלוכה, אף כי השטה אחת היא — לרמות ולעקוב, והאמצעיים שוים — כזב ושקר; לא נתכבדתי לחיות מפורסם במכ"ע "סודעבני וויעסטניק" (מן 17 אויגוסט 1876 נומר 177) כי ביום 19 לחודש החוא ידיוני במחלקת הראשונה של בית המשפט המחוזי בקרית מלך רב (אל תחשדו חלילה, בשביל חטא או שגגה נגד חוקי הבקרת, רק בפשטות) בעד מרמה וערשק; לא זכיתי לשבת ביום המועד על ספסל הנאשמים; הקטגור לא קרא באזני ובאזני השופטים והיושבים על מדין הנשבעים מקרב העם ובאזני כל הנאספים כי ביום 2 נאוועמבר 1878 נחתי לשר אלף (פאלקאורי גיק) שנתפטר ממשמרתו מאמאט בעבוט (ע"ס 1800 ר"כ) תעודה מהוואלושקי-קאמסקי באנק, כי הפקדתי בידה שטרי חרעי הממונה לשלם הלוואות הממשלה ע"ס 2855 ר"כ ולבסוף נגלה הדבר, כי השטר הוא קנין הסודר נאבילקאוו, אף לא אנכי לקחתיו בעקבה ממשרתו והנחתיו בהבאנק

בנבורה ולא בשתי

על שמי, מבלי הזכיר שם האיש אשר עליו נקרא, למען יאמין מאמאט כי כולו שלי הוא; שבעה עדים לא עמדו בפני לענות כחשי ותרמיתו ולא עלי חרצו הנשבעים, "חייב" ולא אותי דנו השופטים בדין 48, ולא אנכי נקראתי לבוא לבית משפט המחוזי ביום 1 ספטמבר לשמוע פסק דיני לקחת ממני כל הזכויות והמשפטים המיוחדות לעצמי ולמצבי ולהושיבני להנפש בבית התשובה והמוסר (צוכטהויז) על משך שנה תמימה, וכתום השנה ימסרוני תחת השגחה פרטית של בית משטר השוטרים. או תחת עין עדתי, אם החשוך לקבלני, על ארבע שנים ובמשך הזמן ההוא לא אוכל להחליף טקום שבתי או לצאת משם בלי רשיון מיוחד בכל פעם ופעם מאת בית פקודות השוטרים. ומלבד זאת לשלם למאמאט את הסך 1800 ר"כ שלוקחו ממנו בעקבה; לא למעני כתב בית משפט המחוזי ביום 19 אויגוסט (N. 326) לראש המחלקה הרביעית שבעיר להשתמש באמצעים הידועים לשמור על החפצים שבמעוני ברחוב וואוניעסענסקי, בית נומר 30, דירח 7; לא אנכי ישבתי עד 1 ספט. בבית האסורים עד כי יונמר דיני; לא למעני נתן עירוני מפאלטאווא, נפתלי הירש יאנקילעוויטש שט. . . ערובה ע"ס 2000 ר"כ, בעדית שר המחלקה פעמטרהאף שמחוץ לעיר, שיש לו רכוש במעונו על הסך הנ"ל; לא אנכי הנשתי קובלנא להסענאט על פסק דין של בית משפט המחוזי ובנתיים לא בקשתי ביום 15 ספט. לתת לי רשיון לבקר את אבותי ולחוג חגי בקרב משפחתי בוויילנא ולשוב עד צאת החלמת הסענאט; ולא את בקשתי השיב הסענאט ריקם ביום 4 אקטאבר; לא אנכי הסיבותי כי בקש מאמאט ביום 20 פעבר 1876 לדרוש כספי מיד שט. . . הערב קבלן וגם ניתן לו פסק בית דין ביום 6 מערץ (N. 1327) על זה. לא למעני שלחה לשכת שר הפלך בעיר המלוכה (21 יאנואר 1876, N. 12461) להקטגור בפלך ויילנא לבקשני ולקיים פסק דיני. ולא על אדותי השיב הקטגור (19 מאי 1877, N. 1677) לב"מ המחוזי כי לשכת הפלך צותה לב"פ השוטרים לחלק מקום בבית המטרה לאורח הגון (שלא נמצא); לא בגיני הציע הקטגור מב"מ המחוזי (31 אויגוסט N. 12311) לבקש את הפליט ע"י פרסום במ"ע; ולא בשבילי החליט ב"מ המחוזי (28 ספט.) לפרסם לבקש את האובד ולדרוש מהערב קבלן שט. . . 2000 ר"כ להקרן הנקבץ לבנין בתי סוחר; לא אודותי כתב ב"פ השוטרים (בפרור הבירח 17 אויגוסט) כי שט. . . יצא לפאלטאיוא ביום 17 מאי, ולא אנכי הסבותי כי שלח ב"מ המחוזי (23 אקט. N. 4906) לב"פ השוטרים בפאלטאווא לחייב את שט. . . לסלק 2000 ר"כ במשך שני שבועות; ולא בי האשם, אם השיב ב"פ השוטרים הנ"ל (31 אקט. N. 11791), כי לא נמצא שט. . . בעיר, ואח"כ (16 נאו), כי שט. . . מעיד בחתימת יוד, כי שומר המחלקה השלישית הודיע לו הצעת ב"מ המחוזי. לא אנכי הייתי מן הזוכים לגדולה כי ישתדלו למעני, לפרסם שם כבודי ותחלתי ופעולתי ברבים, חני אשלי

בגבורה ולא בשתי

רברבי ומה"ע המדברים בשם הממשלה; כה לא כתב אירותי הדעפארטאמענט
 על השכלת העם (30 נאוועמבר 49758 N.) לדרוש מאת ב"מ המחוזי שלומיס
 1 ר"כ בעד הכרוז הנדפס במה"ע סט, פעטערבורגסקיא וועדאמאסטי" N. N.
 218, 219, 220, להדבק במדותיו של הקב"ה, לבקש את הנורף. כהאי גוונא
 לא בסבתי דרשה לשכת הכוב. בעיר המלוכה (15 נאו, 4096 N.) 3 ר"כ בעד
 כרוז כזה הנדפס במה"ע היוצא על ידה 90 N.; ולא בעיר מלוכה אחת, כי אם
 גם בשנית העתיקה ממנה, דורש שלשן האיניווערזיטעט ממאסקווא (22 פעבר.
 1877, 1408 N.) 2.64 ר"כ בעד הכרוז הנדפס במאסקאווסקיא וויעדאמאסטי
 N. N. 278, 284, 285 לשנת 1876.

אחרי הדברים והאמת האלה, אשר מהם יוכל המוציא קול רע להבין כי
 יודע אני שפת רוסיא, אוכל רק להבטיח נאמנה, כי לו היה חלילה בי אח מאחת
 מאלה, והייתי עוד, נוסף לזה, איש ריק מכל מדע ומכל יריעה איזה שפת אירופית
 או גם לכתוב נכוחה עברית בלי פשעים גסים נגד הקי הדקדוק וצחיות הלשון,
 מבלי לדבר עוד מהגיון ישר, לשפוט על ענינים ועל שאלות, היורשים דעת
 ובקיאות; לו היה בי שמץ דבר מכל הכתוב ומפורש לעיל, לא הרחבתי עון בנפשי
 לקחת לי שם מו"ל ומסדר מ"ע לישראל, להמנות במספר אלה הנמנים לעשרות
 (ובעברית רק לאחדים) בכל רחבי תבל ולהיות דעה (אם זאת יוכל איש לכנות
 בשם דעה) בעסקי היהודים והיהדות, בעת אשר לבי הכני פי חללתי שם ישראל
 בגוים, ולא לקחני לבי לשחר מוסר את הרבנים וכל העם, בעת אשר משחתי
 בי ומוסר כלמתי אשמע מכל היודע ומכיר את תהלוכותי. ועוד פחות מזה
 העזתי פנים לדבר עתק נגד איש אשר לא אניע לקרסוליו, לא בתורה, לא
 בדעת, לא במדות ולא במעשים טובים. אך הודות לאל תועבות כאלה
 וכמתכותנן אף במדה מיקרוסקופית לא עשיתי, ע"כ לא אבוש ולא אירא להגיד
 האמת בריש גלי ובשקך לא אכתתר.

ותאם המו"ל מ"ע לישראל שפשוו במעשיכם ותנו תודה מי מכס הוא האחד
 יחיד אשר הצליח בפרק זמן מצער (כי לשנת בינה עיד לא הגיע, כנראה מכתבי
 העסק הנזכר) לעשות גדולות ונצורות ולפרסם שמו במה"ע הנדולים במדינה
 כצפור דרוז, ואם תמצאוהו שלחו לו זר של דפנים להעשרו, כי יחיד הוא
 בעמו ויקר בדורו, ובמכתב כבוד ויקר אשר תשלחו לו יתנוסס הפסוק, כי עוף
 השמים (דער פאנעלפרייע) יוליד את הקול, ובעל כנפים (דער
 פליכטלינג) יגיד דבר.

א ר ז.

החסידה למינה, והניץ למינהו.

יִרְאֵת ייִ רֵאשִׁית דָּעַת, חֲכָמָה וּמוֹסָר אֲנִילִים פְּזוּי.
(משלי א' ז).

א) רבים וכן שלמים, אלו לאלו שואלים: מה נשתנה הקול מכל מכתבי העתים בשפת קדשנו? כלם יסראו, ורק עליו יקרעו?— וקרא זה אל זה ואמר: יען הקול, קול מיבאל; והידים, ידי סמאל! פרא אדם, ענל לא למד, וגם עפלה לא ישרה נפשו בו. בעד לחם וניוד ערשים ימכור קסת הסופר אשר במתניו. אין אמונים בו, ועדותו לא נאמנה. תמול קלל את ראובן קללה נמרצת, והיום יברכהו; והיום יהלל את שמעון, ומחר יחרפהו. כי כל פעלורק למענהו: לפום אנרא צערא, ולפום זוזי רקוד! סוף דבר, חזות הקול חזון שוא, כי הכסף יענה את הקול. למען בדברי צדיקים יתברך ובפי חסידים יתרומם, חבר תולדות הבעש"ט, ולמען בקרב קדושים יתקדש כתב תולדות עמודי חב"ד. למען גם בפי ישרים יתהלל, יעריך את הקול! ולמען ישמע קולו גם במקלות השפחות, יערוך קול לעם בשפת עלגית ונשחתה מאד מאד, שפת שעיר אל שעיר יקרא, כמוה לא היתה בין כל שפות פלג. ועד מתי יהיה זה לנו למוקש? על כן כל ישר הולך, מאנה לנגוע נפשו בהקול. ומי פתי יסור הנה להביא את התועבה הזאת אל תוך ביתו בכסף מלא, לטמאה בה?—

ב) והחסידה בחרטומה הארוך, ועל צבאה בן ניץ בצפרניו החדות, שרטו פעמים ושלש גם בבשרי שרמת. אף כי מעודי לא ידעתים, ולא הרעותי את אחד מהם. ושתיקתי היתה רטיה למריה.

כי שמעתי לעצת אחובי מרחוק ומקרוב, למלא פי שחוק בעת שאול מתחת חרנו לקראת בוא רודפי הנם. באמרם: לא תמול הנך, מטל ילדותך לך יד ושם בהיכלי הליטעראטור העברית. ואם כל אלפי בני ניץ ורבבות החסידות אשר החת שמי ה' יצאו חוצץ וגדוד יגורו ללחום בך, לא יקטינו תהלת ספריך כחוט השערה; כאשר לא יפילו מכבוד הוריק ומוריך הנאונים, צרור ארצה. שובה למנוחתך אתה וחרון עזך, ותחי מנוחתך כבוד.

והן לא לאיש אחד כי אם לשנים ריבך: אל הכותב ואל מעריך הקול. דינם בשנים החתומים על השטר, רצה מזה גובה ורצה מזה גובה; וגם בשנים שעשאוהו, פטורים. בנקיון כפיהם ירחצו גם שניהם, ותאלץ

החסידה למינה והנץ למינהו

י

להרכיב חניגר על גבי סומא! והלא טוב לך לחהריש, ויחשב פסק דינם כפסק-אוויל (פאסקוויל). אטו מר בר רב אשי חתום עליה? הכותב הוא נחבא אל הכלים, את שמו ושם עירו יירא לקרוא עליו, הוא יככה בגלוי; ואתה תכהו בסתר? והידעת בטה כי הכותב הוא איש בא בימים ולבו ראה הרבה תורה וחכמה? או לוי הוא אחד הנערים אשר ירחבו בזקן? והן רבים היום הקטנים, המתפרצים מפני הגדולים מהם בשנים ובתורת ה'!! ורגלים לדבר כי בקהלם תחד כבודו, בקראו את שמו בן נץ ולא נץ, בן יונה ולא יונה או תור! אולי עוד מיץ חלב שדי אמו על דל שפתיו, והתבשל מבקר בחלב אמו? מי לא ידע כי כחצים ביד הנכור כן הבקרת בדורנו בידי בני הנעורים. יורו חצים ואבני קלע, ויאמרו: הלא משחקים אנחנו!— יזקינו, תפקחנה עיניהם, ויראו כי עירומים הם, ויתבוששו. בטרם לדת מכתבי-עת לא היה הזון הספרות נפרץ. מחבר או מבקר אם יראה בארבעים אקף מישראל; ועתה מספר נעריך מבקריך יהודה! לפנים בישראל היה כבוד לאיש בהראותו את מעלות נפשו; ומיום האטח נעדרת. בזאת יתהלל המתהלל, השכל וידוע להעז מצח ללעוג על חסרוני גדולים וטובים ממנו!— ומה נאמנו דברי החכם: מה כבד מעשות דבר בדעת, ומה נקל ממצוא בכל דבר מנרעת; ולכן כבד לאיש להתהלל בזאת עשיתי, מלהתפאר באם הייתי.—
ובעל הקול. יחתום את שמו, והיש לו שם? העל ידך יודע בתכל כי ישנו איש אחד בדורנו ושמו ראדקינסזאה? ואם על ידך יודע כי יש עלה נובל המכונה הקול? הבעבור קול עלה נדף הקורא בהרים, תשחית דיו? ואם למענהו, תנבל חרט וגליון? בא מרך כי תרדפהו באף ותשיגהו, יחשב לו לכבוד, והלא אותה הוא מבקש!

ואלה אשר יכירוהו, מה תודיע להם ולא ידעו? אזנו נרצעה במרצע בפלילים: על חטא שחטא בגלוי ובסתר, ועל חטא שחטא בחלול השם, על חטא שחטא בכפת שוחד, ועל חטא שחטא בפלילות. על חטאים שהחוטאים חייבים עליהם מלקות ארכעים (בשבט מושל ולא בשבט סופר), ועל חטאים שהחוטאים חייבים עליהם להאסר בשלשלאות של ברזל במקום אסירי המלך אסורים! כל מעשי תקפו וגכורתו וקורות ימי חייו, הלא הם כתובים בגבורה ולא בשתי" על לוחות שלשה מכתבי עתים בשפת רוסיא, הנדפסים בשם הממשלה, (אפפיציעללע צייטונגען) אשר שם האחד "סודעבני וועסמניק", ושם השני "סט. פעטערבורגסקי וויעדאמאסטי", ושם השלישי "מאסקאווסקי וויעדאמאסטי", הכל באר היטיב: שמו ושם עירו, (שלא תאמר משל או עלילת אויב הוא), מקום הרשע ומקום המשפט! האם עם נבזה וחדל אישים כמוהו, תריב בשער? אם תחן אמת לסמאל; יתנו הוא

ועדת חנפיו, שקר ליוסף! האמת אחת היא לילולתה; ולשקרים אינן מספר!—

קול הסודעבני וועסטניק איננו קול שופר שנסדק. קול הס"ט פעמער-בורגסקיא וועדאמאסטי איננו קול שופר שנשבר ונדבק, וגם המאסקאווסקיא וועדאמאסטי איננו תוקע לתוך הכור או לתוך הדות. הציצרות ממשלת רוסיא למקרא העדה ולמסע את המחנות, ותרועת מלך ב"ם!—

ג) ויהי כראותם כי כאלם לא אפתח פי להשיבם, ויוסיפו הכעיסני תמורורים. למען אאלץ להשפיל כבודי לענות אותם. לא כמבקרים כי אם כפריצי חיות התנפלו על ספרי, מוסר השכלי ועל קושיות של מה בכך, הרעישו קול רעש גדול. אם משנאת הנם, ואם שוחד לקח סמאל הקורא שמו מיכאל, אתה ה' ידעת!—

לא אומרה, אדמה לעליון, כמוהו צדיק אני בכל דרכי, ואתי לא תלזו משונתי" בשגם אני בשר גם לפתחי הטאת רובץ. השניאה נחש עלי דרך החיים. רבים שגו, רבים שגוים, ורבים ישגו, וזה כל האדם, אור השכל הוא מן האל החונן לאדם דעת ולא יורישנו כזבים אבי האמת" (נובלות חכמה ו' ב'), ואמנם הרבה שגיתי, והרבה אשגה, אבל תמיד אשגה בשגגה ולא בזדון חילולה" (כ"ח ח"ח צד 150) ונסלח לכל עדת המחברים, הנודעים לשוננים ולא למשנים, לתועים ולא למתעים בשאט בנפש. אם שגיתי, הבינו לי. ואתקן במהדורא בתרא, שניוני מהדורא-קמא. דברי מבקרים מבקשי צדק, בנחת נשמעים. לא בסופה ולא בסערה, כי לא ברעש ה'!—

ולא זה דרך הניץ והחסידה. אותי ולא את ספרי הציגו למטרת בקרתם. חוללות ולצנות, כלי מפצם; שקרים וזיופים, מחי-קבלם! שם רמזי השאלה (פראגעצייכען) ואותות הקריאה (אויסרופפונגסצייכען) לאין מספר. שיה שיחת אויבים בשער, וגם שיג (Sio) להם. בקרדומות, בכשיל וכילפות, כאז שאנו צוררנו בקרב מועדנו!— אין קול ענות גבורה, ואין קול ענות חלושה, קול ענות אנכי שומע! יאמר כל קורא מבין שופט צדק.

ועוד יתרה עשו: יבערמה שינו את לשוני, במרמה הוסיפו על אשר כתבתי, וברמיה גרעו מאשר הדפסתי. למען אהיה (בעיני אלת) אשר ספרי איננו אל תחת ידיהם) כמתעתע וכמשתגע. להקניטני ולהקטינני. ניתי ספר, מוסר השכלי וניתי משפטם עליו, ונחזה כי בשאט בנפש (ולא במעות הדפוס) זייפו זיופים! הוה ארח למבקרים ישרי לב? דרך לשופט באמת ובמשפט? והזאת, בקרת' תקרא? זה שמה האמת, שובר מזויף על שטר שיצא עליו הנפה בית דין? ועצור במלץ מי יוכל, בדור תכשל ברחוב אמת?—

יב החסידה למינה והניץ למינהו

למען האמת הנעדרת, חובתי להביא עדים נאמנים כי האי שמרא
חספא בעלמא הוא. לצור על פי צליחותו. ויד בעל השמר על
העליונה!—

הזן הקול (שנה ג' גליון 89) כמלאך רע עונה אמן על כרחו, הוציא משפט
ספרי ההוא לטוב; ורוח אחרת אתו (שנה ד' גליון 65), ולמי יתן הקורא אמונים,
לקול הראשון או לקול האחרון? תתאה גבר או עלאה גבר? מעיקרא מאי קסבר?
ולבסוף מאי קסבר? האין זה אחד מדרכי מיכאל הנהפך לסמאל? והאין זה
כפרומקין בשנותו את שמו ואת טעמו, בברחו מרוסיא?—
הוי האומרים לטוב, רע! האם ספרי הוא חומץ בן יין? חמרא והדר חלא?
נחמץ? טעמו פג? ריחו נמר? וכי מדוע יבאישוהו זבובי מות? קול הקורא
בהרים, מי הורידך מעל הר גרזים? ומי העלך גם עלה על ראש פסגת הר
עיבל? תיובתא דהקול תיובתא!—

רמי מיכאל אמיכאל? לא קשיא הא דידיה, והא גיריה דיליה. כאן קודם
מתן שוחד; וכאן לאחר קבלת דמים! קסתו אשר תטחן לאחרים בשוחד, נשחדה
מאת אחד מאויבי האומר אליו „נקבה עלי שכרך ואתנה! ולכה ארה לי ספר
מוסר השכל, ולכה וזעמה כהן צדק! וימכור לו את האמת ואת משפט הצדק
בלחם ונוזד ערשים כסמאל... .

אלה אליליך ישראל! אלה רעדאקטורייך יעקב! אלה בעלי שם טובך! אלה
עמודי חבדיך! אלה משמיעי קולך! אלה מאספי אספות חכמיך! אלה
פרומקוניך! אלה ראדקינסואהניך! אלה מיכאליך! ואלה סמאליך!—

די אשא אל שמים ידי ועד בשחק נאמן, כי מעודי לא הרעותי ולא
הסכותי להם רעה קטנה או גדולה. מה לי ולהם? ההיה לי פעם דבר עמהם?
האכירם מתמול גם שלשום? ומה לי ולכם היום בני נץ ובנות החסידה?—

ויאמר נא ישראל: מה חטאי ומה פשעי בי לזקוני ישחקו עלי צעירים?
הזה פרי עבודתי ששה ועשרים שנה כשדה התורה והחכמה? הזה גמול
ימי אשר חקדשתי נזיר להזיר לתורה ולתעודה? הזאת משכורת לילותי אשר
הארתי באור תורה? הוזה תורה זו שכרה? ירא ה' וישפוט!—

הנה ספרי אשר הרפסתו, היים וקיימים, ונפוצים תל בארצות יהודה וישראל,
הראוני נא בכבודכם אם אינם הולכים במסלה ההולכת בית אל? אני לשלום
כי אדבר, ואם פעם אתקוטטת, לא למעני ריבי, כי אם למען האמת
לדעתי. אנכי שלומי אמוני ישראל, ודברי הימים מאז היתה יהודה לקדשו
יאלפוני כי כיכין ובוועז במקדש ה'; כן התורה והחכמה עמודי בית יהודה בדור
דור. כנפול העמוד האחד, יפול הבית, תל עולם. על כן ריב לי את מגדלי עדרי

החסידה למינה והניץ למינהו

אתונות כאתוננו של בלעם, ואת רועי מכלאות חמורים כחמורו של ר' פנחס בן יאיר. וכן הורונו חז"ל (במס' דרך ארץ זוטא, ומובא במחזור ויטרי ובראש ספר חמדה גנוחה)

חכמה ואין יראה; בזויה!

יראה ואין חכמה: שטות!

„אין חכמה ואין יראה: רשע גמור!

יראה וחכמה: צדיק גמור!

חכם ולא ירא אלהים, דמיונו כאתון בלעם. פיו ידבר נבוכה ואין יראת אלהים לנגד עיניו. עליו נאמר, רשע בנוכה אפו כל ידרוש, אין אלהים כל מזמותיו (תילים י' ד). ירא ולא חכם, דמיונו כחמורו של ר' פנחס בן יאיר, יעשה מהטפל עיקר ומהעיקר טפל, אין בור ירא חטא, ולא ע"ה חסיד" (אבות פ"ב מ"ו). לא חכם ולא ירא, דמיונו כעשו הרשע, עליו נאמר, והיה כי ירעב והתקצף וקלל במלכו ובאלהיו ופנה למעלה" (ישעיה ח' כ"א). חכם וירא אלהים, זה דרך התורה, יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ" (אבות פ"ב מ"ב). התבונה לא תצורר אל האמונה, בלמדנו תורה בראשונה, וחכמה באחרונה. הנותן משפט הבכורה אל התורה, תהי יראתו טהורה, וגם חכמתו תאיר כמנורה (שם פ"ג מ"א):

קורות ישראל תעידנה, כי כל הימים אשר קראו אבותינו לדבק התורה והחכמה „טוב" ובעבותות אהבה קשרו את שתיהן יחדו, היה בית יעקב אהד: תוהק היתה הנר הַתְּנִיךְ במנורה הטהורה, והמדעים האירו מימינו ומשמאלנו: ובדור קמו בתוכנו הקוראים בקול רעש גדול, האמונה והתבונה צוררות הנה, כאש וכמים לא תתחברנה!" נפרד הנוי האחד בארץ לשתי מחנות: למחנה מורטים השערות השחורות; ולמחנה מורטים השערות הלבנות, קרח מכאן וקרח מכאן (ב"ק ס' ב'). ודורנו זה הוי מספר ערינו ארחותינו. איש כל הישר בעיניו יעשה, כל רב ורב בונה במה לעצמו, לעשות לו שם כשם הגדולים.

הרעיון הזה, הוא נר לרגלי כל ספרי ואור לנתיבת דרושי. ואשר יורני בראיות ברורות אשר תזרח עליהן השמש, כי אורי זה הוא מאור מתעה; לא ברעם ולא ברעש כי אם בעונה צדק אשתחוה לפניו ואקראהו, אלופי ומיודעי!" כאשר נצור על דל שפתי לאמר: הנני רב, חבר ותלמיד. רב לקמן ממני, חבר לאנוש כערכי, ותלמיד הלומד מכל אדם המעלה, ויוצק מים על ידי הגדולים ממני בתורה ובחכמה.

ה' אשרי מחבר מַפְחֵד תמיד מַפְחֵד הבקרת. אכן לא כירא לצאת בלילה מפתח ביתו החוצה, פן עזאזל ברחובות. איננה לילית וכת דילה, בת שמים היא, וידה על כס אמת! ממרום שלח בקרת ארצה, ויררנה על כל מעשי אנוש ותחבולותיו. וממשלתה גם על העובדים בהליטעראטור בפרך. אלמלא מוראת,

החסידה למינה והניץ למינהו

ציצו ספרי הבל ומאמרי רעות-רוח, כעשב השדה. אש היא, תשרוף קוצים ודרדרים; ותצית האהבה לדרוש צדק וצדק; ותאיר עינים.

והמבוקר, אם חפצו רק ללמד ולהועיל, חובתו להודות ולהלל ולשבח את מבקרו (אדר"נ פ' כ"ט) תחת שנוא אותו (משלי ט' ח'). גבן את גבגונו בין כתפיו ישכון, עינים לו ולא יראה, וכל הננעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו (ננעים פ"ב מ"ה). כי מה היא הקריטיק? ראי מוצק (שפיגענעל) להראות אל המכתרים כי עוד אבק על פני ספריהם. למען הרבות בורית ונתר. ואם פעם גם המבקר בחומו ידעך ממקומו, ועמו יוציא מלה מפרות על המדה, הלא דבר הוא ונסלח לו. קנאת האמת תעשה זאת, והאמת והשלום יאהבו— ואם באיבה יהדוף איש את אחיו, אם מקנאה ואם משנאה, ישיש במצאו לספרו קבר; חובת המבוקר לענות על אשר נשאל, יצדיק את אשר יוכל, ויודה על האמת. והרשיום בידו להודיע בקהל רב סבות הבקרת. והקורא המבין ישפוט אם הספר או הבקרת תועבה הוא.

קסם על שפתי יידי הרב החכם קורא הדורות מראש מריה שמואל יוסף נ"י: כי הבקור הוא חכמת הנתוח בעולם הרוחניים. כמו שהמנתח מפריד ומבדיל בין חלקי גוף שלם, ומפרט כל תכונותיו; כן יגש המבקר אל הספר. יעביר רוח בין בכל פליו, יבחין בין פרט ופרט. וכמו שטובה היא תועלת הנתוח, לדעת על פיו תכונת העצם השלם, כי בדעתנו פרטיו נשכיל לדעת גם מבנה נור ודרך קשורו; כן אם נשלח עין פנימה לחלקי תולדה רוחנית, תפקח עינינו לראות יקרת פלה. ועל פי אמת המדה אשר נמדוד פרטיה, נמדוד גם את כלה.— אמנם כאשר לא יאות אל המנתח להיות נטוי לחפץ אהבה או שנאה אל הגוף המנותח; כן לא יאות אל המבקר לגשת אל מעשהו ברגשת איבה וידידות, כי אז יצא משפט מעקל, בהיותו בלתי מבקר את החבור כי אם את המחבר, ובלתי שופט את המפעל כי אם את הפועל.

ו) ומי הוא זה בעל הקול? המתנפת כתרנגול הודו, יפרוש כנפיו ויקרא "לא הדר! לא הדר!" הגם מיכאל בהמתן של צדיקים. במכתרים? והגם סמאל במבוקרים? תמול אסף עשרה חמרים ספורי שקר, לא דובים ולא יער, למען ספות הבל על הבל; והיום בין מעריכי מה"ע ימנה? שלשום ישב בסוחר לרצות עונו; והיום מלוך ימלוך עלינו? ומי הושיב את השבי אשר בבור על כסא הבקרת לשפוט על ספרי אנשי שם, אשר קמנם עבה ממתניו? הלא כמותו, יובילו מאנא לבי מסותא! יקה לו מטאטא ויעה וינקה מיט חוצות כנאוה לו, ולא עט סופר!— על דעתו, ברדפו אנשי שם וידה אבן במ ויעפר בעפר, יעשה לו שם. הישיגם? הן מה זה בידו? הרב התורה? רומח החכמה? חנית האמונה? חץ התבונה? קשת

ידיעת לשונות שונות? אבני קלע הבקרת האמתית? לרש אין כל כי אם על ה
 נ דף! המפניו ייראו חכמי חרשים ונבוני לחש? החיה את החכם
 ובמה כחו גדול? בחרפות! בגדופים! בשקרים! בכזבים! בעלילות שוא!
 בהוללות! בלצנות! ובזופים! הבאלה קאקי לא חיוור, ישלחו גלימי דאינשי?
 ואם באלה, ערומים ויחפים, ממול שלמה אדר יפשימו? ואם בעל הקול יעין
 מצת, ויתוה על ספרים יקרים תוי השאלות וסמני הקריאה וסיק, ימהרו החכמים
 המבוקרים לתוות על מצחו סמנים יותר מובהקים, ואלו הן: דצ"ך! עדי"ש!
 באח"ב!—

לחובתו? יאמר הקול, מצא להביא את ספרי, מוסר השכל" במשפט.
 יאמר נא סמאל אם ירקח כמוהו? היבינהו היטב מהחלו ועד תומו? הירד
 לעמקי מחשבותיו? למען יחירי סגלה, ולא למען התמוך נכתב וגרפס.
 לחובתו? ואמנם לא במוסר ולא בהשכל, מלא חובתו לספר מוסר
 השכל, לא על הטא שחטא בבלי דעת, ולא על הטא שחטא ביודעים ובלא
 יודעים. כי אם בלצנוח ובהוללות. הנה ארח למבקר דורש צדק? ארח לרודף
 כהן צדק! ארח כנשים המוכרות את השומים ואת הבצללים. וגם זיופים, כנאוה
 למרנא זיפנא. לא קול ענות שאלות וקושיות, ולא קול ענות ראיות והשנות, קול
 איסתרא בלינא אנכי שומע.

לחובתו? שאלוהו נא אם שלם את כל חובותיו לאלהים ואדם; כי אימת
 מות נופלת עליו, פן ימות לזה רשע ולא ישלם את חובו גם אל המוסר השכל?
 שאלו נא את פי הסודעבני וועקטניק ויגדכם. ס"ט פעטערבונסקיא וויעדאמאסטי
 ומאסקאווסקיא וויעדאמאסטי, ויאמרו לכם!—

לחובתו? העביר תער הגלבים ותער השכירה (כדרכו להשכיר עמו
 להשכיר חציו מרם) אף אני אעביר תער הסופר על, תולדות בעלי שם טוב ותער
 מלפ"ש על, תולדות עמודי חב"ד אוציא חרבי מתערה, ולה שתי פיות, יבא הנצב
 אחר הלהב, ותצא הפרשדונה — — —

ז" אך חלום יחלום בעל, הקול! כי השבלים הרקות והשדופות תבלענה
 את הבריאות והמלאות. בתלומ, טרופ טורף יוסף — ורעם קולי יעירוהו
 משנתו, יקיץ, יפקח עיניו ויראה כי עוד יוסף חי! והנה הוא עומד מראשותיו
 ובידו המקבת לתקוע את היתד ברקתו!—

ואם ראשי כשלג, ומשחר זקני כלו הפך לבן בצמר; זקנת ובחרות
 ביום קרב! עת צדק יקראני לרגלו, אחדש כנשר נעורי. ספרו נא לו: כי הכהן
 צדק הוא היוצא למלחמה. קול קשת לא יפחידהו; ורעם כלי תותח לא יחרידהו.
 מנינו, משוח בשמן. שרינו, קשקשים; מנעליו, ברזל. וכובעו, נחשת. חרב האמת
 בימינו, ונס' ה' נסיו' בשמאלו, וישר אל סמאל ויובל לו. הש"ס איצדחה י"ס

החסידה למינה והניץ למינהו

אם יענני בקול, חרפות וגדופים אלות וקללות בדרכו, יחשב בעיני כנובה מול הירח. אם ראתי נבך נרדף מקהל צועקים קול רם, תפשוהו! תפשוהו! בנוסו יצעק גם הוא, תפשוהו! תפשוהו! להלאות אנשים, ולהונות את כל המחנה אשר יפגוש, לחשבהו לרודף ולא לנרדף, ויטלט כצפור מפת. וערמתו הבל. רודפיו ישיגוהו, וכל מוצאו יסנירהו בידי השופטים לעשות בו משפט כתוב הדר הוא לכל הנגבים.

גם כי יחנן קולו, אאמים אזני משמוע תחנוני המלא ערמה ומרמה. הבטחותיו שקר; כספריו הבל!

בבכי ובתחנונים כי יכרע לפני ברך, אנא סלח נא לעוני! לא אובה סלות לו. עד יודה לעיני השמש מי הוא הנחש אשר השיא הו לבלעני חנם. אחריות ספר, היא על המחבר; ואחריות מכתב-עת, על המעריך. כאשר יאמרו המושלים, שבעתים יקם הנגב; ומעלים הנגבה, שבעים ושבעה. ויגדל עון מעלימה, מחטאת גונבה. כי באפס מכסה הון זרים, מחתת חותרי מחתרת!

ח' ואני ידעתי את מריו ואת ערפו הקשה. וגם גדודיו האומרים לאמר, מלכה עלינו! יאמרו לו, אנו עמיך ואתה מלכנו! רעדאקטעאור שמחל על כבודו אין כבודו מחול. לך ולך נאה ויאה להיות יחיד במלוכת רעדאקציאן בכל ארצות יהודה וישראל. לך כי לך נאה לפסוע על ראשי עם קדש, ולרכב רבנים גאונים, ומחברים חכמים ונבונים. תחת רגליך! בכחך הנדול לחמת בצעדערבויים אשר עודנו מעריך את המליץ, ודמיונו כנאפאלעאן בפאריז, ותוכל לו; אף כי כל תוכל את הכהן צדק, ההיה מעריך המבשר. הן דמיונו עתה, כנאפאלעאן בס'ט העלענע או בטשיזל הורסט! חגור חרבך מלך הרעדאקטעאורים בשפת עבר ובשפת פלג! כי כמוך בקעניגסבערג, בוילהעלם בברלין. הלא כביסטארק, בן ניץ! ואם לא כמאלטקע; וגלוי איש הרוח? אז תצאינה האמהות והשפחות המתענגות על נועם לקח הקול לעם, בתפיים ובמחולות, ותענינה: הכה מיטוס באלפיו וראדקינסזאהן ברבבותיו!

ולא אכחד כי זה סמאל גלגול מיכאל בהמתן של צדיקים, אם אינו זכאי במלוכה. הוא תקיף במלוכה. הקול, הוא רכבו ופרשיו. הקול לעם, סוס ערוך למלחמה. והמאסף, בית-נשק (צייגהויז) מלא: חרבות, חניתות, קשתות, רמחים וכדונים. אין קצבה לגדופיו ולנאצותיו, ואין קץ לשקריו ולכזביו, אין לשער העלילות אשר בכחו לבדות מלבו, ואין לפרש זיפויז. — ה בדאי שמו, נאה לו, והוא נאה לשמו.

את כל כלי זעמו יוציא, וחציו יכלה בי האומלל, ובספרי ובדרושי האומללים. כי החרוצים לשון, לא ידעו שבעה. חזית נובה ההולך על ארבע מדי שברו עצם

החסידה למינה והגן למינהו

במלתעותיו, בהריחו מרחוק עצם אחר, יקיא בלעו מפיו ויפול על טרפו השני!—
 כן סמאל הנובח ההולך על שתיים, בעוד צעדערבויים כעצם בגרונו, יקיאחו ויפול
 על דיינארד. עתה יתן לשניהם מרגוע עד בלעם רקם; איידי דמריד למבלע
 כהן צדק, חיל בלע וקא!—

הנני נותן את גוי למכים ולחיי למורטים. בתנאי כפול קודם למעשהו. אם
 ב כ ל גליון וגליון אשר יחרפני ויגדפני (הוא בכבודו ובעצמו, או גיריה דיליה)
 יחרף ויגדף גם את שלשת סכתבי העתים הרוסים: סודעבני וויעסטניק; סיט
 פעטערבורנסקיא וויעדאמאסטי, והמאסקאווסקיא וויעדאמאסטי. על העיזם מצא
 להוציא עליו שם רע!— ואם רק עלי ולא עליהם תתך חמתו, יהיה לכל
 בני ישראל לאות כי כל הדברים הכתובים בספרי הקטן הלזה, הנם
 אמתי ויציבי. כל קללותיו אל חיקו תשובנה, וכל מארותיו על ראשו תחולנה!—
 ט) ואתם קוראים יקרים! החדש הזה לנו סוף חדשי שנת תרל"ט. הנח ימים
 באים, קדושים ומקודשים למלך הקדוש, ימי בקורי ענוים. ימים נכרעה
 ונשתחוה בהדרת קדש לפני האדון אלהי הרוחות לכל בשר. להודות לו בעד העבר,
 לברכהו בעד ההווה, ולבקש רחמיו לימים יבואו. ימי סליחת איש לרעהו על כל
 דבר פשע!—

רב אדם יבקש מאויבו בתשיעי לשביעי, מחילה; עד אחר הפלת נעילה.
 לשלום כזה אקרא, ברית שקט מלחמה (ווא פפ ענש טיל ל ש ט א נ ד)
 מערב ועד ערב! כי בהסגר שער השמים, יפתחו שנית שערי ריב ומדון, ואור
 לאחד עשר בודקין שנית מומי זרים, איש על מחנהו ואיש על דגלו ללחום עד
 כעת חיה!—

ואנכי לא כן עמדתי. רבים עשקו הוגי ורכושי, ולא לן כעם בלבבי עד בקר.
 יאבה גם ה' סלוח להם. וכי אשוף ראש את אשר ישופני עקב, קנאת האמת
 תעשה זאת. על דבר הזיופים אשר זייפו בשמי. אמנם עתה איננה עתה
 ביד עמי. אנכי על משמרת משמרת הקדש אעמודה פה, לשאת משא דבר ה'
 בשבת ובמועד דבר יום ביומו— וכאשר החגים ינקופו, אם הנותן חיים יקימנו
 ולא אמות כי אחיה, ממחרת שבת בראשית הבעל, אחל הרמש בקמה. תולדות
 הבעש"ט תחבט כקצה, ותולדות עמודי חב"ד ככמון בשבט. הקול וקול לעם,
 כהדוש מתבן כמו מדמנה. ומחבריהן הוא מעריביהם כעפר לדוש. במסריקות של
 ברזל אסרוק את בשרו, וספוגין של צמר אשרה במים ואניחם על לבו, להארוך
 ימי מכאוביו, לי נקם ושלם. לישועתך קייתי ה' אורי וישעני (תרל"ט לפ"ק).
 כך אבטח כי תאיר עיני לחזות בנעם ה' (תרל"ט לפ"ק). בשנת בארץ
 משפט (תר"מ לפ"ק).

הַמְבִינֶתְךָ נֶץ, יֶאֱכֹר-נֶשֶׁר?

אָתָּה בָּא אֵלַי בְּתָרֵב וּבְתַנִּית וּבְכִידוֹן

וְאֲנֹכִי בָא-אֵלֶיךָ בְּשֵׁם יי צְבָאוֹת.

(שמואל א', י"ז מ"ה).

א) ב ה ר ה מ ל ך , קננה ה ח ס י ד ה ש מ א ת ח ש ם , ו ת מ ל ט ו ב ק ע ה ו ד ג ר ה . קו ל ה ח . קו ל קו ר א ד ג ר ו ל א י ל ד . ח ר ה ע מ ל , ו י ל ד ש ק ר . ע ל ה ל מ ר פ ה ו ל א ל ת ר ו פ ה , ב פ י ה . ו ב צ ל כ נ פ י ה י ח ס ה ב ן נ ן ה נ ו ר ד מ ק נ ו . ו ה נ ן ל מ י נ ח ו , כ ז ר ז ר ל עו ר ב — ו י ק ש ר ו ע ל ה נ ש ר ק ש ר : ל נ ק ר א ת ע י נ י ו ב ע ת י י ש ן ב ר א ש ע נ פ י ה ע ן . . .

ו ה נ ש ר , נ ס כ י י י ש ן ל ב ו ע ר . ו ב ח ת ג נ ב ס א ל י ו ב ל א מ , ש ב א ל י ו ה ר ו ח — ו י עו ר מ ש נ ו — ו י ל ב ש מ ל כ ו ת כ מ ד ו . ו י ת ן ע ל ס ב י ב י ו צ ר י , קו ל נ ג י ד ו מ צ ו ח : „מ ר ע י ם ! מ ה ל כ ם פ ה ? ו מ י ל כ ם פ ה ? ע ב ד י ם מ ת פ ר צ י ם ! מ י נ ת ן ל כ ם ר ש י ם ל שׁו ם נ ש ך ה ש ק י ל ח ר ר ה ? ו א י ך ה עו ז ח ם ל ג ש ת א ל י ו ל ה ר כ י ז נ י מ מ נ ו ח ת י ? ה ו י סו ר ר י ם ! ר ג ע ב א פ י , י ש ב עו שׁו א ג י ם ל מ ר ך מ ב ש ר כ ם ו ע צ מו ת י כ ם י ר מ ו !” ו ת פו ל ע ל י ה ם א י מ ת ח ו פ ח ד , ו ל א י כ ל ו ל ע נ ו ת א ו תו , ב ר א ו ת ם כ י כ ל ת ה א ל י ה ם ח ר ע ה מ א ת ה מ ל ך .

ו י ר א ה נ ש ר כ י ר ע ה נ ג ד פ נ י ח ם ; ו י א מ ר : „נ ן ! ת ן חו ר ה ! ו ת ח י ל ך נ פ ש ך ל ש ל ל !”

ו י ת ן ב ב כ י קו ל ו : „מ ל כ ן ל ע ל מ י ן ח י ! ל א ב י א דו נ י ה א ש ם . ח ח ס י ד ה ה ש י א ח נ י , ו י פ ת ל ב י כ י ו נ ה פו ת ה . צ ע י ר ל י מ י ם א נ כ י ; א י נ נ י עו ר נ ן , כ י א ם ב ן נ ן ! י מ י ם ר ב י ם ה נ נ י נ ע , ו נ ד , מ שׁו ל ח ו נ עו ב מ ק ן חו ר י , ע י ף ו י ג ע , ר ע ב ו צ מ א , ד א י ת י מ א ר ך א ל א ר ך , ע ד בׁו א י א ל ק ן ח ח ס י ד ה . קו ה קו י ת י כ י ת ע ש ע מ ד י ח ס ד ו א מ ת . ח כ י ק ר א ש מ ה ח ח ס י ד ה ? ו אׁו ל ם ל א ח ס ד ו ל א א מ ת ע ש ת ח ע מ ד י . א ת ד ר כ י ח ש ח י ת ח , יו ם יו ם צו ת ה ע ל י , ל שׁו ט ב א ר ך ל מ רׁו ך תו ר י ם ו יו נ י ם , ל ש ׁס ע ם ו ל ה ב י א ם א ל י ה ל מ ל א ב ט נ ח . ה ו י ל ב י ל ב י ע ל ח ל ל י ה ם ! ל א ח ר ע ו ל א ה ש ח י תו ל י , ו א נ י כ שׁו ר ד נ פ ל ת י ע ל י ה ם ו א ת נ פ ש ׁ ל ק ח ת י ! א כ ן פ קו ר ת ח ח ס י ד ה ג ב ר ת י , ח ז ק ה ע ל י . א ם יו ם אׁו יו מ י ם ל א ט ר פ ת י ט ר ך , ח ת נ פ ל ה ע ל י ב ח מ ת ה כ ע י ם ע ל ח פ נ ר י ם . עו ד נ י ר ך ו צ ע י ר , ו ה ו י ד ם ר ב ש פ כ ת י ! ר ב י ם ח ל ל י ם ח פ ל ת י , ו קו ל ד מ ם צו ע ק י ם א ל י ! ע צו מ י ם כ ל ח רׁו ג י , ו ד מ ם ב ר א ש ח ח ס י ד ה ! — ו ה יו ם צו ת ה ע ל י ל הו ש י ע ה ל ח חו ם ב נ ש ר . ל י ש מ ע „ה נ ש ר” נ ב ח ל ו ע צ מ י . כ י א ם מ עו ל ם ל א ה י ה ב א ש ר י ל ר א ו ת פ נ ו אׁו א חו ר י ו (כ י מ ה א נ י ? ו מ ה ח י י ?) מ פ י חו ר י ש מ ע ת י

מעשי תקפו ונבורתו. וכי שם „נ ש ר“ קראו, הביאו גודל למעלליו ובשם „מלך“ כנודו. — ואשאל את פיה: „הנה שמעתי אומרים כי דרך הנשר בשמים; ואיככה נבכיה אבר עד מרום קנו?“ ותענני: „ביום יפרוש כנפיו למעלה למעלה מעל ראשיו; ובלילה, ירד וישב בראש העץ וישן! ועת תערב שנתו, נבוא חרש ונגקר את עיניו!“ — ואומר אליה: „הלא מלכנו הוא? ומי יגע בו ונקח?“ ותגער בי: „הלחנם אמרתי לך בכל עת: הרחב פיך ואמלאהו? גישה טובה! ברח ממעוני! — מן הוא והלאה, אשובור מטה אכלך וכל משען מימך!“ ואם אמנם גם זה שקר, רק מקום ללון נתנה לי, ובמחירו הבאתי לה טרף חדשים לבקרים. ולולי טרפי, כבר מחה הזוללה ברעב. אכן בהיותי גר בארץ נכריה, יגורתי מפניה. אם על פת לחם ישע נבר, אף כי צפור נודדת מקנה? אשמי בראש! ועתה אם על המלך טוב, כרחום יכפר עון!“

ויפן הנשר אל החסידה פניו, ויאמר: „תני תורה אם כדבריו כן הוא!“ — ותכחש — ויחר אפר וחתמו בערה בו, ויגער בה: „הוי חסידה בת נעת המרדות! הלא חסידתך כסלחך! אכלת, ומחית את פיך ותאמרי לא פעלתי אן, גדול עונך מנשוא!“ —

ויצא דבר הנשר שלטון: ה נן, יוחן. על חטאתו הודה, וירוחם. אברותיו תקצצנה, ולא יבכיה עד כדרור אבר, ונסלח לו. והחסידה החוטאת והמחטאת, ואת עיני רואי השמש תנקר מראות טומאתה בשוליה, עונח תשא. כנפיה תקצצנה, ועיניה תנקרנה. כי בנפלה לארץ ותשבר מפרקתה, ישאר הנן הערירי בנפו, ולא יוליד משחיתים לחבל!“ — משפט כחוב נעשה.

ב' אחי הקורא! בחזון דברתי בך, חוד חדה ומשול משל מעוף השמים. חא לך גם את מליצתו (הנמשל). בחין אתגך, מי הצדיק ומי הרשע. למי הצדקה ולמי ברשת הפגים. לא תכיר פנים במשפט, וחבה תמים.

מכתבי עתים שונים הוצאתי לאור: לתקופות השנים, לירחים, לשבועות וגם פעמים בשבוע. בתוכם אחד ושמו „ה נ ש ר“ (ליות חן אל חמבשר אשר ערכתי יותר משש שנים) ועתה לעת זקנתי ושיבתי, יחר קשרו עלי קשר, החסידה (סמאל, בעל הקול, גלגול מיכאל בהמתן של צדיקים) ואיש פלוני אלמוני החותם את שמו „בן נן“, ויוציאו לא במוסר ולא בהשכל, משפט על ספרי „מוסר השכל“ אשר ח'ל רבנים נאונים, וחכמים נבונים, יעידו רב טובו לביח ישראל.

משחיתים לחבל גם שניהם, סמאל, המעריך במסירת הקולמוס הוא בור ברשות הרבים. לא קרא ולא שנה, ולא שמש ח'ח. ועוד לזאת יעידו עליו שלשה מכתבי עתים רוסים, כי במשפט חממשלה נחקר ונשפט לעובר על ארבע דברות מעשרת הדברים! — וזה הפלא, מבין שורותיו תצחור,

כי צעיר לימים הוא, שנח ופירש. ואלו לא השחיתה החסידה שמאח השם, את דרכו על הארץ. הוא כלי מוכשר לקבל השכל וידוע. ובאשר הוא שם, עמו כקרן חשורה. לא ראי זה כראי זה, הצד השורה שבהם שדרכם לחזיק, ורבים הללים הפילו. —

לא אסלח אל החסידה על עון „רחנקלה בנכבד” ויכמרו רחמי על הנץ הצעיר לימים. לאט לי לנער לבן נץ. ואם לא יוסיף החל, אובה סלוח לו על חטאת „ירה בו הנער בזקן”. — על פי דרכו אחנכו, ובקול דממה דקה אערכה לעיניו, מעשהו לא באמת ולא באמונה. בבטחוני כי תפקחנה עיניו ויראה, כי בהתחברו אל העיט הצבוע, הואיל הלוך בדרכיו אשר לא יתכנו. ויסול לו מסלח ישרה, לימים יבואו. כנאוה לבני הנעורים, אשר יש תקוה לאחריהם. ישוב אל בית הספר, ויקנה לב מבין. עיר פרא אדם יולד, בימי הנעורים היא עת ללמוד ולא ללמד. והצעיר לימים הבא ללמד, פרוי בוסר גומל. ינצו נצני בן חנק, ואו שני ארכלי פרוי לא תקהינה.

ג) קום יגלי איש הרוח, ושמע! האזינה עדי בנו נץ! לא איש מבין עברית יכזבני, כי עש שקר אחד לשניכם. רוח אחד, ושפה אחת, ודברים אחדים. אחד קדוש חזר על כל המקומות, ואף חרבות ערי, תפל ולבן לא מצא; ואנכי חזרתי על כל מושכי עט-עברתי, ואשאלם, חידעתם את יגלי איש הרוח? איה מושבו? ומה מעשחו? ויענני פה אחד „לא היה ולא נברא!” וכאשר אמרו יושבי תמנת אל האיש הערלמי „לא חיתה בוח קדשה!” ארץ אומרת „בן אדם ושמו בן נץ, אין עמיד?” אם כן איפה, דמינך כשודד מתחפש ומסתתר בין סבכי יער גדול, וטרחוק יורה הציץ על קדקד הולך לתומו. . .

אי זה רוח רעה תבעתך איש הרוח לבקר ספרי חכמי הדור, תם אני לא אדע! אכן בספר הקדוש „תולדות בעלי שם טוב” ממרנא זייפנא מיכאל בהמתן של צדיקים וצלחה, מצאתי (בפתח התולדה צד 14) מעשה שהיה. וזל השחור, וגם בימיו היו משוגעים שהיו מקיזים את עצמם באבנים בשעת קריאת התורה. והיו מגלים לאנשים חמאם, והיו אומרים ומגלים חמאם, מחמת איזה חטא הם בכף הקלע. ונהדרנא שלמחתי בימי בחרותי בכפר אצל מלמד אחד ובאו עניים אל החדר ונתנו להם לאכול, והיה [צ"ל והיתה, אכן ר' מיכאל וצ"ל לא היה מבדיל בין זכר לנקבה] ביניהם אשה אחת שהיה בה רוח רעה ולא הכירו בה, וכשהתחיל המלמד ללמוד עם הילדים הסדר חומש, לא הספיק ללמוד שנים או שלשה פסוקים, עד שהפיל הרוח רע את האשה לארץ, ובא בעלה ובקש מהמלמד שיפסיק מלמודו כי הרוח טמא שבה אינו יכול לסבול שום דבר שבקדושה, וכשפסק ללמוד קמה וישבה על מקומה, ומחמת כל אלו הדברים היו רבים חוזרים בתשובה והיה מתחזק בלב כל איש ישראל, ועכשיו בעו"ה נתמעטו

הצדיקים ודשכו הרואות בארובות. ובער"ה נפלה האמונה עד מאד, וכמה מינות נזוקה בעולם. ולא ניתן לכתוב סרה על עם ה', והשית יכפר על כל זאת". עכ"ל הזהב, ושפתותיו דוברות בקבר.

ובלי תפונה נדבק רוח האשה ההיא בד, בקשתי לך מזור, ינעתי ומצאתי תרופה ח"ל בספר הקדוש חנ"ל (שם צד 8) וז"ל „ואחריהם חזרו החזיקו אז בעלי שם טוב שהיו במאה הרביעית והחמישית. כמו ר' יואל בעש"ט בשנת ח"א ות"ב כמבואר בקו הישר פ' ס"ט. ובשנת חמ"ב הוציא הרוח לעיני כל בפזנא. גם המקובל ר' משה פראנער הוציא הרוח בשנת תנ"ו בניקעלסבורג וכו'. עכ"ל שפת אמת תכון לעד. ואנסה כפי לגרש את הרוח הרעה ההיא מקרבך. ומי שענה לר' יואל בפזנא, ולר' משה בניקעלסבורג הוא יעננו בלונדון, אמן ואמן!

(ד) בן נץ! מחללה בעלילות שוא וכזב, באת להתגולל ולהתנפל עלי. אף כי גם היום אכנך ואדמך ולא אדעך בשם משפחתך. וזה לאות, כי בנפלך אחר כן כטורף ורומס על ספרי „מוסר השכל" לא היה סוף המעשה במחשבה תחלה, ל בקרהו, כי אם לרדוף חנם אחרי מחברו.

בהקול (שנה ד' גליוני 28—27) נדפסו שני „מכתבי נולח" בראשם כתוב „לונדון" ובזנבם חתום „בן נץ" כמו יתבשרו כל היהודים אשר ממזרח שמש ועד מבואו, כי בירת בריטאניא זכתה זכיה גדולה. והיא: בן הנץ בעל הכנפים וארך האבר, מצא קן לו עשרה ימים על פנת גג מגנתיה! לדעת בכל הארץ כי בראש השנה וביום כפור שנת תרל"ט, נכתבה ונחתמה בספר זכיות!!

אחד עשר יום הלכו תרי הארץ מחורב דרך הר שעיר עד קדש ברנע. ורק עשרה ימים עברו מיום בא הצפור הדרור מקעניגסבערג לונדונה, עד יום נשאהו הרוח פאריזח! — הוי לונדון! הוי לונדון! רגע החל שמשך לזרוח; וענני ערפל כסו שמך, ולפתע פתאם פנה הודך! פנה זייד! ופנה הודך! —

ולמען תשמח בתולה במחיל, מצא „לחובתו" להודיע בהקול, כי זכה לראות בלונדון את בתי-הכלא אשר במבצר Tower of London ואת חומת הבריטיש מוזעאום! לדעת כי גם הוא נכתב ונחתם בספר זכיות! —

כל הרבנים והחכמים הנמצאים בפה, חנם בעיניו מקליפת השום. ולא אחד בס, אשר זכה כי הנץ יעוף עד ביתו. ומזה גם אנוש כערכי, מוץ לפני רוח הנני בעיניו. את פני, לא ראה; רק את אחורי, וישרוט שורטת בצפרניו החדות, ויזדמי עד קן החסידה אשר בקעניגסבערג.

וז"ל (הקול גליון 28), מזה אכתוב מיהודי לונדון? חי נפשי לא אדע, ובאמת היה לכתוב מזה אדוחם. אבל זאת לא אעשה כעת מפני כמה מעמים. ראשית יושבים פה אחינו הסופרים הנכבדים. . . ושנית יושב פה הרב

הדרשן (!) ר' יוסף כהן צדק נ"י אשר לא יסבול אם יכתוב איש זולתו בלונדון; ואולי חלילה אוציא דבר מפי על אודות הרב מ"מ המנוח הח' דיינאו—לטובה, ורגמני באבנים, כי הכהן הלז מתמרמר מאד בשמעו מזה על אדות הדרשן שהיה בחייו קונקרנט לו. — לי לא יקר המותה — חי נפשי! — ואף מיד איש כהן-צדק כבעהמ"ח את הספר „מוסר השכל“ (אשר מזה ארשה לי לדבר בפעם אחרת — אף כי הספר עומד „למעלה מכל קריטיק!) ולכן לא אדבר כיום מאומה על אודות אהב"י פה, ותחשב לי זאת לצדקה! — עד כאן לשונך מלה במלה ואת באות, ואף בלי נרעון תו הקריאה אהוי מלות, הרב הדרשן חלילה לי לזייף כסמאל זכת ויליה.

זעתה אשאלך שאלות שונות, והשיבני על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון:

(1) בכבודך ובעצמך חתן חודה בהקול, כי רק עשרה ימים זכתה לונדון ליהנות מאורך מזיוך ומזהדרך. ונדע כי זולתי פעקינג בירת ארץ סינים, אין עיר בכל ערי תבל תדמה ותשוה לה. רבתי עם, מספר יושביה ארבעה מיליאן נפשות ובתוכם בערך ארבעים אלף נפש יהודה (יוסף ח' עליהם!). אמור מעתה, לולא האיש הבליעל הכהן צדק, אשר תרע עיניו אם יכתוב איש זולתו בלונדון? היית מוציא עליהם משפט „ובאמת מהראוי היה לכתוב מזה אדחתם“. לך כנוס כל חכמי תבל, ויגידו אם אחד בס זרוע כאל לה, להעביר יום יום ארבע מאות אלף איש ובתוכם ארבעה אלף יוצאי ירך יעקב, כבני מרון, ולהוציא עליהם משפט אמת וצדק? — זולתי שארלאטאן, משוגע איש הרוח, לא יאמר כדברים האלה אשר אין להם שחר! —

(2) אבל זאת לא אעשה מפני כמה טעמים' ולמה לא הגדת לנו רק שנים? בלי הפיכה, כמוהם טעמים לפנים ולא לשבח הנה הנם.

(3) מפני חמת הכהן צדק יגורת „אשר לא יסבול אם יכתוב איש זולתו בלונדון“ זה שקר וכוז. זה כארבע שנים הנני יושב פה (ומבלעדי ספרי מוסר השכל) לא הדפסתי בשום מ"ע שבעולם, זולתי שני מאמרים, שיר אחד, ומודעה אחת. ואלה הם, אגדה נדרשת' דוגמאות מפירושי לס' עין יעקב (המגיד שנת העשרים מגילון 5 ועד 21) מאמר נגד המיסאנערע מת עי בני ישראל (המגיד שנה החי' מגילון 30 ועד 42) שיר, ברכות יעטה מורה' בחג הייבל במלאת חמשים שנה לאדמו"ר הרב הבאון וכו' מרן נתן הכהן דר, אדלר נ"י האב"ד דפה והמדינות, מיום יורה יורה דין דין (המגיד שנה כ"ב בליין 25) וגם מודעה ערוכה אל אהבי מרדוק, במלאת לי חמשים שנה לימי מגורי בחלד. ונדפסה במ"ע שונים בחורת מודעה. — פה, כמו בכל הערים הגדולות אשר ישבתי בימי מסעי, חוקרתי ואוקיר עטי, מהיות מודיע חדשים לבקרים במה"ע, מאשר שמעתי

וראיתי את המלאכה הזאת, הנחתי למשכילים צעירים לימים, החילמים כי בעשורם אותה יעשו להם שם במרחקים, ואוהבים יקנו להם בעריהם, וטעמי ונמוקי, אבאר איך ברחבה במחברת השנית מספרי הקטן הלזה. **4** ולו יחיבנא לך כולא שמתך וכולא שקרוחך: כי רק מפני זעמי, פן ארגמך אבך, ויקר בעיניך המיתה" יגורת, ומנעת את היהודים היחידים יושבי הכפר הקטן לונדון מכבוד (ואת חטאי אני מזכיר היום: השאתי! עותי! ופשעתי! כי לאו בכל יומא מתרחיש ניסא כי יבא הלום, גולה" אשר רוח בו כי גלי, וכח בו לראות את ערות הארץ על רגל אחת ובסקירה אחת, כמלאך חמות בשעת המגפה) אשאלך: זה ששה ירחים, נקרא מדי שבת בשבתו בה קול, מכתבים מפאריז' ובונבס התום, „בן נץ!" וחלף החמשה ועשרים מכתבים אשר שלחת משם אל אדונך סמאל המהעדה רבנים ומחקים רבנים וחכמים, הוד והודר שוד עליו, ויעטרך זר תפארה, וקורא לך, **סופרנו שפעציעלי** (ראה, תוכן הענינים" אשר בראש גליון 34 שנה ד', מכתבים ספארו מאת סופרנו הספעציעלי" ישמח אביך ותגל יולדתך, כי זכית לאשר לא זכו ביסמארק ומאלטקא; אף כי הסופר המסור דיינארד" ההולך רכיל בהמליץ!) כמו דברת על המדינות, איזו לחרב ואיזו לשלוט; חשבון אוצרות כל ארצות חבל הבאת, בלי חסרון קשיטה ובלי עודף גרה; רגלך האחת עומדת בחצרות מלכים, ורגלך השנית על שדה המלחמה, להכות את צעדעריבים ואת דיינארד, את סמאלענסקין, ואת הכהן צדק, זרוע אף קדקד; ובהיות דארווין אנוש כערךך, מצאת לחובתך לריב ריבו, להוכיח בראיות ברורות כי זקנו של אדם הראשון היה קוף בן בנו של קופים מאלף דוד; ואף גם על אדות, שאלת הנשים" הרבה פלפלת בעזה"י בחכמה, לאסקא שמעתתא אליבא דהלכתא, חלכה ומורין כן, ואמת כי „סופר שפעציעלי" המוטרד בטרדות הצבור והיחיד, יומם לא ינח ולילה לא ישקוט, הגיון סלה. ובכל זאת בהיותך תל, סופר שפעציעלי להטיימס העברית בשפת עבר ובשפת פלג" נפלאה היא מאד מאד: כי במשך חצי שנה לא יכולת להאציל רגע אחד, להזכיר לכל הפחות כלאחר יד, כי בפאריז ימצאון עברים? היהודים אין שם? הרבנים וחכמים וסופרים אין בקרבה? האין בתוכה בתי כנסיות ובתי מדרשות, ובתי מחסה לכל דבר טוב ומועיל? ואם אין בתוכה נדיבים ערשי חסד? ואם זכרוני לא יכזב, כמדומה לי כי שמעתי אומרים כי שם יש אגודה אחת וקורא שמה „חברת כל ישראל חברים" — צופה נתך סמאל, „סופר שפעציעלי בצרפת" ועל שכס מי אם לא על שכמדך, כל מיילי דמתא פאריז רמאי? אשו מר בחורשא קא יתיב, דלא ידע בטבעא דסופר שפעציעלי? נער הייתי גם זקנתי, ומפי עוברים ושבים שמעתי: כי פאריז היא עיר ולא כפר, ויש אומרים: ברבות הימים תחשב בין הערים הגדולות, אף כי לעת עתה אין בקרבה רק שני מייליאן

נפשות, ורק שלוש שלשים אלף ממעי יהודה יצאו (יוסף דוי עליהם).
ואם העיר הקטנה ההיא נכתבה ונחתמה „בספר זכירת“ ועל פינת גג
מגנתיה מצא „סופר שפעציעלי מהקול ומהקול לעם“ קן לו, למה זה תמנעה
מכבוד? ובמה יודע איפא כי אתה הוא הודה וזיה והדרה? האיננה שזה
בנוק טפת דיו כחרדל מפי עט בן נץ? „סופרנו השפעציעלי!“ מי יעמוד לך
שם לשמן? על מי נטשת מעט הצאן? ואלה הצאן מה חטאו? תיובתא
„דסופרנו הספעציעלי“ תיובתא?—

ה' שפת הים, שומרת את לשונה, בעתים רחוקים נשמע כי נשאו
נחרות דכים, ולשון הים שטפה עברה שפתה; ואיש שפתים (איין שוועטצער)
שפה לפיו לא יקרע, וללשונו שקר אין מעצור (ערכין מ'ו ב') ולאומר
„ללשונו נגביר, שפתנו אתנו מי אדון לנו?“ אמר אלהים „הרשעים כיום
נגרש! מה יתן לך? ומה יוסיף לך? לשון רמיה!“—

שקר גורר שקר, ועלילה גוררת עלילה. מלשני בסתר, החותם שמו „בן נץ“
פעם לשונו תחלך בארץ; ופעם ישית בשמים פיו. ישימני למקנא בחיים;
ולנוקם במתים.

מהולל אקרא אלהי, כל יודעי ומכירי בעיר מולדתי, יעדו: כי ביתי הפתוח
לרוחה חיה וער לחכמים, ואהל מועד לבני הנעורים רעבי תורה צמאי חכמה.
בהביא אלי איש דבר הקשה, לקחתי לי מועד להורותו את הישרה חנם אין כסף,
ואף שלמי תודת פיו לא הפצתי. ואתן שמחה בלבי, בשמעי כי „גריים שהנחתי
נעשו תיישים!“— הבעת כלחי, ועל אדמת נכר, אקנא בסופרים צעירים לימים
על דבר למדס לשון וספר? ומי יהוש לכבוד בני הנעורים אשר יש תקוה
לאחריתם, יותר ממני? האין זאת עלילת שקר?—

וחקמן עוד זאת בעיני הפלאי הרואה ואינו נראה, ויבדה עלי: כי גם
במתים אין חפשי מקנאתי הבוררת כאש! עשנה יעשן כעשן הכבשון, במהלל
בן גילי המניד המהולל, בקברו?— יאמר נא ישראל: אם מן השמים
נלחמו בי, ונלחצתי לבקש בעת זקנתי את לחמי בארץ נכריה; חנם שאול ואבדון
יאמרו: האח בלענדהו?— ירא ה' וישפוט!—

אמר אויב: ארדוף כהן צדק, ואשיגהו. במשעול מחבלי כרמים,
חלחץ רגלו אל הקיר. אכופ עליו חר-עלילות כניגית, ויסוב בחוצות לונדון,
אל חכו שופר חלוך וקרוא „מי זה האיש החפץ להיות לי עד אמונים בשער
משפט (שלשה פושעי ישראל: רבינו סמאל; ודיניו: בן נץ, ויגלי איש הרוח)
אשר בחר המלך: כי לא הייתי קאנקארענט אל הרב החכם הדרשן
המפורסם מו"ה צבי הירש דיינאוויץ, וכי סמתי יד
הממית ומחיה; ולא ממתים ידי, סת. וכי ילקושי ותרמילי, לא מלאתי

אבנים לרגום את המספרים שבחו אחרי ממתן. ואצא נקי בחששטי, בהיותם ראשי רבבות אפרים ואלפי מנשה, עוז בידם לדון דיני ממונות ודיני קנסות, וכבורה בימינם לשפוט בין דם לדם בדיני נפשות!"—

ולא אבקש עדים מן השוק. מנשים באהל יצא לצדק משפטי, תעודוני אשת חבר כחבר ובח תלמיד חכם (אלמנת הרב המניד המפורסם דיין אור ז"ל, ובתו יחידתו); אם לאויב מחמד עיניך, הנני נחשב בעיניך? יניד עלי רעי החכם המשכיל השלם, הסופר המהיר בשפת קודש מורה יצחק יעקב הירשביין נ"י שו"ב דפה (אשר הרב המניד מסלוצק ז"ל הביאהו אתו הלום וינדלחו בביתו כבן, על ברכי האמונה והתבונה, הדת והדעת. ועתה הוא גם חתנו לוקח יחידתו): אם אויב בנפש הייתי לאביו הוא חותנו ההיה רבו המובהק?

לא אכחד, כי זה כמשלש שנים, עת נתקבלתי בפנה למניד מישרים, חדלנו מלבקר עוד איש את אחיו חליפות, כדרכנו מקדם. ואולם לערתו ולערתני, נודע: כי חיתה באשמת הולך רכיל אחד, אשר מצא לו אז עת מצוא לעלות להשטן, ולרדת לקטרג, ובטרם התגלע הריב, נשננהו. מהרגו לסכור פי פוטר המים, בהגלות נגלות לשנינו מה בלב החורש רעה עלינו. כי זרחא השמש עליו, כי כל פעלו למענהו: למען יוכל לקום למניד שלישי המכריע בינינו פה ולונדון, והליכת עולם היא: כי ישבו אחים מלידה מבטן ומהריון, יחדו; האם לא יפרדו לבותם, כאשר במסחר אחד או במלאכה אחת ישלחו את ידיהם? ואלו האחד שיפול למשכב, ומהמטה אשר עלה לא ירד; לא יתאבל עליו הנשאר בחיים? הלחנם דבר ציה לאלף דור: ואשה אל אחרתה לא תקח לצרור עליה בחייה? דרכיה דרכי נועם, אין אשה מתקנאת אלא בידך חברתה" ואלו לא לקח רועה אבן ישראל, שתי אחות לו לנשים, לא קנאה הצעירה באחותה הבכירה אשר בנפש חפצה מסרה את סמניה בידיה!

קנאת סופרים תרבה חכמה" חיתה קנאתנו, ולא קנאת "אין שני מלכים משתמשים בכתר אחד!" ואם מביאר אחת דלה דלינו מימינו להחיות, לא ירבנו אדוניה. לא נאלצנו ולא נלחצנו להיות, "קאנקארענטען" בהיותנו אז רק שני מנידים בעיר מלאה ארבעים אלף נפש יהודה (אל נא: ברכם, טהרם, רחמם) ובתוכם שרים ורוזנים אין על עפר משלם!

לסיני וסנסיני וסמנגלוף. המנידים בעלמא בערי מצער, צר המקום, ויצעקו, "נרשו את לילית וכת דילה החוצה!" מפחד. הקאנקארענטען" ובלונדון מקום רחב ידים להורקנוס ולאירסתבלוס!—

"ישיבת ברכים קשתה" ומעולם לא אמר פרט אשר הכלל צריך אליו, "צר לי המקום שאלין בלונדון!" ואלו נועצנו גם שנינו לאמור פי באר דרושנו;

לא היינו ח'ו נעזבים מבקשים לחם ואיננו. הן לחמנו לא נתן לנו בעד, השער דרבנן שעות עומדות רגלנו לפני ארון האלהים; כי אם משכורת הלילות אשר אנשים כערכנו יאירו כצהרים. לא מכסף פיננו, כי אם מזהב קסתנו אנו חיינ! —

הגיד לך אדם למי אורי ולמי אבוי בלונדון, אלף פעמים ואולי רבות מונים מבשאר הערים? ליוצא מארצו דיקס מכל: בלא תורה ובלא חכמה, בלשוננו אין מלה אנגלית ובידו אין עש סופר, ואף גם הליכות מסחר ומלאכה איננו יודע, ולב א, ועל שכמו שקים ארוכים מארץ מדחם, ורחבים מני ים. למלאותם פה על כל גדותיהם עפרות הזהב אשר בכל חיצות (כי הכסף, במה נחשב בעיניו?) — ומזה שמועה שמעו ובא? בביתו היה ת"ל מקראי, הקול וקול לעם ומפורש יוצא מפי סופרנו הספיציעלי מלונדון כי ארובות שמי בריטאניא נפתחו, תחת השלכ יוד הכסף, ותחת הגשם ימטר הזהב! וגם הממועייט יאסוף לכל הפחות עשרה מיליאן לירא שטעלנינג, יום יום, ושפתי כל יושביה תבענה די! די! די והותר! וברבות הטובה, למה יגרע חלקו? — וימחר לברא! — וברוך הבא בשם ה'! — לנתעה כזה, נודו ראש. כי אין לפניו כי אם אחד משלשה דרכים האלה: (1) ללכת לקבץ על פתחי גריבים תחלתו בבוישת פנים, ובסופו יחפך לשנארער גדול גבור וגורא. וכל ימי חייו יהיה על שכס העדה למס! — (2) למכור את נשמתו אל המסיתים המדיחים הצודדים נפשות לפורחות (מיסיאנארע). תמול נזחר מלשאת מטפתו באמתחתו ארבע אמות ברשות הרבים; והיום ימיר יחידו בזר, ויחליף אהר באהר; ומחר ידבק בבת אל נכר הארץ, וגוי וקהל גוים מחלציו יצאו. אף כי אביו עודנו מתענה שני וחמשי ושני! — (3) להפש מכיריו אשר בתחנונים יבואו אל סוכן אוצר הצדקה, לבקש רחמיו לתת לגר צדה לדרך. לשלחוו באניה חפשי עד האמבורג; וסוכן הצדקה דשם, יהמול עליו וישלחוו עד ברלין; ומשם ישולח שלישי עד הגבול; ומשם בפעם הרביעית עד ביתו! — בכפו יבא ובגפו יצא, ואם בעל אשה הוא ויצאה אשתו עמו, וצאצאיהם בעקבותיהם! — ואולי בדרך הזה נסע סופרנו הספיציעלי מפארין מקעניסבערג לונדונה, ומפא פארווה. לא כאלה ח'ו חלק דיינאו, ולא גורל הכהן צדק, דרשני גשן - לונדון, ומשכורתם מצוען - לונדון, ותרומת גשן-לונדון, די לחם לתת צדקה לאביונים, ולקנות בותר ספרים חדשים גם ישנים ללמד וללמד! —

ולא על הלחם לבדו, יחיו אנשים אשר תעודתם תחת השמש: להיות מוסת לרבים בדרשם, ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה! ואלו נודע בחוק, כי אחד משנינו יקוה להבנות מחרבנו של השני; הלא שכבנו בבשתנו, ובושנו לעלות עוד הבמתה לרוש את דבר ה' מעל גבעת המורים! ומזה גם בדור הפרוץ מרובה על העומד, דור ירחבו הנעי בזקן והנקלה בנכבר! דור

המבינתך נין יאבר נשר

כו

„השופט את שופמי“ דור העונה, טול קורה מבין עיניך! לדרש באזניו, טול קיסם מבין עיניך!“ —

זברנע חזות קשה הוגד לי כי עמיתי בן גילי נפל למשכב, חשתי לבוא לבקרהו, ולכרות אתו ברית חדשה לאורך ימים. נתתי לו שלום, ובאהבה רבה החזיר לי שלום. ולעיני ירדו הנאמן בביתו איש שלו מר פרנס עדתי, אמר „נפשי יודעת מאד כי גם בימים אשר הזקרנו דגלינו מלבקר איש את בית רעהו, היו הנפשות קרובות ורק הנזפות רחוקות. גם אז היית טוב לי מעשרה אחים, ומה גם עתה בכרתנו ברית חדשה לעיני איש בוחי! ואהבתך לא הסיר מביתי כל ימי חיך!“ נשבעתי ואקימה. פעמים ושלוש מדי יום ביזמו, באתי לבקרהו, ובכל פעם ופעם עש לקראת בואי באהבה. ובשוב נפשו היקרה השמימה, כבודו נני עדתו להספידו בבחכנ׳ס האשכנזים (הוא בחכנ׳ס אשר הרמ״מ המנוח ז״ל דרש כל ימי היותו פה) ולמחרתו הספדתיו שנית ברב עם גם בבית הכנסת „פעשיען שטר״ט“ (הוא בחכנ׳ס הקבוע לי) ויוסיפו העם לבכות, —

וחל מידר (הוא עתה גם חתנו) של הרמ״מ המניח ז״ל, הודיע דבר בעתו (המגיד שנה כ״א N. 14) כי הכהן צדק אחים ליה בהספרו דהמניד מסלוצק. ואלו לא ידע ב**מטח** כי ברית חדשה נכרתה ביני ובין רבו מורו, גם בעד אלפי זהב וכסף לא היה מרבה בשכחי במ״ע שונים. ומחס (המניד שנה כ״ב N. N. 1, 17) ודי בזה לסכור פי „סופרנו הספיציעלי מפאריז“ הכותב „מכתבי גולה“ הרי כבוש בגולה ואיננו לומד יראת ה'! —

וצחוק עשה לנו סמאל. בהקורל (שנה ד' N. 28) נשמע כי אמתחתי מלאה אבנים לרגום כל מספר, תחלת המניד מסלוצק ז״ל. ובקורל (שנה ד' N. 44—45) יודיע החכם הנכבד מליץ וסיפר נודע ומפורסם מו״ח נפתלי חלויני: כי החכם השלם הר״ר חירשביין נ״י בא בברית הקשורין (תנאים) את בת ה״ח היא יחירתו של הרמ״מ מסלוצק. ובראש הקרואים ישב הכהן צדק ודרש ליקרא דהיי ודשכבי לשמחת כל אוהבי ומכבדי בית דיינאו! — על כן יאמרו המושלים, „שקרן חזור חזור שקרנותך, ואל תצטרך לבלור!“ —

וכי תימא, מכדי חד וחד ניהו, מאי חזית דציית ללוי ציית ל בן גולה? עתי תשובות בדבר. חדא: גמירי, עדות שאי אתה יכול להקיסה, לאו שמיה עדות. בן הגולה חמלישין יירא לחתום את שמו על שקריו; והמליץ יושר מול מגיד פשעי חותם שמו ושם עירו על דבריו. ועוד, ראה — (החבצלת שנה זאת N. 35) ותמצא מטייע ליד בראי ומאן ניהו? החתן החכם השלם הר״ר חירשביין נ״י בכבודו ובעצמו. וחד לכבי תרי עד שקר הוא! — תיבתא דהקול תיבתא? —

וכאשר כתב ותחכם לונדון שנית „בספר זכיות“ וסופרנו הספיציעלי מפאריז יבקרנה שנית, ימחול אלף אלפי רבי רבבות פעמים להקור

היטב, ויודע אליו כי בשבוע העבר (מי אלול שנת ושמרו יהיה לברכה לפ'ק) הייתי בראש הקרואים על חתונת בת הרב הדרשן דיינאווי, ובמשחה ניד שפתי לא השכתי מעין המאורע, ושייר גדול כתבתי בקול חתן ובקול כלה" וידידי הרב החכם הר"ר נפתלי חלוי נ"י קרא אותו ואת שירו באזני כל הנקהלים, וכידידים נאמנים התעלסנו עד הבקר אור, ואם בכבודו ובעצמו יודיע את זאת, יהיה זה הפעם הראשון אשר עטו יחל להתלמד לכתוב אמת ולא שקר וכזב! — ר' והשכתי מעלי את תלונות, בן הגולה" (הקול שנה ד' 28 N.) לדעת

כי בשקר יסד את ביתו, וברמיה הציב דלתיו. ונצדק קדש.

ובקורל (שם 39 N.) יחרף ויגוף את החכם בעל האכסניא שלו בלונדון. שכר טוב בעד המלון והלחם אשר נתן אל, סופרנו הספיציעלי מפאריז" למען לא ימות בחוץ בנקיון שנים! — וסוף דבריו עוד הפעם אני אומר: בחירח חפשיה אינה ברוח האדם אלא תולדות ההכרח! לא אתוכח אם יצדק ואם ידשע, לא פח מקומו, וגם ויכוחי האמונה אינם מעין מלאכתי. אך זאת אומרה: ראויים המלים המעטים האלה, ההורסים כל יסודי תהו"ק שבכתב ושעל פה, וכל אדני אמונת השכר ועונש, לחגלות בכל ערי יהודה ביד, הקול" אשר ישמיע סמאל גלגול מיכאל בהמתן של צדיקים, מחבר, תולדות הבעש"ט ועמודי חב"ד" המרבה לספר בשבחי הקדושים: ר' שמעריל זערהאוווקער, ור' אבא קר"יבושטער, ור' אהרן שיטווער, ור' אהרן סלאפקאוויצערי, ומופתי ר' ליב פישטינער ור' ליב סבא הנקרא בפי כל: דער שפאלער זיידע!!! (תולדות הבעש"ט מצד 30 והלאה) וישפוט נא כל מי שיש לו מוח בקדקדו: מה ענין ר' יואל ור' משה הבעשיטנים, מגרשי רוחות רעות בפזונא ובניקאלסבורג; אצל שפינאצע, באקעל הארוויין??! —

ובמענתו על בקרת אנב אורחא^א אל בעל האכסניא, לא שכח שר המסכים על ספרי מוסר השכל" את יוסף מחברו ויזכרהו ^אאנב אורחא" כדרכו. ולא אכחו במקל חובלים על נביחה בלא נשיכה.

ז' ועוד בה שלישיה, דברי ריבות בקורל" גדול (שנה ד' גליוני 55, 56) עשק ושטנה, על אדות באר מים חיים, אשר כריתי במחקק התורה הכתובה והמסורה, במשענת האמונה והתבונה, להשקות צאן עדר יעקב מים אשר לא יכזבו. את שמח קראתי מוסר השכל". כמעט כל מה"ע לעמינו (בלשון קדשנו, ובשפות אשכנז, אנגלית וחאללאנדית) יענו עלי באר" ומכנף הארץ מגלות עפות אלי מרבנים נאונים ומחכמים דרשנים, ופה אחד יאמרו, שמו נאח לו, והוא נאח לשמו! ואיתי יום יום ידרושון להוציא שאר חלקי דרושי. זולתי רבנו, בן נין" יאמר רע! רע! —

ובטרם אענה לשואל שלא כענין, אודיעך אחי הקורא, על מה אדני ספרי החווא, הטבעו. וידעת היום רב טובו לבית ישראל. והשבות אל לבבך כי סוף

המבינתך נין יאבר נשר

כט

מעשה „איש הרוח“ במחשבת פיגול: לבקש תואנות ועלילות דברים על הספר, למען יכעיס את המחבר תמרורים. את כל השגותיו ישא הרוח אל ארץ גזרה, כי רובן, מזויי פות: וחנותרות, נאוו לנער ירהב בזקן ולנקלה בנכבד. ולענות על פשומי נערים נעורים המצפצים והמחזים, מילי בסלע ומשתקוּתא בתרין.

לא מראש בסתר דברתי, כי מעודי ינחני הרעיון כי רק באחדות התורה והחכמה, שלום על ישראל; ובהפרדן, יפרד איש מעל אחיו. ומיום התעו אותי האלהים מארץ מולדתי, אראה כי לא שגיתי ברואה. האמנם אינני עינבל המקשקש במכתבי העתים להודיע את אשר שמעתי וגם ראיתי, הנני צופה לבית ישראל, ומביט על דרכיהם אשר יחכנו ואשר לא יחכנו. ובמסתרים תבכה נפשי בראיתי מחנות מתחדשות לבקרים בקרב הגוי האחד בארץ, המעט מכל העמים. הוי מספר ערינו, ארחותינו. וחעם בוכה למשפחותינו. ומח תחי אחרית העם המפורד והמפורד בין העמים, בהפרידו את מחנהו הקטן, למחנות אין מספר? אתה ה' ידעת! —

וזה חזיתי ואספרה: ודאי טומאה ברשות הרבים, ליכא. אכן ספק טומאה ברשות היחיד, איכא ואיכא. ועל כן פשו ורבו ריבי מעפחה, האב יחשב לכסיל בעיני בנו; והבן לממר לזולדתו, בעיני אביו. ומי לא יודה כי יש לאל יד דרושים נדרשים בדת ובדעת, לחשיב לאט לאט לב בנים על אבותם? כי עוז לדברים נדברים במועצות דעת. חיוצאים מלב יודע מח ה' דורש ומה עמא דבר, לחשיב עטרת האהבה בין אב לבנו, ליושנה. והיה בית ישראל אחד.

וברוך טעם גדולי רבני ודרשני הארצות הנאורות, המפיצים את דרושיהם בארצותם ללשוניתם, בדפוס. והיו למקרא העדה, וכל העם רואים את הקולות אשר שמעו מפי מורה דעה. ורבים ישובו מעון, גם במרחקי ארץ וגם בדור נולד. כי שפת חדפוס, חכון לעד. על כן נעתרתי למשאלות חובבי שפת קדשנו, להדפיס בח את דרושי אשר אני דורש תוך קהל ועדה.

ובשנה העברה הוצאתי מחברת אחת וקורא שמה „מסר חשכל“ לדוגמא. חכיל „שלשה דרושים נדרשים בסדרי תבוא, נצבים-ולך והאזינו“ כי אמרתי אם תיטיב בעיני קוראיה, ואמצא מדפים נותן לכסף הדפוס תוצאת (פערלענעד) אתן על ידו דרושים כסדר שבתות ומועדי ח' וקורא להם יחד „אמרות טהורות“.

אחרי הדפסתה, ראיתי כי מצער היא, ואידי דוטר מירכס. והוספתי עליה מאמרים אשר יש להם יחס אל שלשה דרושי ההם, מאמרים נדברים בעת לדבר על אדות בקיעי משכנות יעקב. לא להרוס, כי אם לבנות ולחזק כל בדק בעת לעשות לה'! — והגדול בכמות ובאיכות ביניהם, מאמר „סגיני על אל הים“

המבינתך נץ יאבר נשר

והיה לבאר על מה רומזת הצורה המכונה "גן דוד" על מי הגינה? ועל מי תגן? ומה לה ולדוד? ומי נתן לנו הרשיום לארוג תבנית אריה ומגן דוד, על הפרכת ועל הכפורת, ועל מעיל תה"ק אשר אסרה תבנית כל חי? והראיתי בראיות ברורות מכתבי הקודש ומש"ס ומדרשים רבים, כי היא תבנית סדר דגלי מחנות שבטיה על צבאותם, והצורה ההיא היתה חקוקה על החשן אשר עשה לו חמלך דוד (ארבען) וישארה גם מגיני ארצו כחותם על לבבם, והיא היתה גם אות (וואספען) על מגדל ארמון מלכי בית דוד. וכי רק בהתחבר הקוים, יהיה בית ישראל אחד; ובהפך קו אחד מהם, תהי מחנה ישראל כעיר פרוצת אין חופה.

ומדי דברי על אות אה"ק מה היתה, הויתי דעי מה היא עתה, ומה תקות כלל ישראל ממנה, לעתיד. דבר בעתו, בעת גדולי שרי יהודה, הגם נכונים לעשות בנורף ובנפש ככל אשר יש לאל ידם לעשות, לנטלה ולנשאה. וכבר החלו לעשות, לטוב לה כל הימים, ואם בפרט יס אהדים, עוד לא התאחדו; בכלל מטרה אחת להם: לחלץ את יושביה ממצור, להשביעם חולץ במהרה על אדמת הקדש. הכל מודים: כי כל אשר בשם ישראל יכנה, חובתו, להאציל מדי שנה בשנה כברכתו למען אחבת ציון ורחבת ירושלים. לכלכל את התלמודי חכמים, ואת הזקנים והזקנות, את החולים והחולות, ואת הילדים הקטנים והקטנות, ובני הנעורים שיש תקוה כי ברבות הימים יורו יורו יורני יורני, מציון יצאה ותצא תורח עד כי יבא שילה. על מה נחלקו? על אדות הנערים אשר קט שכלם מרדת עד עמקי מצולות הש"ס והפוסקים, ואין תקוה כי יורו תוראח בישראל. ומה יהיה בסופם אם גם שפת המדינה, והליכות מסחר ומלאכה לא ידעו? ויאמרו נא נם יראי ה' אם לא שפת אמת בפי השואלים: האם ארץ ישראל היא תרנגולת העומדת לגדל נרפים? משפטים רבים חרצו ויחרצו מה'ע על אדות השאלה הגדולה ההיא, ולקחת לי הרשיום לחוות דעי גם אני.

דבר בעתו, בעת לכנס תרומת אהב"י, למזכרת השר וגדול ליהודים סיד משה מו נטיפ יורי חי"ו לעיר הקדש ובנותיה. ויען נודע ביהודה ובישראל, פועל פעל השר הנכבד ההוא, לכבוד עמנו מעורו ועד היום הזה, קוינו כי בהתנדב עם לעשות לו "מזכרת" יערוף הזהב כמשר, — ובשל מי הרעה כי זה חמש שנים יזל הכסף כטל? בחטאת המתנדבים אשר באירופא? לא! לא! כי אם באשמת בעלי הריב אשר בעו"ה גם על אדמת הקדש. אין ארונים לאלה, על נקלה ישטחו משטח חרמים, ואת איש חרמם יכו חרם וירדפוהו עד חרמה. על ידם נכרת אוכל מבני ציון היקרים, הת"ח הצדיקים הראוים להסתפח בנחלת ה' בחר הקדש בירושלים. ומצאתי לחובתי, להודיע את זאת אל הרבנים הגאונים הגדולים מורי התוראח באה"ק, בבטחוני כי עמלם ויגיעם לא יהיה לריק בהתאחדם לעצור במפריעי שלום ירושלים, להחיות עם רב.

המבינתך נין יאבר נשר

לא

בְּקִצְרָה חֲדוּעֵתִי אוֹתָם דַּעִית כֹּל שְׂרֵי יְהוּדָה אֲשֶׁר בְּאִירוּפָּא. הַעֵוִסְקִים בְּצִרְכֵי אֲדָה"ק בְּאִמְוֵנָה. גְּלִיתִי שֶׁפֶח וְכִסִּיתִי טַפְחִים חֲרֵבָה, וְאָף גַּם אֶת שְׁמוֹת הַשְּׂרִים אֲשֶׁר עַל אֲדוֹת דַּעוֹתֵיהֶם דְּבַרְתִּי, לֹא כִתְבֹתִי בְּאֵר הַיֵּטֵב, לִמְעַן כְּבוֹדָם הַגְּדוֹל וְלֹא יִחַל. וְהַמְבִּין יִבִּין מִי חֵמָה: יְהוּדָה, יִשְׁשֹׁכֵר וְיִבְלֹךְ, דָּן וְנִפְתְּלִי, מִנְשֵׁה וְאֲשֶׁר. וּבְכוּוֹנָה כִּתְבֹתִי דְבוּיִם אַחֲדִים סְתִימִים וְחַתוּמִים, וְסִמְכֹתִי עַל הַמְבִּין דְּבַר מֵתוֹךְ דְּבַר. לֹא לִמְעַן חֲחֻמוֹן נִכְתָּב, הַמְבִּין יִבִּין וְהַחֲדַל יִחַל.

זְבֹרָאשׁ הַסֵּפֶר. מִבּוֹא" קִרְאֵתִי בְּשֵׁם „לְקַחַת מוֹסֵר הַשְּׂכָל“ כְּפִירוּדוֹר לִפְנֵי הַטְּרַקְלִין. בּוֹ סִפְרֵתִי אֶפְסֵס קִצְרָה קְרוֹת הַדְּרוּשׁ בַּעֲמֻנִי מֵאֵז הֵיחָד יְהוּדָה לְקִדְשׁוֹ וְעַד דּוֹרְנֹה. לְדַעַת כִּי הַפֶּשֶׁט לְעוֹלָם עוֹמֵד; וְהַדְּרוּשׁ, לְפִי הַמְקוֹדִם וְהַעֵת, עָזָה פְּנִי יִשְׁוֹנָה. וְדִרְכֵי הַדְּרוּשׁ אֲשֶׁר יִתְכַנֵּן בִּימֵי אֲבוֹתֵינוּ בְּהִיחָס בְּאַרְץ אוֹיְבֵיהֶם, וְחִלְקֵנוּ וְנִחְלָה לֹא הָיָה לְחֵם בְּכֹל מֵיטֵב הָאָרֶץ; לֹא יִתְכַנֵּן בְּדוֹרְנֵנוּ הַקּוֹרָא „עֵרוּ עֵרוּ חוֹמַת שְׁנֵאת הַדָּת הַמְבַדֵּלֶת בֵּין יִשְׂרָאֵל לְעַמִּים, עַד חִסּוֹד בַּה' וְבַהֲיֹת הַדְּרוּשׁ כְּמוֹ לְבוֹשׁ, לְרוּחַ הַעֵת יִחְלַף אֶת תְּבִנְתּוֹ, וְחֹבֶיבַת הַדְּרוּשׁ בְּדוֹרְנֵנוּ לְדְרוּשׁ „הַתּוֹרָה וְהַחֲכֵמָה אַחֲוֹת, וְהָאִמְוֵנָה לֹא תִצְרֹר אֶל חַתְבוּנָה!“ — וְאֵז יִשׁוּב לְבֵי אֲבוֹת עַל בָּנִים, וְלֵב הַבָּנִים עַל אֲבוֹתָם וְחִיָּה בֵּית יִשְׂרָאֵל אַחַד! — וּבִסּוּפֹו הַדְּרוּעֵתִי אֶל הַקּוֹרָא, מִזֶּה חֲסֵב גַּם אֶת לְבָבִי לְחוֹק אֶת דְּרוּשֵׁי בַעֲטֵי בְרוּל וְעוֹפְרֵת.

כִּבְּן יִכְבֵּד חוֹרִיו, הַקְּדִשְׁתִּי לְכַבֵּד נִשְׁמוֹת חוֹרֵי וּמּוֹרֵי ז"ל. בְּמִלְאֵת לִי חֲמִשׁ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה, מִיּוֹם בּוֹאֵי בְּקֵהֶל הַמַּחְבְּרִים. וּבַעֲת מִצּוֹא הַשְּׁבִתִי תוֹרָה לְאוֹהַבֵי רַבָּנִים נְאוּנִים וְחֲכָמִים נְבוּנִים, אֲשֶׁר בְּשֵׁנָה שְׁלִפְנֵיהֶם הָיָה שְׁנַת תְּרַל"ז וְסִימְנָה עֵת הַדָּק נָה לְפִיָּק, כְּבִדּוּנֵי מִרְחוֹק וּמְקֻרָב בְּבִלְבוּתֵיהֶם עֵת חַגֹּתֵי אֶת שְׁנַת הַיּוֹבֵל לִימֵי מְזוּרֵי בְּחֹלֶד.

ח' לַח', מִכְּנֶף הָאָרֶץ אֲשֶׁמַע תְּחַלֵּת סִפְרֵי הַחֹוּא. וְכִמְעַשׂ כֹּל מַה"ע לְאוֹהַבֵי בְּאַרְצוֹתָם לְלִשְׁנֹתָם, יִחַלְלוּהוּ וְיִשְׁבַּחוּהוּ שְׁבַעֲתִים מֵאֲשֶׁר קִוִּיתִי. וְיַעֲדוּרְוֵנִי לְהוֹצִיא בְּסֵאֵר חֲלָקָיו, לְבִנְיָה וְלַחֲזֹק כֹּל בְּדַק בַּעֲת לַעֲשׂוֹת לַח'. זוֹלַתִּי בַּעֲיֵנֵי רַבִּינוּ בֶּן נֶץ. רַע. עִם עֵקֶשׁ אַחַפְתֵּל, וְאַעֲנֶהוּ עַל חֲלוּמוֹתָיו וְעַל דְּבָרָיו, וְלֹא יֵאמֵר אוֹיְבֵי חֲנָם: יִכְלַמְתּוּ! —

1) רֵאשׁ דְּבָרוֹ שְׁקֵר, „חֲסֵר לַח', כְּפִי הַנְּרֵאָה מִיֵּן סִפְרֵי אַחַד לְסִפְרוֹת יִשְׂרָאֵל הַנּוֹכַחִית, בְּאֵר הַר' יוֹסֵף כְּהֵן צִדֵק, וּמִילֵא הַחֲסֵרוֹן חֲלוּהָ וְתַקֵּן אֶת סִפְרוֹתָיו עַכ"ל. מִזֶּה נִרְאָה כִּי הַסְּלָאֵי הַחֹוּא, לֹא דְרִשׁ מְעוֹלָם מוֹסֵר וְנִבְדֵּל מִקְהַל יִשְׂרָאֵל. מִי מִמֶּנּוּ לֹא יָדַע, כִּי בְּכֹל דוֹר וְדוֹר הָיוּ רַבָּנִים מֵאֲשֶׁרֵי הָעַם, מְדַפְסִים דְּרוּשֵׁיהֶם? 2) ז"ל „הַסֵּפֶר הַזֶּה נִדְפַס בְּשַׁנַּת ד'ר"ל ש'ל"ו ס'ל א'ח'ו. צֵא וְחֲשׁוּב, קוֹרָא, כְּמֵה הוּא. . . וְאוֹלָם לֹא אֲטַרִיחֶךָ הוּאִיל וְאַנִּי יוֹדַע מִהַטִּישְׁעֵל הַאֲנַגְלִי אֲשֶׁר מְעַבֵּר לְרֶף כִּי הוּא 5638 ה' תְּרַל"ח. בַּעֲצֵמִי לֹא חֲשַׁבְתִּי וְהָאֲחֵרִיוֹת עַל כֹּל פְּנִים לֹא עָלִי עַכ"ל.

הַדְּעֵת אֲדִי הַקּוֹרָא לְמַה זֶה יִירָא מִקַּחַת הָאֲחֵרִיוֹת עֲלֵי, וְיִשְׁלַחֶךָ לְחֲשׁוּב

את הפרט? יען זייף בו זיוף. אנכי הדכפתי, בשנת ד'בר שלום אל
 אהר' הסר ויז' ויעלה תר' ל'ה, והוא חוסיף ברמיה אות ויז' במקום החולם,
 ויעלה תר' מ"ד, למען אחשב בעיניך כאיש חולם הלום! — ועל כן חוסיף כל
 סטופטי דבריו: בי הוא לא חשב אם המספר עולה יפה. האין זה זיוף?
 (8) חצר עינו, על אשר בראש התורה לכבוד חורי ומורי ז"ל, הדפסתי ידע
 משפחתנו מיחסי כהונה, ארבעה עשר דורות, דור דור ודורשיו יושבים
 כסאות למשפט, עד פנת יקרת מטח בית אבינו הגאון מויה עקיבא כהן צדק ז"ל
 אשר חללה עם הגולה מפורטמגאל בשנת מזר"ח ישראל, ונתקכל לאב"ד שאלוניקי.
 וז"ל הזייפן „משנת מזר"ח ישראל כלומר רנ"ב עד לשנת תרל"ח עברו
 386 שנים. אם כנים דברי שלשלת היוחסין של המחבר הנה יצא שכל אבותיו
 הקדושים והטהורים לא הולידו אותם חבנים כי אם אחרי 32—30 שנים. כי אם
 תחלק את המספר 360 לא את 386 אם ננכה את שנות המחבר אחרי בואו הוא
 בברית הנשואין. על מספר שנים עשר יעלה לך על כל דור 30 שנים. . .
 ולמען הסיר מעלי לזות שפתים הנני צריך להעיר עוד כי יכול לחיות שבשלשלת
 ההיא יש דור אחד פחות או יותר, מפני כי ספרתי פעם אחת ולחזור לספור עוד
 הפעם אני מתעצל, עכ"ל.

לשקר עשה לו השלמי עש סופר. סדר יחס משפחתי, לא מלבי בדיתי, פעמים
 רבות, נדפס בספרי בעלי אסופות בדורות אשר לפנינו. עליו יש להוסיף, וממנו
 אין לזרוע. מסדרו הראשון, היה הרב הגדול מח' מאיר פערליש מפראג. וידיסחהו
 זה כמאה ושבעים שנה, בסוף ספר „מטה משה" להג"מ משה כהן צדק ר"מ
 דק"ק פרשעמישלא. ובמחברת מיוחדת, וקורא לה „מגלת יוחסין" עם חוספות
 הרב הגדול ר' נח חיים לעווין (ווארשא שנת תרכ"ד) ושלישית, וקורא לה „מטה
 אחרין" (לבוש תרכ"ה). וכמו כן בראש ספר „פתחי נדה" לאבי אבא הג"מ
 משלם כהן צדק ראב"ד לבוב. ובראש ס', „ברית כהנת עולם" לאהיו ד"ר הג"מ
 יצחק אייזק כהן צדק אבד"ק קארעץ. ובראש ספרו „שו"ת זכרון כהונה" וגם
 בהנשר (שנה ד' גליון 28) ועד היום הזה לא העיז איש או אישון להיות פוצה
 פה ומצפצף נגד אחת המשפחות המיוחסות בישראל, עד שקם „משוגע איש הרוח"
 בן בלי שם, ויטיל מום בקדשים! האן זאת חוצפה? אלה בני נציך ישראל! אלה
 אנשי רחך יעקב!

והרמאי זייף מעשהו. השבעתי אתכם קוראי „מוסר השכל" לספור
 ולמנות את מספר הדורות אשר ספרתי, וראיתם כי ארבעה עשר מספרם.
 וסופרנו השפעיעלי מפאריו יאמר, כי רק שנים עשר מספרם, בהחסירו
 שנים בערמה ובמרמה, למען ימצא יחד לתלות עליו את קושייתו
 העצומה: כי כל אבותי הולידו בהיותם כשלשים שנה? ובהוסיפך את השנים,
 כאשר הוא באמת, תפול קושייתו הבודויה והמוזיפה! — וען ידע מראש

המבינתך נץ יאבה נשר

כי עוד יוסף חיי. וכי אקחה את שניו, התנצל בלצנות,, כי יוכל להיות שבשלשלה
ההיא יש דור אחד פחות או יותר, מפני כי סדתי רק פעם אחת, ולחזור לספר
עוד הפעם אני מתעצלי. ואמנם לא מעצלותו כי אם מרוב עזותו, ונך גרע
שני דורות, לחצינני למטרת חצי מחלתו, לעיני בני גיל הנערים הנעורים,
והעיני האנשים יעקב? אלה אנשי הרוח ישראל! אלה, סופרה שפעצנלודי
יעקב! אשרי הדור שמבקרים כמוהו, לו! יחבא שתי דומ יחבא עבא יחבא
גם אלה לחכמים: אני אמרתי על איז הנ"מ עקיבא כהן צדק האבר"ק
שאלניקר,, אשר הגלה עם הגולה מסורטוגאל בשנת מזר"ת ישראל" והאם קצבתם
מספר שנותיו אז? הכתוב יעיד על מרדכי היהודי כי הגלה מירושלים עם הגולה
אשר הגלתה עם יכניה מלך יהודה (אסתר ב' ו') ואנחנו לא גרע אם היה זקן
יושב בישיבה, או קטן רוכב על כתפו של אביו, ואולי וונק על שדנאמו? כי לא
פורש, הוא הנבר ד אה עני"ו. — זה סיפוי, אהני קא אדעס עז דהצנחה
ומה היא תכלית סדר יחש נאינים? להראות או זה בית הוא אכסניא של
חורח (ב"מ פ"ח א') הראהך ביתי עם אל, רבנים בני רבנים, ולא בם ור"ס בנב
ב כרורס, כי יבא איש להטיל ספק בהשבוני על פי מספר שנית הדורות? מאן
דבעי למידע להו? (לסמאל וכת דליה) יחקור אם החסידה היא בוכרתא בת
בוכרתא, והנץ בן נץ כשונרא בר שונרתא. ואולם עיזא דבי טבחי שמינא מינאי!
קסד וגם לא תמול אנכי. ת"ל כגן שלש וחמשים שנה הנני. ואלו היה אאמר
הרה"ג ז"ל עתה בחיים, חזו ימינו יותר מתשעים שנה, כי בן זקונים הייתי לו. ומאי
אהני ליה למתלוצץ בלצנותיה? ולויפנא בזייפנותיה? יחידה מי יש חכמה יחשבה
יחידה ומי מנה מספר נאנו עמו, אשר בראש ספרהם הזכירו ריזכירו יחש
אברהם? ונחשב להם לכבוד הורים ומורים, ולא ח"ו לאיזה ונאון. ומה גם לנה
בארץ נכחה. ואם באחרא דלא ידעי ליה, שרי ליה לאינש לאודועי נפשיה,
ולמימר צירבא מרבין אנא (גדרים ס"ב ב') אף כי שרי ליה לחודיע דוד אבותיו,
לדעת כי הוא מזך בן מזה, ומאן דלביש מדא ילבש מדא. א"ז אצוים גא
ואם קוצץ בן קוצץ יתלוצץ כי חסר מין ספר אחד לספרות העברית, עד
שבאתי ומלאתי; ואשאלהו: חננו חיים בדור הדרש אל קורות המתים הנקראים
חיים, ובמה קנו להם כדולי חכמי דורנו; שיר, צונק, שד"ל, יאסמ, נרעטץ,
פון, זקש, רייסמאן וכו' שם עולם, אם לא בסדרם יחש משפחות בישראל?—
ולא חמאתי רק בהוסיפי גם מלת, "אא"ץ" והזה חטא שאנו חייבים עליו מכית
מרדות?— יחבא שתי דומ יחבא עבא יחבא

בצל הכסף, בצל היוחש; ובצל החכמה, בצל בקרת נערים נעורים. החכמים
לעוויזאהן וגאסטפריינד, הנם עפלים להוכיח בראיות ברורות, כי השרים
ראטהשילד הנמו מצאצאי הנאיין מחבר ספר, אניה בלב יס" (ראה מ"ע, מניד
שנה"י בכלינות רבות) והחכם בעלינזאהן כתב סדר יחש משפחות דהאלפרין

המבינתך נין יאבר נשר

וסירקין, למען דעת כי באראן גינצבורג הוא יוצא ירך גאוני ישראל (עלי הדס צד 28 וצד 86) כחס על הבתולה מבית ראטהשילד או מבית גינצבורג, שתשב ח"ו עד שתלבין ראשה, אם לא יודע כי תופיע מאוונים שרי התורה. ואני הצעיר בסופרי יהודה, והקטן בדרשני ישראל, עטי הוא הוני, ופי הוא רכושי, והנני בטוח מאד מאד כי לא אשאיר אחרי מיליאנען זהב או כסף, חטאתי לאלהים ואדם על הנחילי לבני אחרי סדר יחש אבותי? וגדול עוני מנשוא? —

וכמי שכפאו שד, יכפאני בן הנץ לאמר כי באמת רק אפס קצה יחש משפחתי העליתי שם. בהיותנו מתיחשים (על פי המסורת אשר בדינו) ארבעה ועשרים דורות רבנים בני רבנים. מן הכהנים הלויים הנלויים לתורה ולתעודה, עד, מר כהן צדק' המובא בשבלי הלקט (שבלת רע"ח) ועד, רב כהן צדק גאון' המובא בתוספות (סוכה נ"ב א') וע' בשח"ג לחיד"א (ח"א אות כ' ובהערה) ובתשובת רב שרירא גאון נמצא, כי שנים היו: האחד רב כהן צדק בר אבומאי גאון בסוריא בשנת ד"א תר"ב, והשני רב כהן צדק בן יוסף גאון בפומבדיתא בשנת ד"א תרפ"ב. וראה הקדמת ידיו הגאון עמרת תפארת המבקרים רש"ל ראשאפורט ז"ל, לשו"ת גאוני קדמונים (ח' ע"א) ואנכי לא העליתי רק מספר ארבעה עשר דורות, הנודעים לי בסדר ישר דור דור ודורשי, תחת אבות בנים יושבים כסאות למשפט. ולא על פי המסורת המסורה! — ולפי מספר רב שרירא גאון, עברו אף מימי רב כהן צדק בן יוסף גאון מפומבדיתא עד יוסף כהן צדק מגיד בלונדון, חשע מאות חמשים ושבע שנים, ויואל נא בן הנץ לבוא חשבון לכמה שנים הוליד איש איש מהם? מה שאין הסופוסטוס יוכל להשוב! —

בנין גערים, גערי הרוח" סתירה. ומזקנים נתברן, אא"ז הגאון האמתי מהרש"ל ז"ל (בשו"ת רש"ל סי' כ"ט) סופר ומונה דורות שלפניו, עד שר התורח רש"י ז"ל, ועד ר' יוחנן הסנדלר ורבן גמליאל הזקן. ומיום אז ועד עתה, לא קם עוד לץ בישראל כבן נץ ללעוג עליו? —

אנא מורעא דא הרן קאתינא, ואבי ז"ל לא נקרא פרומקין על שם אמי זקנתי מרח, פרומעט" (סוף הקדמת תולדות הבעש"ט) ושמי לא שניחי להקרא ראדקינסזאתן על שם אמי, ראדא חאסיא" (הקול שנה ב' 79 N.) ובעוה"י גם דורות אחרי לא יקראו, חאסיאסזאהן". וחס ליה לורעא דא בא לריב עם אלח אשר רק אדם ודאית. עם שונים כבעל, הקול"י ועם נעלמים כבן הנץ, לא היה לי דבר ולא יהיה לי אף חצי דבר. לא מעוקצם ולא מדובשם.

4) והלץ יתלוצץ גם על הודיעי בקהל, מי היו רבותי הגאוניס אשר ח"ל זכיתי לשחות מים מבארם באר מים חיים. אנכי ספרתי מספרם עשרה (אשר יעידון ויגידון כל יודעי ומכירי מנוער, בעיר מולדתי) והוא צבי והוסיף מדליה עוד שנים. וידרוש שנים עשר הורים, ושנים עשר מורים, לגורח שוה. הבישו קוראים יקרים וראו! שנים כנב ממספר אבותי, למען הגדל

קושייתו; ושנים הוסיף על מספר רבותי, להגדיל את לצנותו! ודחתהו חמור: בשלמא לגנוב, שפיר. כי הלכות ננובה, למד מרבו סמאל בעל הקול, ודיו לעבד להיות רבו; ומאין היה לדל הדעת ההוא, לחוסף שני גאונים על רבותי? תיבתא ד'מרנא זייפנא, 'סופרנו הספיעעילי' תיבתא?—
 ט' ויען למזכרת יום שמחתי נדפס, הרשיתי לי לצאת מעט מגבול השמינית שבשמינית, ובמבואו ספרתי אפס קצחו מקורותי ומסעי. ואיני הראשון ולא האחרון, הכותב בידיו לזקוניו תולדות ימי חייו, בראותו כי ילדותו לא בישא את זקנתו. — וכאשר הודיתי לה' חסדו, כי הניעני לימי חפני, אמרתי, 'בימי נעורי היתה התורה בגאליציא נבעל; והמדעים אביב ואפילת. ובבואי בימים, נשתנו העתים; והמיתו גם למדעים הנחוצים, און. ות'ל גם אויבי כחש לא יוכלו, כי בצדק הנני נמנה בין העשרה הראשונים אשר האירו גאליציא באור תורה בימינם ובנו ההשכלה בשמאלם. ואם חרב היונה סבדלת ביני ובין ארץ מולדתי היקרה בעיני מחי; אשמח בשמעי כי ורע ההשכלה אשר זרעתי חמש ועשרים שנה על אדמתה, עשה פרי נחמד למראח ותאוה לעינים!—

המלים האלה בוטים את בן הנץ נמדקרות חרב. הנם לשנים בעיניו, ולצנינים בצדו. וכראותו כי ככל אויבי לא יוכל לענות כחשי בפני, ויצר לו עד מות וימשוך ידו את לוצצים כדרכו, את ראש אמרותי החסיר ואת סופם חעתיק, בהוספת תוי הקריאה בין מלה ומלה, ובלשונו אין מלה. וחידעת מה אתוח על מצחו, חלף תוי הקריאה והשאלה וסיק, אשר התוח על ספרי היקר? **דצ'ך!** **עד"ש!** **באח"ב!** כתובת עקעק לעיני כל ישראל, לאות לבני מרי:

1) אני אמרתי, 'ובבואי בימים נשתנו העתים' אמנם כן הוא. אני הנבר ראה עני עמי בעסטרייך לפני שנת 1848 בשבט עבירת חיועק פירסט מעטערניך. משועבדים היינו להפאפסט ברומי, כאבותינו במצרים. כמי שכפאו שד, כפה את הר הקונקורדאט על ממשלת אוסטריא האפאסטאליה, לתת ליהודים המזוידים חקים בל יחיו במ. באמרו, 'כל העמים קרואים אדם, אך לא ישראל!' כדגי הים היינו: כל רעב לבשר-אדם, חיים בלענו. וכל צמא לדם-נקי, מצץ את דמנו דם התמצית. ומי יאמר לו: מה תעשה?— בגאליציא, לא היה לנו חבל לחחיות בערים, ואויבינו פלילים לא נתנונו לשכון בכפרים. ובגדולי עריה (לעמבערג, קראקא וכו') לא יכול יהודי לתקוע אהלו במיטב הר חרבות, ובלכתו דרך שם לבדד עת נטו צללי ערב, היו גם חיו תלואים לו מנגד. על כן נקראי בשם "טרופה נע גאססען!" — וחבל משמן בשר עניי עמנו, מפני עיל, 'מס בשר השחיטה' (פליש פאכט) ועיניהם חשכו 'מסס העלות נר שבת' (שבת-ליכטשטייער), בבעהמען ומעהרען היתה נורת, 'פן ירבח' ולא היה הרשום לאיש יהודי לקחת לו אשה, בחיי אבי אביו. ויחכה החתן למות אביו חוקן; כרוצח למות הכהן הגדול!— כי צבא היה לכל עיר ועיר, וקצבה

המבינתך נץ יאבר נשר

למשפחות העברים אשר תוכל נשוא; עליהן לא היה לחוסף כי אם לגרוע. — בארצות טיראל, שטייערמארק, קראין, קערנטהען ופאראלבערג, לא נתנו לסחור עברי גוסע אף מקום ללון. כי רשיוני מסע (ריווע-שיינע) היו נחוצים אז לכל עובר ושב, ואם סזרע היהודים היה נכתב בו, פיר דען יודען ען פכ"פ ואם אלוף ביהורה היה, ונכתב בו, פיר דען שוט צינדען פכ"פ ואחת דתו היה: ללון ברחוב, עד בוא צועים וצעוהו את העיר ביד חוקה ובזרוע נטויה ובמוראים גדולים! — ובווען הבריחה היתה, יודענא מט" המלאה ראשים צוורים כהמן, ככלוב מלא עוף, לשמור את צעדי כל סוחרו העברים הבאים לסחור והמעט מהם, קחתם סן היהודי דמי שבתו (אויפגענטהאלטס-שטייער) לא האריכו ימי שבתו, כי אם עד ארבעה עשר יום. ואם עוד יום אחד או יומים עמד, להגל מסחרו, ונענש בפללים! הפקידים היו אכזרים והפקדות אכזריות, וכל המוצר לישראל נעשה ראש בידענא מט" — ואף גם אלופינו: ראטהשילד, מאדעסקא, קעניגסווערטער, לעמעל, ווערטחימער, ווערטהעמשטיין, בידערמאן, ווייקערסהיים, בראנדיס וכד' היו רק מסובלים בחסד הסבלנות (טאללערישע) ולא אזרחים (בירגער) בווען! — ולהאב"ד לא היה חאר, רב העדה (ראבבינער) כי אם, שר הטבחים משניה על הויבחים בתורת הזבח ("כשר פליישבעשויער!").

בצבא, הובאו אלפי עברים שנה בשנה, ובעלות אחד מני אלף למדרגת "שר עשרה" (קארפאראל) ויהי נמראה חקשת בתוך הענן. ואחד מרבבה בעלותו עד מעלת, "שר חמשים" (פעלוועבעל) ונחשב לאיש אשר המלך הפץ ביקרו! ולא יוכל לעלות עוד במעלות שלם הכבוד, פן הגלח ערות שמו עליו. — סוף דבר, לכל בני ישראל היה השך במושבותם בעסטרייך, כי ה' אמר לשכון בערפל! ומי מלל כי זאת העיר וויען (קן, "היודענא מט" טמאת השם) תהפך לעיר הצדק? ובה ימצאון כארבעים אלף נפשות אזרחים יוצאי ירך יעקב (ברך ה' הילם). ומי פלל כי בקרב שני בתי מיעדיה, ישבו בחירי-עם ומחוקקים מבני יהודה? מי מלל כי אוסטריא, תזדה את פרש הקונקורדאט על פני כמריח, ולקציני וחכמי היהודים תחלק הוחמי תכנית לשאת על לבוהם? ומי פלל כי זאת הארץ תעקובה טרם (דמים תרתי משמע) בני ציון היקרים; תקרא דרגור בארץ לכל יושביה, וכסאות הכבוד תנחיל לבני בני קוקו ומבושה? או כי תפקיד צבאותיה ביד, "שרי רבבות" (גענערעלע) זרע יעקב הקמן? — כמחפכת השכת מצרים לאור צהרים, נהפכה, וליהודים אורח! — בהוך יוצר המאורות! —

נעולים יצאו גאולים. ושנויי העתים מרע לטוב, ומשעבוד לאוילה, הרימו גם את קרן החשכלה ביעקב, בכל מקומות ממשלת הקיסר פראנץ יאזעף הישר באדם: ולא לחנם התנדב ישראל, והראה את צוקת פזרונו, במלאת חמש ועשרים שנה לאביהם וזה, מיום קחתו את אמום הקיסרית עליו זאב עט

המבינתך נין יאבר נשר

לו

לו לאשה. בבטחוננו כי זרעם אחריהם ילכו בעקבותיהם. ברוך הממליך מלכים
 ולו המלוכה, המשנה העתים! —
 (2) כבן-מנחם באשכנז, האיר לפאפורט עיני העברים בנאליציא. זה כששים
 שנה, נלח לדרעיה ונפיל נהורא: כי רח עלה הארס הגדול בענקים ההוא, ויאר
 את הלילה, וככוכבי אור סבבדו הרבנים החכמים הגדולים: רנ"ק, יאללעס,
 בלאך, ורב'צ נאמקיס ועל צבאם החכמים הסופרים הגדולים: לעטעריס, ערמער,
 ונאלדבערנ. החכם המבאר ר"ב בלומענפעלד. —
 וימת הדור הנכון ההוא. הזאון רפאפורט אל על נקרא לראב"ד בפראג,
 המשורר לעטעריס נטה אהלו בויען. ופרחי המשכילים מיועס ויה"ש, אכלו שום
 וריחם נדף, ויבאישו את ריח החכמה, ויתנו את שם „משכיל“ או „חכם“ לשמצה
 בכל ארץ נאליציא סקצה. —
 דור הולך ודור בא. ויקומו שלשת החכמים: פישמאן, מאהר זר"י בודק,
 ויוציאו שתי מחברות „הרואה“ ועד השלישית לא באו. ונלוו עליהם גם
 החכמים: יל"ר, רצ"ה בודק, סטרעליסקער, ר"א נאטקיס, ואש"ל הורוויץ, ויחדו
 הוציאו מ"ע „ירושלים“ ותציננה שלש מחברות במשך חמש שנים ובשלש
 ערים (זאלקווא, לבוב ופראג) ועד הרביעית לא באו. —
 „המאסף“ נאסף — „בכורי עתים“ כאלה וכאלון בשלכת — „כרמי חמר“
 בתה — „פרחי צפון“ ריחם כריח שדח ברכו ה', וקמלו ולא עת — „היונה“ לא
 מצאה מנוח — „להליכות עולם“ חדלו מהלכים — עיני „הרואה“ כהו
 מראות — „שומר לציון הנאמן“ עזב את משמרת פקודתו — „הצפירה“
 (מלעטעריס) אספה ננחה — „ציון“ במר בכתה — „ירושלים“ לא נתנה עוז
 קולח — בלתי אל „כוכבי יצחק“ היו עיני כל אהבי שפת קדש אשר מסורח
 שמש ועד מבוואו!! ואם דרך כוכב מיצחק אחת לשנה, ענו ואמרו:
 ברוך ברקאי! — ויתפרץ „החלוץ“ להשחית ולבלע כל קדש. ונערתתי
 (בשנת תרמ"ו) למשאלות באוני הדור ההוא (ובראשם הרבנים הנאונים
 המפורסמים אשר בלעמבערג, בראדי, זאלקווא וסטריא) להוציא מ"ע „מנד
 ירחים“ למען הצל סופרי זמננו ואת הקוראים, מנפול ח"ו ברשתו — „את זה
 לעמת זה עשה האל"הים“ ונועדו עלי גדולי רבני החכמי העת ההיא, מרחוק
 כמקורב, וימינס סמכתי גם בהוציאי אחר כן את „המכשר“ ואת „הנשל“ את
 „אוצר חכמה“ את „היהודי הנצחי“ ואת „אור תורה“ וכל רעי יה"ש עזבדו,
 בראותם כי על ידו תעצר החכמה מלצעוד הלאה. ושאלו בעסטרייך ויגידו
 לכם: כי „החלוץ והשחר“ יתנו עוז לחסידות ותעצימות לחסידים: ותכחן צדק
 החולץ בדרך העולה בית אל, נתן ויתן עוז ותעצומות למקשרי התורה והחכמה,
 והאמינה עם החבונה בעבירות אהבה. וראיהם מה בין הורס בקרדומות בכשיל
 ובכילפות, למען עשות חל עולם; ובין המפיל לבנים ובונה גזית.

ואשמח בראותי, כי באשכנז, רוסיא ועסטרייך, כמו גואלים לשפת קרשנו, ויכלו את אשר החלתי לעשות בנעורי.

חנה באה שאלה לפני, כרת מח לעשות כי נתרבר גם חעלה לטר פה הנקרא הקול, בין מה"ע הכשרים?" והעליתי לה תירא: א"י בטל בששים. ומדאורייתא חד בתרי סגי. ב"י הוא נתן טעם לפס. ג"י הנחו עולח רק על שלחן דלת"העם, ולא על שלחן מאן מלכי רבנן. ד' מאז זכינו כי לא יצא רק אחת בשבוע, לא יחשב עוד, לחתיכה הראויה להתכבד" גם בעיני החמון. ה' לבריה, לא יחשב, בהיותו בריה קלה דמעילנא אית לה ומפיקנא לית לה. תולעת, ולא איש. והתולעה, כל זמן שלא פירשח מן חבניה, תבולע חיים. ו' ומשום מין במינו ליכא, והחסידה למינה" כתיב, ורוק היטב. אקוח כי גם פוסקי זמנינו בעלי, "החלוץ והשה" אוהבי ר' יהודה מתיר ואויבי ר' מאיר אוסר, באמרם, ככא דחתירא עדיף" יסכימו עמדי. ואם ברוב נאונם יחרסו את אשר בנית, כדאי הוא הכהן צדק לסמוך עליו בשעת הדחק. וכל זה בדיעבד, שאין מבטלין איסור לכתחלה. והחתיכה עצמה, דינה כגבלה. ואם נוכל לסלקה מן הירדה, מסלקינן לה ושוא לה לאשפה.

אשר יאמר משל הקדמוני, הודיעני נא עם מי תארח לחברה, וארעה מעשיך וערכך! ונראה מי ומי החולכים אחי ואחתי, ונדעה למי הצדקה ולמי ברשת הפנים. קצה עוזרי היו: ש"ר, שר"ל, יאסר, ר"א לערוע מברייטען, ר"מ זקש, ר"א חורוויץ, רח"פאלאק, הילרעסהיימער, שטיינשניידער, ר"ש זקש, מאהר, ב"ג, דושאק, באבער, שז"ח, ר"ד רפפורט, שפעלינג, שמידעל, אד"ס הכהן, פלוניאן, מ"ח, שולמאן, אולמאן, פישמאן, לאנבאנק, לויטערבאך, רובין, רצ"ח קאצינעלינכונען ובהו רייסמאן, רצ"ח בודק, דוקעס, ברלינר, זולצבאך, מעללער, כהנא, ראבענער, נאספריינד, לאנדסהוט, ברעכער, רמ"ל כהן, וויענער, קעמפף, היבש, שלישי, טויבעס, לעטערס, בעער איגעל גירונד, איינענבוים וכו' ואין מוקדם ומאחר. ומי המה בעוזרי הפוסע על ראשי עם קדש, ועל ישראל כאותו? אלוף בן ניץ!! אלוף בר גונניץ!! ואלוף יגלי איש הרוח!! ומי המחנה הזה אשר פגשת? אלוף אלופי סמאל! ויאמר נא ישראל: האין זה קול יעקב וידי עשו? ראו מחנות שנינו, ושפטו נא בינינו! — ופעם אחת, הרחיב בנפשו עוז למנות גם את הרב החכם המפורסם בעל, "המליץ" בין עוזריו. ותשובתי הרמתה, בגבורה ולא בשתי" (ראח ראש מחברתי זאת) ואנכי אמנה בין עוזרי, את הרבנים החכמים המפורסמים, בעל, "הכרמל" בעל, "הצפירה" בעל, "מניד משנה" ובעל "הבקר אור" ונראה אם יענוני רכות או קשות? ותבדיל, "המבדיל בין קדש; לחול! בין המבשר; לקול! בין כהן צדק; לבן הישראלית! בין נשר; לחסידה! בין עומד ודורש; ליושב בבית חסודה! ובין אור; לחשך! —

(3) אחרי מלות, "חרב היונה" התוה בן ניץ תו הקריאה כזה (!) ואחקרה

לדעת על מה ירזום תור, כנערה במבין? הרשתי בעללתי, ומצאתי חרות. הסכת
 ושמע ישראל: זה כמשלש שנים הוכחתי במ'ע, ה'מגיד" בראיות בחירות
 ומוהירות כעצם השמים לטוהר: כי ההדיוט פ. י. הערשן, תופר מחברת, חמשה
 חומשי תורה לפי התלמוד" הנהו מומר וכומר ומסית ומדיח (מיסאינער) בגלוי
 ולא בסתר פה לונדן, כחתנו. והאשם תלוי בראש בעל, "השחר" אשר סמך
 שתי ידיו על ראש החטאת. . . .

ואלו ענני כמבקר או כמבקר דורש אמת, לא ידעתי בווען, כי הערשן
 וחתנו הנם מומרים וכומרים בלונדן; ועתה הנני מבטל את אשר הללתיו שבע! "ו
 דני נפשי כי הייתי ממחר לבקש סליחתו קבל'עם, על אשר חשרתי חנם—
 ובהיותו בעיניו פאפסט אי-שובה, הוסיף חטא על פשע, בהצדיקו את
 מעשיו— ואת כל חמתו העיר עלי, על עזבי אשה ענונה בלעמבערני! ולא
 עניתיו, כי אין מפלמלים בקריטיק, עם מי שמודה שעורים לטוען חטים! דמיונו,
 כעונה, ספור מספר חומי ציצת כנף כסותך, כי נחף פתיל אחד!" למוכיחו בשער
 מדוע עשית מלאכת עבודה ביום הכפורים שחל להיות בשבת? ולמה זה כחלל
 דשע על תארת נפשו: כרכת פת לחם וחזיר מטונגן בחמאה, ואכלת אותם בלי
 נטילת ידים ובלא ברכה, ואחרי האפיקומן? "—

ועל הסוד ההוא רמו לי בן הנץ, כי אמחר לראות כנשר לעמבערגה, לפני בוא
 העבונה לונדונה. יכני בכרמיוזה, וברמיוזה. פעם בנשיכה, ופעם די נביחה.

זמירי: בעת הנץ והחסידה שחקים, אליהו בעיר...
 ורפואה בדוקה בשבע בדיקות, ומנוסה בעשר נסיונות למחלת, תקנת
 עגונת, מצאתי ת'ל, בספורי צדיקים" (יא ע"ב) ואעתיקנה א"ה במחברת
 השנית, בין שאר מילי דמעליותא משמיה דהצדיק ר' מיכאל זצ"ל, לעמת
 דברי גלגולו הכסר' סמאל. פאנאטיזמוס לעמת דארוויניזמוס! חסידותמוס
 נגד שפינאציזמוס! ופאטריאטיזמוס מול סאציאליזמוס! תם מה הוא אומר;
 ורשע מה הוא אימר; לדעת עד היכן כחה של שארלאטאניזמוס מניע. —

"(איום ונורא אתה בן הנץ! וז"ל (הקול ש"ד N. 47), ובנוגע לקריוס
 האיוופית כארצנו ובאיטליא, והפאליטיק הפנימית מהממשלות האירופית, נשים
 לפני קוראנו דברי ספרנו הספיציעלי מפאריז אשר יבאר על פישט ר' עכ"ל.
 מי ידמה לך? ומי ישוה לך? אתה יודע רוי עלם, לא מאחורי הפרגוד, חכנס לפני
 ולפנים בהיכלי כל מלכי חבל! אוצרותיחם תספור כי דיקרניסא חשר הממונה
 על הפרנסה, בחלום אליך יתודע. (אספ"ח 62) בידך מאזני משקל, אם בערנע
 והיינע, שיללער ולעסטינג, במאזנים ישאר יחד! (שם 72) וספרי, יחשב בעינוך
 לשחק מאזנים! אשריך בעוה"ז! ושוב לך לעוה"ב! ואם אניה, "את שטר" לא
 אישתבש כחנא צדיקיא.

(1) הנך זורה מלח על פצעי, ותלעני לשרפה ההיתה זה שנתים בבית בני

המבינתך נין יאבר נשר

הרב החכם מו"ה דוד כהן צדק נ"י ביאנוב. על פי שנים עדים: וויענער און.
 (שנה ט"ו 94 N.) ולעמבערגער און. (שנה ט' 23 N.) יקום דבר. וככל אשר
 הבטחתי בטובא ספרי המבוקר, אקים בעזה", לישועתך קייתי ה'.
 (2) ואם ספרי איננו שוה לבקרת: מדוע בקרת גם שגיאות דפוס? אות כי
 כפיתך באמונת הבחירה החפשית (הקול 39 N.) סלפה דרכך וחמאס, מוסר
 השכל" הנדפס למען נוי שומר אמונים: כי מותר לאדם; כיתרון חכחן צדק מן
 מיכאל בהמתן של צדיקים. ולולא אמרת למר מתוק; לא נחפך לך מתוק למר! —
 (א) בקרוב נראה א"ה שנית על שדה קרב. ואהנה עמך תנאים קודם
 למעשה. אתה יודע רוי עולם, תדע כי גם למלכים לחמים יש חק יקר ר: —
 (1) אם תואל להעלות ארוכה. לעלה נרף העני על כל שאלותי בספרי זה,
 (2) תחתום את שמך באר היטב. ומה מעשך וסבת גלותך. כי רבים
 אומרים כי הנך ניריה דהערשאן — ובקראך שמך "בן גולה" (הקול ש"ז 28 N.)
 ונואל לבעל האמת (אספ"ח 7 N.) אני סימלך שמר — עם שונים לא
 אהערב בשלוס; ועם נעלמים לא אלחם — — — — —
 (3) חלחם ראשונה עם הסודעבני וויעסטניק, וס"ט פעט. וויעדאמאסטי,
 והמאסקאווסקי וויעדאמאסטי, הבודים על אדונך כי נתפס בעון הדור! —
 (4) תוציא ראשונה משפטך על: תולדות הבעש"ט, עמודי חב"ד, ספרי
 צדיקים, שפתי קדושים וקול לעם, הראויים באמת למצדף ולכור הבקרת. —
 ואם תחסיר אחד מארבעה תנאי הקרב, האלה: אחקור היטב היטב מה
 שמך, מה מלאכתך ומה מעשך, וסבת גלותך, ואודיע את הכל בקהל רב...
 בינו חסידה (בת נעות המדות), ובנו נין, הגיני — והאזינו שירתי: —

חד-קלא! חד-קלא דעמא! דזבן אבא בתרי וווי. חד-קלא!
 חד-קלא דעמא!

ואתא בר-נצא ושריף לחומרא דארזא. דהכה
 לרדקינסונא דנשך לדייגרא ככלבא דאכל לקלא דזבן
 אבא בתרי וווי. חד-קלא! חד-קלא דעמא!
 ואתא כהנא צדיקא וכבה לבר-נצא דשריף לחומרא
 דארזא. דהכה לרדקינסונא דנשך לדייגרא ככלבא
 דאכל לקלא דזבן אבא בתרי וווי. חד-קלא! חד-קלא דעמא!

תם ולא נשלם.

תם, ולא נשלם!

ובערת הרע מקרנך! (יברים כ"א).

א) „תם, ולא נשלם“ אמנם כן הוא. יען אין קץ לדברי רוח, הקול אין קץ גם אל המכות אשר נכוננו לנו הכסיל. כל אשר יעלה המזלג, הוא עגואיזמוס ושארלאטאניזמוס. והבקרת אף על גליון אחד מגליונותיו; תכיל ספר גדול ורחב ידים, וחוט שתיים עשרה לא יסבנו. ובהמצא פעם, גם מאמר הראוי לקריאה; יבטל בששים, הראויים לקריעה. סוף דבר נוח לו לעולם שלא נכרא, משנכרא. ועכשו שנכרא, ונפשפש במעשיו; ונראה, כי אוי לו לדור שמו"ל מ"ע בזה. לו!—

תם, ולא נשלם! אחזת מרעיו אשר בחר לו לסגלתו, ויעיז מצה, לקראם בשם „סופרנו הספעציעלים“ הנם נמולי מחלב. עתיקי משדים, ואפרוחים שלא נפתחו עיניהם! זה דר בטעני אמו, וישיר שירים; וזה יצא לאויר העולם, ויכתוב בקרת על ספרי מחברים אשר הלבינו שערותיהם מרוב הגיון בתורה ובחכמה!— אוי לו לדור שכך עלתה בימיו!—

תם, ולא נשלם! זה סמאל, הוא עושה שמות ושמות. לאספסוף נערים אשר ייראו לחתום את שמותם ותוא יבוש לקראם בשם; יקרא „אספת חכמים!“— בהיות בר גונניץ, תלמיד מבנאי אשר נזר עת שכמ נסבו! בן-ניץ, יצא מבית מדרש בן-דורסאי! ויגלי נער הרוח, תלמיד תלמידיהם של אנשי הרוח נקנור ובגרים! אלה, סופרי שפעציעליך ישראל!— תם, ולא נשלם! בעת כל העם רואים את „הקילות“ החוצבים להבות אש זרה, ויעלימו עין מסורים. ונותרתי אני לבדי ללחום באספסוף בני תערובות, בעת לעשות לה! בעת לבער הרעה מקרבנו! וכבר בא מועד כי הקול וקול לעם, יחד לון מבוא בכתי בני ישראל. החסרי מכתבי עתים אנחנו בדורנו, כי נאמרה לאמד: מלכה עלינו, ואמת ואמונה תלמדנו? זה סמאל ילך לעזאזל; ורוח והצלה יעמוד ליהודים אוהבי שפת קדש. ממקום אחר. ותל, רוב המצויים אצל הערכת מה"ע, מומחים הם, וראויים לאותה איצטלא. זה, חלופת המגיד, המגיד משנת, הכרמל והצפירה. זה כפרת המליץ, הלבנון והבקר אור. זה, תמורת הישרון, ושאר מכתבי העתים.

תם, ולא נשלם! לפקות עיני רבני וחכמי דורנו, לראות כי „הקול“ הוא בור ברשות הרבים; רק אין בו תורה או חכמה, אמונה או תבונה. ואף לא מוסר ודרך ארץ; אבל נחשים ועקרבים יש בו!— ואלו לא חסתי, ולא

ננותי על כבוד שמונה או עשרה אנשי שם (אשר כבודם יקר באמת בעיני, כמו בעיני כל המתענגים על נועם ספריהם, שיריהם ומאמריהם) הייתי מונה את מספר שמות הנכשלים, אשר הלכו לתומם ובעויה נפלו בו. לקצתם עמדה תל זכות תורתם וחכמתם, ויגוסו לאהליהם. ואם הוי, זה בשבר יד, וזה בשבר צלע, יתרועעו אף ישירו, רני פלט!— וצר לי מאד מאד על הארבעה הכלואים עוד בבור העמוק מן האור, ואך חשך ישופהו— אסירי התקוה להמלט כצפור מפת— ואל שדי יתן להם רחמים, וילחצם ממיצר, ולא יצאו ח"ו מותחת סבלות אדונים קשה: בשן ועין. אמן כן יהי רצון.

תם, ולא ולא נשלם! ואקוה כי בכל בתי כנסיות ומדרשות, ישפך שיח: אחינו החכמים המפוארים והיקרים... הנתונים בשבית הבור אשר ברשות הרבים, המקום ירחם עליהם ויוציאם בשלום בלא פגע ונגע, השתא בעגלא ובזמן קריב! ונאמר: אמן!—

תם, ולא נשלם! ומי שענה לסמאל בברחו מרוסיה; הוא יענה אל החכמים... בברחם מבור הנחשים והעקרבים, שלם בגופם, שלם בתורתם, שלם בהכמתם, ואף גם שלם בממונם— אמן סלה!—

ב' תם, ולא נשלם! אלו לא הייתי מעריך מ"ע החרשתי. לא ידון רוחי באיש לא הנעתי למקומו, ובמלאכה לא אבינה לאשורה. ואלו הייתי עוד היום מו"ל, החרשתי פן יחשדני שומע, קנאת הקונקורענץ תעשה זאת. ויען את ראשוני המעריכים אני הוא, ואת שכמי הסיירותי מסבל עבודה שיש אחריה עבודה; בצדק יחשב משפטי למשפט צדק מפי מבין דבר לאשורו. ונודע כי כספי והוני, בחי ואוני, וגם אור עיני העליתי כליל על מזבחה— ובראותי כי תעולים יתעללו בה ויענוה, הנני נו אל דמה לצעוק חמס: הכוונה יעשו שפת קדשנו מותר להצילה בנפשותם. כי צעוק תצעק בת אלהים ואין מושיע לה... תם, ולא נשלם! ואם אמנם לדורנו הזה בן אמוץ, ירהבו הנער בזקן

הוי כבוד התורה והוגיה הגלה הגלת שלומים, והאמת נעדרת, מיום קמו אלופי עשו: בני-הנצים, ובני-הגנצים, והיגלונים-נערי-הרוח, הסופרים הספעיציאלים אשר לקול התרים רואי ערות הארצות, ההולכים רכיל ממדינה למדינה כרוכלים המחזירים בעיירות, ואת פחדם ישליכו כפתים על כל מגיד פשעיהם, ולפני, בקרתם מי יעמוד; מהם ומחמונם לא אירא. וזרותי פרש מיכאל הצדיק ופרש סמאל החכם על פניהם!— דברים ככתבם וכלשונם, (לא אוסיף ולא אגרע אף קוצו של יוד). אצינה לעיני הקוראים, זה לעמת זה. ונראה כי הנם רחוקים זה מזה, כרחוק מזרח ממערב, והתמהו תמהו על איש כותב ומדפיס ספרים ומאמרים הרחוקים זה מזה כרחוק הרקיע השביעי מעמקי שאול תחתיה? ולא בזמנים רחוקים. כי אם בשנה אחת!! ואולי גם בשעה חדא ובצותא

תם ולא נשלם

מג

הדא! על עביט של עמודי חב"ד נחקק באר היטב, מאת מיכאל לוי ראדקינסזאהן המויל את הקול וקול לעם בקענינסבערג שנת תרל"ו ועל גרף של תולדות הבעש"ט, הרות פרט השנה, ומשנאיך הנה יביטו ויכלמו לפ"ק. ולא אשלחך כבן נץ לחשוב ולספור פרטים, בוא חשבון אחרי, כאחרי השיץ בשבע שבתות חמימות, ותמצא כי יעלה 636 שנת 1876 והגליון הראשון מבית מחראות הקול נדפס, י"ג אייר תרל"ו, קענינסבערג דען 7 מאי 1876! בחבורי עצביו יעוף על כנפי רוח הפאנאטיזמוס וידא עד שמי השמים, ממעל לשמש ולירח ולכוכבים, וממעל לכל צבא השמים והארץ, ובתפשות הגשמים ילבש כתנות אור תחת עור, ויבלע פני הלוט הלוט מעל מסתרים שכסה עתיק יומין, ויגלה רוי עולם לבני עליה שהמה מועטים – וכאחד הקדושים העונים בארץ אמן, בסוד שיח האומרים קדוש וברוך, יכתוב בדחילו ורחימו לשם יחוד קובה ושכינתיה, אחרי הטבלו ש"י טבילות ונטהר כתלג חיורא, ספורי ארבעה מטיבי לכת' תסמר שערת השומע וינועו אמות הספים מקול הקורא – ספורים, כלם אהובים וברורים וקדושים – ספורים, אשר שמע מפי שר הפנים ששמו נשם רבו – ספורים, נשתומם על מוחא דסביל דא, כל קביל רוח יתירא וקדישא די אישכתחית ביה – ספורים, אשרי ראדא חאסיא יולדתו, אשרי פרומעט יולדתה – ספורים, די לית אינש על יבשתא, די כהיל כתביה למקריה, כי חלילה לו להבין שפת קדש, שפת המינים ימ"ש! וחלילה לו ללמוד תנך דקרוק והניון, אשר יהגורק האפיקורסים שר"י – כי יגדל ממלאכי השרת, שהם ללשון ארמית איננס נזקין; והוא איננו נזק אף ללשון הקדש – ולו שם בששה ושלישים עמודי עולם; ובנפלו ח"ו, תמוט תכל וכל עמודיה יתפלצון, ויתרעם הגלגל, וימך הרקיע המקרה וישוב לתחו ולבהו כשהיה – ולפתע פתאום ישפיל כבודו ועל כנפי רוח הענואים. מוס ירד אל חדר התנור והכירים, להשמיע קולו באוני השפחות המנקות את הסירות ואת הקערות, את הכפות את הסכינים ואת המזלגים, ובמטאטא ימאטאו האבק שלא שמיה מסי!?! – וירד על כנפי רוח השארלאטאניזמוס, לגלות רוי שפינאצא ודארווין וכו' ולשקול את בערענע חזיינע במאזנים, וללעוג על דיקרנסא המלאך הממונה על הפרנסה? מה למפקד עקרות, שהכל נהיה בדברו; בינינו, האפיקורסים" אוהבי שפת עבר? מה ליליד שמים, בינינו? השמים כסאו, שם הוכן זבול לו; ומי לו בארץ? יראו שונאי חנם, הסופרים השפעיעילים" תם (מיכאל) מה הוא אומר; ורשע (סמאל) מה הוא אומר – יכלמו – יאלמו – ותחי להם לחכמה . . .

תם, ולא נשלם! הנה, גלגול הקדוש ר' מיכאל זצלה"ה, המרעיש ארץ ומלואה, בספורי מופתי הקדושים. לכל היד החזקה אשר הראה ר' יואל

בפוזנא, ולכל המורא הגדול אשר עשה ר' משה בניקאלסבורג לעיני כל ישראל?
 ה הוא, גלגול בוצינא קדישא וחסידיא פרישא, הטובל ש"י טבילות, ומזה מי
 חטאת על שבי פשע לטהרם? ה הוא, נצוץ נשמת הרואה חבילי עינים
 בשמים, ובידו הכנור שנברא ערב שבת בין השמשות, ויפרוט על פי מיתרין
 וקולו הולך וחזק מאד עד שמי השמים, כקול, המנגן הנפלא יוסף גזיקאב
 משקלאב נגן על חבילי קש עם גזרי עצים יבשים בפני קיסר אייסטרייך, וכ"כ
 הפליא לעשות עד כי כל השומעים מנגינתו נאלצו לבקש מאתו כי יחדל מלנגן,
 יען לא יכלו לנשוא רוב הנעימות והמתיקות שבנגינתו, עד כי עוד מעט ויגעו
 מרוב המתיקות, והוא נזיקאו לא היה איש מלומד ביתר הדברים רק היה מנגן
 נפלא על חבילי קש. (פתח תולדות הבעש"ט 28), והיה כנגן ר' מיכאל המנגן,
 וישמחו השמים ותגל הארץ!!— ה זה גלגול המאמין באמונה שלמה:
 בשד"ן וליקו ורוחין ערטלאין, דמדדין ופרחין לעילא, פרחין ומרדין לתתא, לבר
 בטלין ודלא עאלין הני כלבין דחציפין, גו גנתא דעדן, ומשתבע להון באלותא
 ובלטותא דלית לה אסותא, דיפקון לא לתר מגו גופיהו דבני נשא די רוחא
 דמסאבותא איתרבק בחון!! ואי לא יפקון לא לתר; מחי להו בסלא דלא מבע
 דמא... גיהנם כלה והן אינן כלין!! ההצצת ונפגעת? הוי הנפכת ונהיית לאיש
 אחר" וקורא לך קוצין" כי בעו"ה תקצין בנטיעות... .

תם, ולא נשלם!" הגם הסופר ומינה ויודע ועד כמה מונים זכה ר' הגלוי עינים
 לגלוי אליהו זכור לטוב (תולדות הבעש"ט 28) למסת דיקרנוסא הממונה
 על הפרנסה ילעזר? (אספת מלעינים 82). והגם המלאך הגואל בדור דור, כל
 אשר באפו נשמת חיים וכל אשר בו רוח חיים, מנקין שנים; במחברים
 גלגולי מטה שמעון המתפרנסים בקב חרובין, המבוקרים בסמני הקריאה והשאלה
 ובסיק? ומי יעידנו אם לא נצוץ נשמת מיכאל, תהיה הון ומפרנס ומכלכל
 מקרני ראמים ועד ביצי כנים? המעט ממך הלאות אנשים, כי תלאה גם
 מלאכי אליהם? ומה חטאו כי תרלק אחריו? והן אתה (בהאבך את
 בעל ספר, קהל חסידים" ותקע כף ירכו) אמרת ו"ל הקדוש, דיינו שאנחנו
 מלעינים מביד של מטה, האם לא חסר לנו רק זאת, כי נלהיב ונתהל גם
 מביד של מטה? (תול' הבעש"ט 38) ותלעיב וכתהל אנוש תהתל בהמלאך
 הקדוש דיקרנוסא? האין זאת כפרומקין בשנותו את שמו ואת שמו, בברחו
 מרוסא? וכי, משנת חסידים" היא? האם ח"ו שבקת לחסידתך? הלא לך
 שם בששה ושלישים עמודים; ובנפלך, יחדל השמים מסוכב ארץ כדעת
 פיתאגורוס, וישבות כדור הארץ מלסוב לדעת קאפערניקוס!! אויח! חרדת
 אלהים! בנפול הקרת הרקיע, כלנו אברנו! שובה שובה סמאל, ונחיה ולא נמות.
 תוסה תוסה עלינו ועל נשינו וטענו וכו' וכו' ולא ינוע כל חיקום—

„תם, ולא נשלם!“ והידעת בעל „הקול“ השופט כל ספרי חבל, ואבי כל חופש עם בקרת: מה שם הספר אשר ביד דיקרנוסא הטוב והמטיב לכל? ספר לא שמעת, ולא שמעו אבות אבותיך. „ספר פרנסה וכלכלה!“ ספר, בראש השנה יכתב, וביום צום הכפורים יחתם, ובהושענה רבה יצא מבית הדפוס. ובימים ההם יקרא בו החותך היים לכל חי, באזני שרפים עומדים לו, הנושאים ונושאים עם כסא קדשו! ספר, מיום הוסדה ארץ, יודפס שנה בשנה במהדורא חדשה (נייע אויפלאגע) וכמספר הילודים לחיות הכתובים לחיים, מספר עליו, המשא (קרעדיט) מעבר מזה, „והמתן“ (דעביט) מעבר השני. והכל הולך אחר החתום (סאלדא) להשוות חשבוני „המשא והמתן“ — ספר, נדפס בגליונות ארוכות ורחבות, וידה כותבת, הגהות חדשות לבקרים, כי „אדם נידון בכל יום“ (כי יש אלהים שופטים בשמים ובארץ, ויש תורה צוה לאלף דור, יש עולם ויש מנהיג, יש בירה ויש מעלה הנרות נר תמיד, ויש בחירה חפשית אין אונס — יש אובד ברשעתו, ויש קונה עולמו בשעה אחת) ועיני ה' ולא עיני בשר יצרפיהו ויטהרוהו מכל סיני הדפוס, ולא יאלין לעשות. לוח הטעות“ חזו לקצו של יוד. אשרי יכתב ויהתם בו: לנוח, לשבת שקט ושלום, ולהיות עשיר ורם! למי אוי? למי אבוי? לנחקק בו: להטרף, להתיסר, ולהיות עני ושפל! — ואתה העני והשפל, נתיסרת ולולא ברכת נטרפת, תעיז מצח לבקרתה? הגם הוא, יעבור תחת שבט, הברכת אשר יבקר הנער בן-נץ, לא במוסר ולא בהשכל. כבקרת רועה עדרו? בקול שופר גדול נכתב ונחתם, ובקול דממה דקה נדפס; וקול „עלה נדף“ כקול הסירים אשר תחת הסיר לא יבאיש ריחו ריח שדה ברכו ה'!

„תם, ולא נשלם!“ על בן-הנץ לא נשתומם. כל המחובר לטהור, טהור — ובהיותו חבר אליך, נצוץ נשמתו מנשמת הקדשים אשר בארץ. אכן בגלותו יכתוב, מכתבי גולה, ובעון הדור מי יודע אם זה בוצץ בוצץ מקטפיה ידוע, יוכל עוד ליתבר גזיזא דברדא, לטכול שי טבילות (כמספר שי עלמות תופפות אשר עליהן הוא אב"ד והגלילות) במימי טעמוע וסיינע ביום הקרח והכפור? בהתגוררו, ילין בכפרים בלונדון ובפאריז, ונכנס לחורבה שאין נכנסין בה מפני המזיקין ומפני החשד, והציץ ונפגע — ונדבקה בו רוחא דמסאבותא דהאי איתחא, אשר „כשהתחיל המלמד עם הילדים כסדר חומש, לא הספיק ללמוד שנים או שלשה פסוקים, עד שהפיל הרוח רע את האשה לארץ, ובא בעלה ובקש מהמלמד שיספיק מלמודו כי הרוח הטמא שבה אינו יכול לסבול שום דבר ש בקדושה. וכשפסק ללמוד קמה וישבה על מקומה!“ (פתח תולדות הבעש"ט 14) והאות כי כמזה, הוא מגלה לאנשים הטאם (שם) ואם עוד, לא הקיו את עצמו כאבנים בשעת קריאת התורה“ (שם) יען אל הקדש לא יבא עוד אף

תם ולא נשלם

ביום הכפורים. ואם עוד לא נלה בעצמו מחמת איזה חטא הוא בכף הקלע? (שם) זאת הניח אל מחבר ספר „מוסר השכל“ לעשות-הן „פסוק חומש“ לא יוכל עוד נשוא; בקדושים יאמין? אם הבל פה תנוקת של בית רבן שאין בו חטא, יפילהו ארצה כמי שכפאו שד; במלאכים לא ישים תהלה? הכי קרא שמו: נער הרוח?— אל נא רפא נא לו, בזכות נשמת הצדיק מיכאל זצלה”ה. ומי שענה „לך יואל בפונא ולך משה בניקאלסבורג“ (שם) הוא יענה אל סופרנו הספעציעלי“ בלונדון או בפאריז. וישב, ורפא לו. אמן וכן יהי רצון.

תם, ולא נשלם! הוא בכבוד שוטה, ירעה עד שיסתאב. אכן עליך נצוין-נר-ישראל מיכאל זצלה”ה, תמה תמה יקראו כל החסידים והאפקורסים, וכל האורתא-דוקסים והרעפארמער. וישאלוך פה אחד: השכחת כי זה דיקרנוסא פתח ארובות שמים וימטר להם לשובע, עת נעצרה כי קרא ה' חורב על הארץ בימי הרה”ק ר' אהרן סלאפקאוויער (מלבד הרעב הראשון אשר היה בימי הזיידע מספאלע!) ויעמוד אהרן ויפלל ובירדו מחתה קטורת שמות כל המלאכים. ויעתר אל עלתרתו, ונקדש אהרן קדוש-ישראל בגללו! והמרם תדע כי כמון בארץ מישקל שקיל מן שמיא, מיהב יהיבי וגם הנסא דר' אבא קרייבושטער, יד דיקרנוסא הורידה ארץ! הזה גמולו? וזה שכרו? האין שלום במרומיו? איכא גנבי ברקיע? בן שמים הנך, ספרה נא באזנינו ונדעה: אם גם שם ימצאון רעדאסטעאורע במלאכות מלכותא דרקייע, הצועקים, תפשוהו! תפשוהו! ברדפם אחרי הבורח מרקייע לרקייע מהלך ת”ק שנה, להחבא בוילון שאינו משמש כלום?— אין זאת כי אם התאבקת גם עם, פורה שר השכה”ה ויוכל לך על חוטמך סטר— ותשכח כי הנך, עמוד התוף בין ששה ושלשים עמודי העולם. חזור חזור סמאל את ספר, תולדות הבעש”ט וספר, ספורי צדיקים ואל תצטרך לבלזר!—

תם, ולא נשלם! נצוין משלהבת מיכאל הבעשטוני! הן חמתך וחמת, נער הרוח כאש תבער יער, תבער נחלת שדי במרומים לדיקרנוסא, על אשר קפח את פרנסתכם. האשמו הוא, כי הרעותם את מעשיכם? בעון פשעכם נכתבתם לאלתר בספר פרנסה וכלבלה: לנוע, להטרף, להתיסר, ולהיות עניים ושללים לדור דור. ונחתם בטבעתו, חותמו אמת. הוא הצדיק; ואתם, הרשעים. ומה הוא כי תלינו עליו?—

תם, ולא נשלם! ראו עמידתכם, דלים ורקים. כי ביום נשאכם, הרוח על אברת חסידה ונין, ועל אברתו, מעלה מעלה (לקרוע את רוע גזר דינכם, ולתוות לכל הפחות: סמני הקריאה והשאלה וסיק, על שלשת הדפים אשר לצעדערבוים, לדיינארד ולכהן צדק) ראה דיקרנוסא וינאץ, ויאחז בציצת ראשיכם וישליככם ארצה. גלויי עינים נפלתם בקענינסכערג, להשמיע קולכם בחוצות. כי

תם ולא נשלם

מו

בני אלהים אתם, בני אלה הנבורים אשר מעולם אנשי השם, אשר באו אל (פרומעט. וראדא תאסיא) בנות האדם. ואם לכה אמיץ כחכם, אשר בידכם אחת מחרבות מלאך המות, אשר נגבתם בשוטו בארץ להמית. ומלאך דומה, היודע כי ליבא נבני ברקיע, לא יגל לספור את חרבותיו במספר, ולא נשמר. נגבתם אבחת חרב, ובה תלחמו בנקי וצדיק! הוי, רבים חללים הפלתם; ואבוי, מי יודע כמה תפילו עוד. — קצר מצע קן אחד לשניכם, ומאכל למלא בטניכם לא היה לכם, ויברח בן הנץ, לונרונה. ותנה עליו רוח דמסאבותא, רוחא דסטרא אחרא, כי הלך ארבע אמות בלא נמילת ידים, ותדבק בו רוח האשה האומללה אשר ר' שמעיריל ווערהאוווקער זצ"ל שלח את דברו וירפאה. ואם אין להעריך אלפי ורבבות כל ספרי תבל, ומה גם את הספר הנבזה, מוסר השכל" אף לקוצו של יוד, מפסוק אחד בחומש" כפאו שד ויתוה אותות השאלה והקריאה וסיק לארכו ולרחבו ולקומתו, אין שורה בלא סימן הקריאה, אין תיבה בלא חו השאלה, ואין אות בלא סיק! כי, אינו יכול לסבול שום דבר שבקדושהו" (פתח תולדות הבעש"ט 14).

תם, ולא נשלם! ודיקרנוסא נשבע בקדשו: כי לא ימיר מזלכם הרע בטוב עד תום פניכם. ההוא נשבע ולא יקימנה? ולקחת את נקמתו ממנו, תכתבו גם עליו מרורות. ואולם, חרב מלאך דומה" לא תיגע בו לרעה. ותפרחו, כמלאך המות בשעת המגפה" בעולם הדמיון הוא עולם התהו, בעולמות שבנה והחריב, ועל המדינות תאמרו: איזו לחרב ואיזו לשלום. איש איש איש על פי שטתו, ושטתו! רעב וצמא, ערום ויהף תמנו בחשך (בשנת ולא בשמן קיק לפ"ק) אוצרות כל מלכי תבל. מכל הפינאנצען תעשו ביללאנצען, להשוות את הקרעדיט ואת הדעביט מכל הממלכות, עד פרוטה האחרונה. כל רואה עמלכם הגדול, 'אמין באמונה שלמה, כי לכם ארגו-ברזל טמון-באש, מלא ונדוש, שטרי בריטניא, צרפת, אשכנז, עסטרייך, רוסיא ספרד וכו' וכו'. דאנה תשבר לבותיכם, בעלותם אחת למעלה ברדתם שבע למטה בסלם הקורוען; ותשמחו בעלותם מעלה על אחת שבע. ואולם בעוה נכסי לא לשטיא, וחזי לא לבר שטיא. ואף שק-הכסף אין לשניכם יחרו. שערי המעות נסגרו; ושערי המעות פתוחים לפניכם תמיד. ודיקרנוסא אשר בידו כל אוצרות תבל, יושב בשמים וישחק — תם, ולא נשלם! ימי שנת: ביום הולדו אחוז יום מותו (תרל"ט לפ"ק) לא ימשכו. עוד מעט ותשוב אל חיק הנצח, ככל השנים ההלכו לפניו. ונבטח: באל עונה לקוראיו ביום דין (תרל"ט) האומר ועושה (תרל"ט) כי תחיה תבוא שנת זאת הברכה (תר"מ). וכל מאמינים שהוא חותך חיים, יעתירו אליו בכי הנה כזוככת ביד המזנג (תרל"ט) ואת כל הבטחותיו יזכירו בהתחננם. אתה זוכר" (תרל"ט) ויקרא אלהים

לאור! (תר"מ). אל ה' ויאר לנו אור חדש, כאור שבעת הימים! — קוה נקוה כי בשנה הבאה יבולע המות לנצח. והן כל הנברא לכבודו ברא (תר"מ). ביום ההוא יכבד, מלאך דומה וקורא לו, מלאך המות' לשבות מעבודתו הקשה, אשר יעבוד בזעת אפן, מיום הרג קין את הבל אחיו. ויאלץ להשיב את כל הרבותיו במספר (אחת מהנה לא נעדרה) אל בית-נשק הממית ומחיה. ומה יעשה האומלל ההוא ביום פקודה, בהפקד מקום הרב אחת? יבקשנה בכל שבעת הרקיעים, ולא ימצאנה. כי לא בשמים היא. כל רקיע ורקיע יענהו, לא בי היא! והוא לא יצטרך לבלזר, וישר אל פורה שר השכה, ויוכל לה. ויזכור כי היא באמתהתכם. וירדוף אחריכם וחרון אפו ישינכם. אם לכת אמיץ הנן, וכל הנבורים כאין ננדי. ימינו נאדרי מימין הסודעבני וויעסטניק, מזרוע המאסקאווסקי וויעדאמאסטי, ואף גם מירי הס'ט פעמערבורנסקיא וויעדא-מאסטי. ובחרות אפו יעשה בכם שפטים בחרבכם אשר ננבחים מידו, היא הרב היונה' אשר הוחדה לטבח נקיים חנם! —

תם, ולא נשלם! לא כן משמרת פקודת המלאך דיקרנוסא; עד חכלית אור עם השך. על משמרתו יעמוד. הוא היה ציר הצור, להמטיר להם שמים במדבר, להשביע זרע יעבדנו! והוא המשביר להם אבירים, לציר אמונים אשר עלה להוריד עוז מבטחה. במלאכותו, הביא עוף השמים, די מחסור ציר עלה ונתעלה ברכב וסוסי אש! בדור דור, הוא המשביר צידה אל רבוא רכבות הילודים לחיות, בעתם. וספרו, ספר פרנסה וכלכלה' יעמוד לעד. והוא יהיה גם העורך שלחן, לפני רבים מישני אדמת עפר אשר יקצו לתחיה, ביום יבולע המות לנצח. יערוך שלחן הטחור אשר לפני ה', לפני אשר האמינו כי יש בחירה חפשית, ואין אונם — ובכל לב נפש ומאד אהבו את יוצר הרוח ובורא עפר מן העפר ויאמר לדבק טוב.

תם, ולא נשלם! ואלי דבר יונב, הלכת אל משיחא, כי דיקרנוסא המלאך הנואל נשבע בימינו, לבלי השליך לפניכם אף סנפיר או קשקשת, מהתנין הגדול, ועצם לא תשברו, מעצמי שור פר מקרין בהמות בהררי אלף. ולצמאכם, לא ישקכם אף נטף טורד מדלי היין המשומר בענביו. בעטף נפשותיכם. בקומכם מקברות התאוה לחרפות ולרדאון עולם. על העיזכם מצח לשאת שמות ספרי בעלי אספות, על שפתותיכם המגואלות בכל טמא! — מסוד שיח שרפי קדש לקחה אזני, ותרנן באבוד מלעיבים במלאכי מרום ומתעתעים באנשי-שם אשר בארץ. — בנפול אויבי, חלילה לי לתת שמחה בלבי; וצחקתי כר' עקיבא בראותו שועלים מרקדים בהר הקדש הוא הר ציון ששמם, עד שלא נתקיימה נבואתו של אוריה, הייתי מתירא שלא תתקיים נבואתו של זכריה. עכשיו שנתיקמה נבואתו של אוריה, בידוע שנבואתו של זכריה מתקיימת! (מכות

תם ולא נשלם

מט

כ"ד ב'). ובראותנו, שועלים קטנים מחבלים, כרמי'ם! יבך לבנו בקרבנו לשבר ליטעראטור דורנו! ובראותנו כי נתקיימה במ נבואת בן-אמוץ, ירהבו הנער בזקן והנקלה בנכבד" (ישעיה נ' ב') נבטח כי תקום במ גם את אשר הזה לאחרית הימים. לעת קץ, הנה עבדי יאכלו; ואתם תרעבו!— הנה עבדי ישתו; ואתם תצמאו!— הנה עבדי ישמחו; ואתם תבושו!— הנה עבדי ירונו מטוב לב; ואתם מכאב-לב ומשבר רוח תילילו! (שם ס"ה י"ג). גם בעת רעוין דרעוין יהיה להם רע בון דרע בון! כל אוצרות ממלכות תבל אשר מנו בחייהם בחשך, לא יועילו להם ביום עברה! ונס אז: שמלתם תבלה מעליהם, ורגליהם תבצקינה. בנעלות בלות ומטולאות, יהיו שורין את הצפורן ביום הנשם. אוי להם כי גמלו להם רע, בתתם פיהם בשמים ובארץ, לחטיא בשרם. אוי להם בעוה"ז! ואוי להם בעוה"ב!—

תם, ולא נשלם! ואנכי שלומי אמוני ישראל, בנפול אויבי לא אשמה. עתה אנוד להם ראש; ואז אחמיל עליהם. וחנותי את אשר לא יחוננו בשבתי ביום התחיה (בין רבוא רבבות מאמינים בני מאמינים, אשר בחייהם האמינו בחופש הנפש) סביב השלחן אשר לפני ה'. אמלא חצני עצמות מעצמי בהמות בהררי אלף, ואשליכם לפניכם ארצה. ועת מצוא אמצא, עת דיקרנוסא יתוכח את מצוקי ארץ, למי נאה לברך? ותחו כוס הישועות על כף דוד בן ישי לברך שם כבוד מלך הכבוד, שהשמחה במעונו, שאכלנו משלו בעוה"ז, ומטובו נחיה בעוה"ב! ארחיץ ידי במים אחרונים ואומרה, ידי אסחי ואשליך את העצמות והקליפין ארצה, בעד חור הרקיע, ששם עלו תחנוני ר' מיכאל נבנ"ת, בקול כנורו ככנור גזיקאב. (פתח תולדות הבעש"ט 22).

תם, ולא נשלם! וספרי מיכאל נבנ"ת, יעידו כי מחברם זצלה"ת, היה אהב דנים. ולא ח"ו בנשמיות, כי אם ברוחניות. לית ליה מגרמיה כלום. וצדיק כטוהו אוכל (להעלות מדרגות דצמ"ח עד שמי רום וכוכביהם), מתחת מלאה דנים קדושים, ממולחים בסודות ומטוגנים ברמוזים לאור אש עצי תבת-נח המבוקעים בהרי אררט. ונתבשלו לקול שופר התרועה, במשוך הקקן מקרני הפרות אשר ראה פרעה בחלמו! כל אוכלם יטהר, ויקדש. וז"ל הזהב, והקדוש הזה, חבבו מאד, וביקש ממנו כי ישאר ללמוד אצלו, והבטיחו כי ילמדוהו דרכים קרבה, ובתוכם איך לעבוד את ה' עבודה דקה ושכלית, בעת עסקו בצרכי העולם, כמו בישול דנים שהצטיין בזה הרה"ק הנ"ל והראה עבודתו (תולדות עמודי חב"ד 14). ובספרו (ספורי צדיקים י"ב א') יוספר מעשה בעגונה אחת, אשר המשרתת יעצה עליה עצה לנסוע אל הרה"ק... ולשפוך לפניו מרי שיחה, וז"ל אך המשרתת הזהירה אותה כי תשתדל להיות אצלו בבקר כשעומד אצל בישול הדנים של שבת כי אז נקל לפעול אצלו, ואף אם יקלל אותה לא תלך משם.

זאדרבה תשמע כל אשר יצא מפיו ולא תפסיע החוצה עד יגיד לך דבר ברוד, אנה בעלה כעת? והמעשה הזה נשנה גם בספרו (שפתי קדושים טז ב') וכאשר פתר כן היה. ואם דינים של ה' זייד ע' כך; דג שנמלח כשש אלפי שנה, על אחת כמה וכמה!— ומי יודע כמה, עבודות דקות ושב ליותי יוכל לעבוד באכלו ממנו, סנפיר כזית, או קשקשת ככותבת!! ויכשר דרא!—

תם, ולא נשלם? ובכל זאת יש לי עוד לעיין היטיב בדבר הזה ולחקור: אמת כי עשה, אם רעב שונאך האכילה? ושני לאוין, לא תקום ולא תטור" דוחין לא תעשה, לא תגנוב. ואמת כי עצמות שיש בהן מוח, אין להשליך לפני בהמתן של צדיקים חסרי מוח, אף במקום צער בעלי חיים. ואמת כי מכל אשר יצא מנפן היין בענביו, אין לתת להם, כי ינסכוהו. ואולם עצמות וגידין, למאן דאמר שאין בהם בנותן טעם, אם דינם כעצמות קדשים, או לא? וצע"ג.

תם, ולא נשלם! דיקרנוסא המלאך הנואל מרעב! למען כבודך הגדול הנני נותן גוי למכים ולחיי למורטים. מראשית המדון, אראה אחריתו. לבי ינבא כי המחברת הראשונה הזאת לא תחי האחרונה. ותחלתי באונס וסופי ברצון, אאלץ לחדש נעורי מ"ע, המבשר" עם, הנשר". ולמלא מקום, המדרש המורכב מתנחומא וילמודנו" (הנשרף, בשלחי אותו להדפיסו) לקטתי, ילקוט השלם לתרי עשר" משני התלמודים והמדרשים. מסודר בסדר חדש, ומבואר ממני בשני באורים, ומבוא גדול בראשו. מעין נפתח לאוהבי אנדה נדרשת— ומביני ספרי מוסר השכל" ידברו על לבבי להוציא דרושי לכל שבתות השנה, למועדי ה' מקראי קדש, ולעתים מזומנים לאסון ולששון— ולכל אלה נהוץ לי בית דפוס נאווה, בבית אשר הנני דר בו. ובתי הדפוס דפה: הנם רחוקים מבתי הכנסיות אשר הנני דורש כמו חליפות, ומחיר ההדפסה יקר מאד— ונועצתי להקים לי (אי"ה בחרף שנת תר"מ) בית דפוס נאווה פה לונדון, תחת ההיה לי בלבוב. אותיות שונות וחדשות— ובאוצרות הספרים, אשר בבריטניא, יש אלפי כתבי יד, ובתוכם אשר לא עבר עליהם כלל; האם יאכלם עש? או יהיו מונחים עד שיבא אליהו? והנני יוסד פה, **הברת דובבי שפתי ישנים**" ובראשם יעמדו רבנים וחכמים אנשי שם, אשר כח במ לשפוט איות כתב יד נחוץ לצאת לאור עולם, ונקוה כי שרי יהודה יתמכה כיד ה' הטובה עליהם, לכבוד תורתנו וחכמתנו. כי מטרתה להעשיר, ואין מטרתה להעשיר. ואם לא תפסיד, תאמר: ברוך ה' ואעשיר!— ואתה דיקרנוסא על פיך ישק בית דפוס, אחלי כי גדול יהיה כבוד האחרון בלונדון, מן הראשון בלבוב. וכבר בא מועד כי אשא את בני ביתי על כנפי נשרים, ואביאם מנאליציא אלי— לישועתך קויתי ה'!

שיש כנפים

לסמאל המשחית. שיש לו שני ראשים ודו פרצופים.

וְאִשְׁמְעָה אַחַר-קְרוֹשׁ מְדַבֵּר וַיֹּאמֶר אַחַר קְרוֹשׁ
לְפִלְמוֹנֵי הַמְדַבֵּר עַד-מָתִי הַחֲזוֹן הַתָּמִיד וְהַפְּשָׁע
שִׁמְם תַּת וְקָדֵשׁ וְצָבָא מְרָמָס. (דניאל ח' י"ג.)

א' שש כנפים לסמאל בעל „הקול” בשתים יכסה עיני חכמים, מראות צבועות חסידות; בשתים יכסה עיני חסידים, מראות צבועות כפירות; ובשתים יעופף בעולם התהו והבהו, אל אשר ישאחו רוח הפאנאטיזמוס והענואיזמוס. וקרא זה אל זה ואמר „סור טמא! סור טמא! סור טמא! שקץ היית! שקץ הנך! ושקץ תהיה! כל הנוגע בך יטמא!”—

ושש כנפים לפלמוני, החותם שמו. פעם יגלי נער הרוח, ופעם „בן-נץ” בשתים יכסה כפירתו בחופש הנפש ועל לענו בלעני מעוג במלאך דיקרניוסא; בשתים יכסה עיני הארץ מראות מעשיו לאלהים ואדם, ויירא או יבוש להודיע שם משפחתו בקהל; ובשתים יעופף אל אשר ישאחו רוח השארלאטאיניזמוס בעולם הדמיון ובכל העולמות אשר נבראו ונחרטו עד היסוד בס, בטרם נברא עולם חסד. וקרא זה אל זה ואמר „סור טמא! סור טמא! סור טמא! שקץ היית! שקץ הנך! ושקץ תהיה! כל הנוגע בך יטמא!”—

זה כקשת רמיח, יעוף על כנפי החסידה; וזה כחץ, על אברת נץ. היא בחרטומה הארוך, דמיונה כבוד ברשות הרבים; והוא בצפרניו החדות, דמיונו כקרן השור. שומר נפשו וכספו, כבודו וכבוד אבותיו ורבותיו, ירחק מהם!—

בחורדיק לאחר שבע שנים נעשה בטלן. אביטל הפלתי לאחר שבע שנים נעשה כותב קמיעות דלא איתמחי נברא ולא איתמחי קמיע. לוחש להשיג ההולך לקראת נהשים, המוצץ כעלוקה דם ראשים ורשים, אנשים ונשים. נעשה שדכן כחני הוא ושעשנו. סוכר נפשות (מלבד ממכרן על האבות); יהפך לסרסורא דחטאה. זבדי המקרב סורח ומערב בזרוע, יאלץ לברוח. בירח (יען כל כבוד האדם כבר ברח ממנו) ורצי המלך רודפים אחריו להשיגו; ישנח את שמו וקורא לו שם הרש ויהפך לאיש אחר. שנוי השם ישנה מעשהו, ויהפך ליוצר שקרים ובורא כזבים, ויעזז מצח להשמיע קולו באוני אנשים ונשים. ואשר לא ישקול על ידו „שכר לא יחרץ” יקולל חנם בשערים. משלח גלימי דאינשי, היח

היה ויהיה. ועד תום פגרו יהפוך ערו וחברברותו שבע ביום חליפות, כי לא ידע עול בושח!—

ונער שרבב לאחר שבע שנים, נעשה ישיבה בחור. המצפה לשלחן אהרים נעשה שטודענטיל. תלמיד שלא נתבשל כל צרכו והוא קרד מכאן וקרד מכאן; יבוש ויירא להודיע שמו ויקדח אש זרה על ראש-עם. הקארעספאנדענטיל יעלה עד מדרגת „סופר ספעציעלי!“ להודיע שקרים ממרחק אל המושל בקול „המקשיב על דבר שקר. הוא ישפוט על דבר הקריוזס באשכנו ובאיטליא! הוא יהיה דעו במשפט על אדות הפאליטיק של כל ממלכות אירופא! והכל כאשר לכל, על פי שטותו!“ (הקול שׁוֹרֵד 47, N). ורום מצבו יהפכהו לאריסטאקראט גדול נבור ונורא. והוא ברבנים וחכמים יתקלס, ספרי אנשי שם משחק לו, ויצבור עשר-הבקרית וילמד כל ערי יהודה וישראל. וירד לחיי גדולים וטובים ממנו בתורח ובחכמה. בחיורו כבוש „בגולה“ לא ילמד שפת אמת, ואף לפתחי גי בן הינס חטאת רובץ.

עט זה, להג הרבה; ועט זה, לעב הרבה. זה, יינע בשר; וזה, ישחית נפש, ושניהם לא להועיל, כי אם לעשות מטחר בנפשות תומכיהם בגוף ובנפש, טומאתם כטומאת הנדה. טומאתם בשוליהם לא יראו, ויוז מי הטאת ויזרקו מי נדה לטחר טמאים ולטמא טחורים.

אלה אליך ישראל! אלה רעדאקטורין יעקב! אלה בעלי טובך! אלה עמודי חבדיך! אלה מספרי ספרי צדיקך! אלה נושאי ששתי קדושתך! אלה משמיעי קולך! אלה מאספי אספות חכמך! אלה נטעי כרמך! אלה פרומקוניך! אלה ראדקינסואחניך! אלה מיכאליך! אלה סמאליך!— אלה בני נצח! ואלה אנשי רוחך!! אשריך דורנו וטוב לך!

(ב) עמי בוער באש, והגליון אשר עלי אכתוב ספרי זה איננו אכל? נפלאות היא בעיניך, גם בעיני יפלא. והנני קופץ ונשבע: כי עיקר תכלית ספרי הלזה, להראות לעיני כל: כי בעל „הקולות“ הוא אבן נקף לבית ישראל. וריבו עם ספרי או עמדי, הוא רק הסבה אשר הסבה כי אשפיל את כבידי וכבוד אבותי ורבותי, כבוד חובבי ספרי ואחבי דרוש, להראות לסמאל טומאתו בשוליו, (ואף גם מענת אל העלם בני-נין, היא הטפל ולא חזו חקקו). ואם אציל נפש אחת מישראל, מהביא אל חוך ביתה את עצבי חסידתו, ואת פסילי חכמתו, והיה זה שכרי מאת האדון ה' צבאות הרואה ללבב, ואם אולי בדורנו יפיל אחד ספק בדברי ספרי זה, יש לספקו גם סבה צדדית. ובאות אני בוטח כי השופטים בלי משא פנים, ומח גם בדרות יולדו, יוכלו לשאת אל שמים את ידיהם: כי כל הכתוב בספר הזה, נכתב בשפת אמת. ובספור ישראל מלחטותיו לה', יספור גם מלחמתי זאת, ויכתבה זכרון בספר טלחמות לכבוד התורה והוגיה.

הנה אחת ההכרות התמוהות בש"ס, הוא מאמרם זיל, דו פר צופים ברא הקב"ה באדם הראשון שנאמר: אהור וקדם צרתני ותשת עלי כפיד!" (ברכות ס"א ב') ואחת מן ההלכות התמוהות בתלמוד, השקלא וטריא מי שיש לו שני ראשים באיזה מהם מניח תפילין? וכמה צריך אביו לתת לכהן, אם הנער היולד הוא פשר רחם לאמו? (מנחות ל"ז א' וב') אשר אין מספר למלעיגים על האדה: חיה ועל ההלכה ההיא, והנה הוכחתי (אור תורת צד 187) כי גם בדוריהם קרה מקרה כשני האחים תואמי-בטן מאריך סיאם (דיא סיאמיטישע צוויללינגע) וכשתי האחיות החאומות הנקראות, שתי הנתנות זמרות בלידה (דיא צווייא נאכטיגעללע). שחברן היוצר מתחלה בבטן, ועד יום אחרון ההינח רעיין ולא מתפרשין.

ואנכי מצאתי שני ספרים המשייטמים בעולם האצילות, להם שני שמות, ונדפשו בעיר אחת, והאהור לא יוסף על אחיו (גולת החקדמה) ולא ירע ממנו, זולתי קוצו של יד!! ואראך כי לא לבד, בעולם העשיה" גם בעולם האצילות" יש דו פר צופים שנבראו אהור וקדם, ומחברם, הנחפך גם למחקר ומורה שפת עבר, הוא איש שיש לו שני ראשים.

ספ

שפתי קדושים

מארבעה מטיבי לכת

והמה סיפורי נוראות ונספאות מארבע יסודי עולם הצדיקים הגדולים בוציני דנהורא מופתי הדור והדרי, הלא המה הרב הקדוש ר' ליב שר העס, והאי סבא קדישא ר' ליב מספאלע הנק' ספאלער זיידע, והרב הקדוש ר' ישראל פאלעצקער וגם עמוד התוך ר' עזריאל חלמיד חבר לר' ישראל פאלעצקער וצוק"ל. לחיי עד זכותם יבן עלינו שנוכה לראות בנחמות ציון וירושלים בקרב אמן:

לעמבערג.

בדפוס של ה"ה מוה' יעקב משולנסניק נ"י.

שנת תרל"ו לפ"ק.

ספ

סיפורי צדיקים

מארבעה מטיבי לכת

והמה סיפורי נוראות ונספאות מארבע יסודי עולם הצדיקים הגדולים בוציני דנהורא מופתי הדור והדרי, הלא המה הרב הקדוש ר' ליב שר העס, והאי סבא קדישא ר' ליב מספאלע הנקרא ספאלער זיידע, והרב הקדוש ר' ישראל פאלעצקער, וגם עמוד התוך ר' עזריאל חלמיד חבר לר' פאלעצקער וצוק"ל. לחיי עד זכותם יבן עלינו שנוכה לראות בנחמות ציון וירושלים בקרב אמן:

Sipure Zadikim
Verleger A. Drucker
Gedruckt bei S. L. Kugel Lewin
et Comp.
Lemberg, 1873.

ג) אחי הקורא! הראיחך בעיניך, שני שערים אשר בראש שני ספרים השונים בשמוחם, נדפסים כצורתם, מלה במלה ואית באות. ואין הגדל ביניהם כי אם שני מקום בתי הדפוס, ושני זמן ההדפסה. ועתה אודיעך את אשר לא ראית ולא שמעת, ולא ראו ולא שמעו אבות אבותיך: כי גם מהחלם ועד תומם. לאמר מן ההתחלה ועד הסוף. השפה אחת והדברים אחרים!! ולדוגמא הנני מעתיק לך בזה, את הספור הראשון, מחזח סול מחזח. ואין אחריות טעותי הסופר ושעותי המדפיסים עלי. לא שגיאת הזעזעזער והמניה, שגיאות מי יבין; ולא מטעותי המחבר החדוט, שגיאות מיון.

קרא נא בעין פקודה, זה לעמת זה, ושפוט אתה ולא אני. וקח לך עט סופר, ותסמן ממני השאלה, ותוי הקריאה וטיק, במקום הנראה לעיניך נחוץ מאד מאד. ותספור מספרם, ותראה אם לא יעלה שבעתים ממספר כיכבי השמים לרוב!!—

והלא בעשותך זאת, תעשה לך שם כשם בן נץ ויגלי איש הרוח. ה מ ב ק ר י ס הגדולים המאירים לארץ ולדרים עליה! «מ ב ק ר!» יהיה שמך. ולאט לאט תעלה בשלבי שלם הכבוד, עד הניעך לראש המדרגה בסלם כבוד חכמים ינחלו. ותקרא, ספרנו השפעציעלי מפאריז אל מ"ע הגדול הנכבוד והנורא: הקול, ואף גם לקול לעם! ועל שכמך תנתן בעזחי משמרת עבודת, אצפת חכמים". חכים תתקרי! רבי תתקרי! כל המחברים יהיו כאין נגדך, ולפניך ברוך יכרתו, כי יפול פחדך עליהם. רגע באפך, תקח לך את ספריהם, ואף אם לא תקראם או לא תבינם, תתיה כמספר האותיות אותות השאלה הקריאה והטיק לארכם ולרחבם! ואם תרגיל את עטך גם לזייף זיופים, בספרים אשר תכרות בחצי ועד המפשעה; יגדל עוד שמך שבעתים. — מלכי תבל יתנו לך מהלכים בהיכליהם, למען תורמו דת ודין על פי ששתך בדרכי הדיפלומאטיה הפנימית! ורק חכסא יגדלו מסך! — וגם בשמים מלאכים יחפון, פן תדחק רגליהם, ויקרם חיו אסון, כמקרה המלאך דיקרנוסא! — ושמן יעמוד לעד! —

שפתי קדושים

מעשה נורא מהרב הצדיק ר' ליב שרהם: שמעתי מזקן אחד מבוניטש אשר היה בצוותא עם רבי ליב שרהם בויון הבירה והנני להציעה לפני הקורא באריכות:
הנה עיר קטנה סמוכה למאהליב דרוסיא הלבנה בוניטש שמה והיה שמה ר' ליב שרהם ששה

סיפורי צדיקים

מעשה נורא מהרב הצדיק ר' ליב שרהם שמעתי מזקן אחד מבוניטש אשר היה בצוותא עם רבי ליב שרהם בויון הבירה והנני להציעה לפני הקורא באריכות
הנה עיר קטנה סמוכה למאהליב דרוסיא הלבנה בוניטש שמה והיה שמה ר' ליב שרהם ששה

שפתי קדושים

שביעות: כי כן היה דרכו בקודש כל ימיו היה נע ונד ולא התמזמה במקום אחד הרבה: ובעיר הזאת עוד לא היו מכירים אותו ונתאכסן בבית נגיד אחד מחזיק הארענדע מהעיר וכאשר הכירו אותו לירא שמים וצדיק כבדו אותו אנשי העיר מאד. (והעסק אשר היה לו בעיר הזאת נעלם עד עתה סכל אדם. ואני הכותב ידעתי את אשר קבלתי מחסידי הזמן כי כל עסקו היה לפרנס את הצדיקים הנסתרים אשר אסור להם לגלות עצמם כל ימיהם כי המה מעלמא דאיתכסיא והרב רבי ליב הנ"ל ידע מכולם והיה לו הכירות עם כולם וכל ימיו היה מפרנסם. והיה דרכו להלוות איזה סך גדול מאנשים המקורבים אליו ונתן להם שטר על זה והיה פורע בזמנו. וכמה מעשיות יודע אני הכותב מזה ואם יזוור הש"י אוציאם כולם לאור. ועל כן השערתי כי זאת היה עסקו גם בבוניטש):

ויהי ביום ערב שבת קודש אחר חצות אחר שהלך הרב למקוה קרא את הנגיד הנ"ל ואמר לו שאלה אחת קטנה אשאל ממעלתכם אל נא תשיבו פני הנה דרכי תמיד בכל ערב שבת לנסוע מעט למייל על השדה ויש לי איזה טעם בזה ועל כן ימחול ר"מ לצוות למשרתו לחבוש לי הסוס ויסע עמי מעט על מגרש החפשי. ויצו הנגיד תיכף למשרתו כי יסע עם הזוקן למקום אשר יחפץ. ויהי כנסעם מחוץ לעיר ויבקש הרב מהמשרת כי יתן לו חבלי הסוסים והוא ישב אצלו ויתן לו המשרת: והנה למראה עיני המשרת רק עיר וכפר עיר וכפר ונראה לו כאלו הם פורחים באויר ונסעו כך שעות שתיים עד בואם לעיר גדולה מאד ואנשיה כולם זרים בעיני המשרת ויעמידהו הרב ברחוב העיר ויאמר לו הרב המתן פה עלי כי תיכף אשובה ונסע לביתו וילך לו הרב והמשרת עמד משתומם כי ירא לדבר דבר ורעיונות שונים ומשונים התרוצצו

סיפורי צדיקים

שביעות: כי כן היה דרכו בקודש כל ימיו היה נע ונד ולא התמזמה במקום אחד הרבה: ובעיר הזאת עוד לאהיו הכירו אותו והתאכסן בבית נגיד אחד מחזיק הארענדע מהעיר וכאשר הכירו אותו לירא שמים וצדיק כבדו אותו אנשי העיר מאד. (והעסק אשר היה לו בעיר הזאת נעלם עד עתה מכל אדם. ואני הכותב ידעתי את אשר קבלתי מחסידי הזמן כי כל עסקו היה לפרנס את הצדיקים הנסתרים אשר אסור להם לגלות עצמם כל ימיהם כי המה מעלמא דאיתכסיא והרב רבי ליב הנ"ל ידע מכולם והי' לו הכירות עם כולם וכל ימיו היה מפרנסם. והיה דרכו להלוות איזה סך גדול מאנשים המקורבים אליו ונתן להם שטר על זה והיה פורע בזמנו. וכמה מעשיות יודע אני הכותב מזה ואם יזוור הש"י אוציאם כולם לאור ועל כן השערתי כי זאת היה עסקו גם בבוניטש):

ויהי ביום ערב שבת קודש אחר חצות אחר שהלך הרב למקוה קרא את הנגיד הנ"ל ואמר לו שאלה אחת קטנה אשאל ממעלתכם אל נא תשיבו פני הנה דרכי תמיד בכל ערב שבת לנסוע מעט למייל על השדה ויש לי איזה טעם בזה ועל כן ימחול ר"מ לצוות למשרתו לחבוש לי הסוס ויסע עמי מעט על מגרש החפשי. ויצו הנגיד תיכף למשרתו כי יסע עם הזוקן למקום אשר יחפץ. ויהי כנסעם מחוץ לעיר ויבקש הרב מהמשרת כי יתן לו חבלי הסוסים והוא ישב אצלו ויתן לו המשרת. והנה למראה עיני המשרת רק עיר וכפר עיר וכפר ונראה לו כאלו הם פורחים באויר ונסעו כך שעות שתיים עד בואם לעיר גדולה מאד ואנשיה כלם זרים בעיני המשרת ויעמידהו הרב ברחוב העיר ויאמר לו הרב המתן פה עלי כי תיכף אשובה ונסע לביתו: וילך לו הרב והמשרת עמד משתומם כי ירא לדבר דבר ורעיונות שונים ומשונים התרוצצו

סיפורי צדיקים

שפתי קדושים

בקרבו כי ירא אולי הוא משיגע ממראה עיניו ופן המקום הזאת מקום מגירת השדים כי לא ידע מה להשיב בזה והנה איש יהודי הלך וכיר המגרת כי זה איש עברי וישלחו לאמר בהסרך הגד לו שם העיר הזאת וילעג בו האיש הפתי אתה ובער כי לא הדע כי היא ויען הבירה עם מי באת לכאן שאל אותו האיש ויען לו עם סוחר אחד ואנכי נוסע עמו תמיד ולא הגיד לי שם המקום הזה וילך לו האיש והעלון המשרת נשאר משחומם בדעתו נצב כאבן רומם מבוהל מרעיוני לבבו. והנה שב הרב אל העגלה ויאמר לו נהג ולך כי פנה היום וישב הרב על העגלה עד יצאו מהעיר ואחר כך לקח את החבלים לידו ויסע במהרה והעגלון רואה ומשתומם ממראה עיניו מהעיריים וכפרים הפורחים למראה עיניו. ובתוך כך ראה גם את העיר בוגוש והסוס הלך קרוב לעיר לאט נדרכו וימסור לו הרב הבלי הסוס ויבואו העירה ויספר המשרת לאדונו את כל אשר קרהו וילעג ממנו ויחשבוהו למשוגע ולשיכור. ויאמר המשרת לכן כאשר ישבות פה הזוקן גם את שבת הבאה כי כן שמעתי ממנו שיסע עוד הפעם לווען תתנו לי מעות לקנות איזה חפץ בווען ואביא לכם רשימת הסוחר מווען או תאמינו לי כי לא בחלוס הייתי בווען רק בהקיץ. ויאמר כן נעשה כאשר דברת ואתה שתוק פן כאשר ישמע הזוקן לא ירצה ליקח אותך לנסוע אתו וכן היה בערב שבת השני בקש עוד הפעם הרב את הנגיד שיצוה למשרתו ליסע אתו ויתן הנגיד כסף להמשרת לקנות סכין קטן ושיבא לו הדאטע מיום אשר קנה, וכבואם לווען הלך תיכף המשרת להנות וקנה שם סכין קטן ויבקש מהסוחר כי יכתוב לו הדאטע מיום אשר קנה ויחתום אותה אצל הסכין וכן עשה לו הסוחר:

בקרבו כי ירא אולי הוא משיגע ממראה עיניו ופן המקום הזאת מקום מגירת השדים כי לא ידע מה לחשוב בזה והנה איש יהודי הולך וכיר המשרת כי זה איש עברי וישאלהו לאמר בהסרך הגד לי שם העיר הזאת וילעג בו האיש הפתי אתה ובער כי לא הדע כי היא ויען הבירה עם מי באת לכאן שאל אותו האיש ויען לו עם סוחר אחד ואנכי נוסע עמו תמיד ולא הגיד לי שם המקום הזה וילך לו האיש והעגלון המשרת נשאר משחומם בדעתו נצב כאבן רומם מבוהל מרעיוני לבבו. והנה שב הרב אל העגלה ויאמר לא נהג ולך כי פנה היום וישב הרב על העגלה עד יצאו מהעיר ואחר כך לקח את החבלים לידו ויסע במהרה והעגלון רואה ומשתומם ממראה עיניו מהעיריים וכפרים הפורחים למראה עיניו. ובתוך כך ראה גם את העיר בוגוש והסוס הלך קרוב לעיר לאט נדרכו וימסור לו הרב הבלי הסוס ויבואו העירה. ויספר המשרת לאדונו את כל אשר קרהו וילעג ממנו ויחשבוהו למשוגע ולשיכור. ויאמר המשרת לכן כאשר ישבות פה הזוקן גם את שבת הבאה כי כן שמעתי ממנו שיסע עוד הפעם לווען תתנו לי מעות לקנות איזה חפץ בווען ואביא לכם רשימת הסוחר מווען או תאמינו לי כי לא בחלוס הייתי בווען רק בהקיץ. ויאמר כן נעשה כאשר דברת ואתה שתוק פן כאשר ישמע הזוקן לא ירצה ליקח אותך לנסוע אתו. וכן היה בערב שבת השני בקש עוד הפעם הרב את הנגיד שיצוה למשרתו ליסע אתו ויתן הנגיד כסף להמשרת לקנות סכין קטן ושיבא לו הדאטע מיום אשר קנה, וכבואם לווען הלך תיכף המשרת להנות ויקנה שם סכין קטן ויבקש מהסוחר כי יכתוב לו הדאטע מיום אשר קנה ויחתום אותה אצל הסכין וכן עשה לו הסוחר:

ויהי כאשר חזר המשרת עם הרב

סיפורי צדיקים

שפתי קדושים

מיוען ויתן לאדוני הסכין עם הדאבע
 יתפלא מאד מאד ולא יכלו להתאפק
 מלשאול את הרב האם כנים דברי
 המשרת כי היה עם ר"מ בווען ויאמר
 להם כנים דבריו כי אני יודע דרך קצרה
 לווען וכל ערב שבת קודש אני נוסע
 לאיזה עסק הנצרך לי: ויאמר לו חתן
 הנגיד נכספה נפשי מאד להיות בווען
 אבקש מרומע"ל כי יקחני איתו בעת
 נסעו ויבטח לו הרב. ובערב שבת
 השלישי נסעו שלשתם הרב וחתן הנגיד
 והמשרת והרב עשה כנ"ל ובביאם
 לווען אמר הרב לחתן הנגיד אתה
 חתעכב פה ואני אלך על שעה מועמת
 למקום הנצרך לי. והרכין לו האברך
 הנ"ל בראשו ובלט הלך אחר הרב
 לראות מה יעשה שמה והנה הרב הלך
 לחצר הדוכס אשר היה בעת ההיא:
 והנה בבואם לחצר הדוכס הרגיש הרב
 כי האברך הנ"ל הולך אחריו ויחזיר
 פניו אליו וינענע עליו הרב בראשו
 ויאמר לו איך העזת לילך במקום מסוכן
 כזה ועתה אתה בהגורתי ואל תעזבם
 ולך סמוך אצלי מאחורי והזהר שלא
 תשמיש ירך מזההגורה כי תאבד חייך
 חלילה ויחזיק האברך הנ"ל בהגורה
 וילך אחריו. וירא כי הוא הולך לבית
 הדוכס (ועשה שם מה שעשה וידוע
 לכל בני עמינו מזה): וכל שומרי
 הדוכס לא ראוהו והדוכס היה ישן בעת
 ההוא וימתין לו הרב עד בוש ויאמר
 להאברך כבר פנה היום ובתוך כך
 חקיץ הדוכס ודבר עמו הרבה:
 והאברך הנ"ל שמע כל דבריו ויחזור
 לביתם והאברך הנ"ל הוא חזקן אשר
 סיפר לנו זאת כי בעצמו היה עם הרב
 בווען אצל הדוכס הנ"ל ואדיר כך היה
 הרב בבוניטש ששה שבועות ומשם
 נסע ללאדמיר ויחמהמה שם כערך
 ששה שבועות וגם משם נסע כל ע"ש
 אחר הצות לווען וזאת נודע לכל:

מיוען ויתן לאדוני הסכין עם הדאבע
 יתפלא מאד מאד ולא יכלו להתאפק
 מלשאול את הרב האם כנים דברי
 המשרת כי היה עם ר"מ בווען ויאמר
 להם כנים דבריו כי אני יודע דרך קצרה
 לווען וכל ערב שבת קודש אני נוסע
 לאיזה עסק הנצרך לי. ויאמר לו חתן
 הנגיד נכספה נפשי מאד להיות בווען
 אבקש מרומע"ל כי יקחני איתו בעת
 נסעו ויבטח לו הרב. ובערב שבת
 השלישי נסעו שלשתם הרב וחתן הנגיד
 והמשרת והרב עשה כנ"ל ובביאם
 לווען אמר הרב לחתן הנגיד אתה
 חתעכב פה ואנכי אלך על שעה מועמת
 למקום הנצרך לי. והרכין לו האברך
 הנ"ל בראשו ובלט הלך אחר הרב
 לראות מה יעשה שמה והנה הרב הלך
 לחצר הדוכס אשר היה בעת ההיא:
 והנה בבואם לחצר הדוכס הרגיש הרב
 כי האברך הנ"ל הולך אחריו ויחזיר
 פניו אליו וינענע עליו הרב בראשו
 ויאמר לו איך העזת לילך במקום מסוכן
 כזה ועתה אתה בהגורתי ואל תעזבם
 ולך סמוך אצלי מאחורי והזהר שלא
 תשמיש ירך מזההגורה כי תאבד חייך
 חלילה ויחזיק האברך הנ"ל בהגורה
 וילך אחריו. ויראה כי הוא הולך לבית
 הדוכס (ועשה שם מה שעשה וידוע
 לכל בני עמינו מזה): וכל שומרי
 הדוכס לא ראוהו והדוכס היה ישן בעת
 ההוא וימתין לו הרב עד בוש ויאמר
 להאברך כבר פנה היום ובתוך כך
 חקיץ הדוכס ודיבר עמו הרבה:
 והאברך הנ"ל שמע כל דבריו ויחזור
 לביתם והאברך הנ"ל הוא חזקן אשר
 סיפר לנו זאת כי בעצמו היה עם הרב
 בווען אצל הדוכס הנ"ל ואח"כ היה
 הרב בבוניטש ששה שבועות ומשם
 נסע ללאדמיר ויחמהמה שם כערך
 ששה שבועות וגם משם נסע כל ע"ש
 אחר הצות לווען וזאת נודע לכל:

(המשך יבא).

(המשך יבא).

המסכת סוטה פ"ג הל' ט"ז: ויהי הנושט: ויבא ר' יוחנן ויפליגוהו ויפליגוהו ויפליגוהו

ג) על פי שני ספרים יקום דבר, כי מעשה שהיה כן היה. והמהרהר וישאל „היאומן כי יסופר: כי ברצוא ושוב מבוניטש הסמוכה למאהליב-דרוסיא לווען בירת עסטרייך, ומווען לבוניטש, מהלך חמשה או ששה ימים במרכבת נתיב חרוזל; יסע איש בענלה רתומה לסוסים במשך שעות אחדות?“ לא ראה מאורות ספרי ר' מיכאל מימיו. וז"ל: „המקובל ר' יואל בעש"ט עשה בשנת ת"ח חשבעה בעת הזעם כשברחו רבים „על חספינות והרקים רדפו אחריהם בספינות קטנות וכמעט שהשנים והמקובל „הנ"ל ר' יואל חי' אצלו טבלא הנ"ל, עם ציורים הנ"ל, שם יכתבו השמות והאותיות „הנחוץ לכתוב על הטבלא, כי כבר מוכן היה חטבלא בידו, ותלה הטבלא על „הספינה, והלכח במרוצה נפלאה מאד מאד ונתעלמה מעיני הרקים, גם חתנו „האלוף המרומם החכם השלם ר' אורי מזאמושט בן ה"ה המקובל ריב"ש ספר לו „בשם אביו שכן היה“ (פתח תולדות בעש"ט 9). ומי יעיז להתחכם על החכם הכולל?—

וכי תיסא: הא תינח ספינה עם טבלא; אבל סוסים בלא טבלא, לא? הא חנן בספרו השני: „והמלאך ישב עמו במרכבתו וכאשר עברו שער העיר אמר „המלאך אל העגלון דפוק את הסוסים שימהרו את מרוצתם עד שישכחו שהמה „סוסים, העגלון השתאה לדברים כאלה שאין להם שחר לפי דעתו, ורבונו הבין „כוונתו המסתרה במשל הזה שנלה לפניו דרך נבוח מאד נעלה“ (תולדות „עמודי החב"ד 26).

ולא לבד בהמתן של צדיקים „ישכחו שהמה סוסים“ אף גם מרכבתן תשכח כי היא מרכבה. כל ימי הייתי מצטער מתי יבוא לידי פירוש נכון לזמירות של שבת, עד שבא ר' מיכאל נב"ל ופירש: כי בנסוע אחד קדוש בערב שבת, וארפן-עליתו (אקסע) ישבר, ויאלץ לשוב שם, הוא נס למעלה מן הטבע!— וכל זומרי וזמירות יזמרו בקול: „צוחין אף עקתין בטלין ושבתין, שגם העקתין יצוחו כי ישבתו ביום השבת ולכן נשברו.“ (שם צד 46) דפ"ח וש"י.

עין בעין לא נראה כאלה בבורג, כי אין חדור ראוי לכך. וז"ל „בעו"ח מדי „יום ביום נחמעתו הניסים ונסתלקו המופתים כי בימים קדמונים אידע לפעמים „שוכבים בגריעה שקורין הינער בעט וכשקמו רחוי היו מספרים מהנראות שראו „בעולם העליון (תולדות בעש"ט 18). ואם רופאי זמננו יכחישו את „בריעת „הינער בעט“ שקר בפיהם ומעשה „שהיה איש אחד שוכב בהינער בעט „בק"ק בערשטאט רחיה בעת שהתעוררו כת שבת צבי ימ"ש והראו לאיש חלו „מקומות בספרים שטעו איזה מהרבינים וכמעט שטעו בדבר חלכח וציוו אותו „שיאמר הפשט האמתי באותן המקומות (שם שם).

ד) שוב נשוב אל שני הספרים, דו פרעופים בעולם האצילות, כמעשה אשר העתקתי, כן שאר המעשיות אשר יספרו: השעה אחת, הדברים אחדים והמטרה

אחת. זיל בטר טעמא, ולא בטר שמא, ותראה כי כתוב בזה סה שכתוב בזה. במחזורא קמא נקרא, „ספורי צדיקים“ ובמחזורא בתרא שינח שמו וקורא לו „שפתי קדושים“ — ואירח למחברים להוסיף „הוספות ותקונים“ במחזורא בתרא, בהיות האדם עלול השניאה. ומחברם הוא אישונג, על כן משנח לא זוה ממקומה, ושנים קטנים נמצא ביניהם, ונער יכתבם. והוספה אחת חוסף בראש ההדפסה השנית, והיא „הקדמה“. ואצינח נא בזה שורות אחרות ממנה, וישמחו עליהן אחיבי „חקול“ וחובבי „אספת חכמים“.

ולהזהיר הגדולים על הקטנים באתי בסיפורים האלו כי לא רק לפני גדולי הדעה נאספו הסיפורים ההם כי אם גם למען יחנכו את בניהם הקטנים בעודם באבם להחזיק בלבם אמונת החכמים למען לא יסורו מדרך ה' בעת גדלם כי בעיתות הללו ההכרח לעיין מאוד על זה שלא יתרבו הדעות בהנער המבין לשון הקודש לשים עינו בספרי המשכילים אשר עליהם אמר הנביא חכמים המה להרע להטיב לא ידעו. וכל עיקר מגמתם אם כי חלק לשונם וחכם מתוק לעין הרואה אבל עיקר כוונתם לשרש האמונה מילדי העברים למען כל אחד יבנה גמה לעצמו וכל הישר בעיניו יעשה. וחכם הרואה את הנולד הרוצה למנוע מדרכם את בניו עודנו באבו יכה שורש אמונת החכמים בלבו ובוה ינצל מכל פגע וזכות הצדיקים הקדושים יגיניו עליהם לשמרם מכל רע: עכ"ל אות באות.

ח' ועתה נחפשה ונחקרה מי הוא מחברם. נבקש את אביהם ולא יהיו שתוקי ואסופי. וינעתי ומצאתי תאמין כי הוא מיכאל לוי ראדקינסזאהן בעל הקולות, ומאסף אספת חכמים.

ח"ל „הוא היה איש מופת נפלא, ואין קצה לכל חנפלאות אשר יספר ממנו! הוא היה מליץ טוב, עבור אחבי ואחבתו לעמו עברה כל גבול, יסופר ממנו כי בר"ה לפני הקיעות שופר היה סוגר א"ע בחדרו ובפישוש ידים ורגלים „היה נפל להליץ בעד אחיו בני ראה בקהל חסידים דף מ"ז שנעתק כל הספור „מספרי ספורי צדיקים ארבעה מטיבי לכת“ (חולדות חבעש"ט 39).

חספר „קהל חסידים“ אין אל תחת ידי. ואולם בספר „ספורי צדיקים ארבעה מטיבי לכת“ נמצא (דף י"א) וז"ל: „ובראש השנ' לפני התקיעות חי“

„דרכו להתחבא מכל אדם ועשׂ' שם בחדרו מה שעשׂ' אבל פעם אחד די אצלו
 „על ימים הנוראים איש אחד מאנשי רייסין והתגנב בלם לראות מה הוא עשה
 „שמח וחבים מתוך סדק אחד אשר לא הרגיש הסבא והאח כי נפל בפישוט
 „ידים ורגלים על הארץ ויאמר לפניו רבשׂע מה אתה הפך מעטך היחודים
 „האמין לי כי לולא אשר ראיתי בעיני מצות ומעׂט מבני ישראל לא הייתן
 „מאמין שיוכלו לקיים אפילו מצו' אחת בגלות חמר והנמחר הזה ובעולם
 „ההשדך אשר השמץ מרקד ביניהם והתארת כולם לנגד עינם ואת הניחנס ציירת
 „בראשית חכמה ואם היית עושׂ' לחיפוך שיחׂ' הניחנס לנגד עינם והתאות
 „מצוירים באיזה ספר אז היית רוא' אם הי' עושׂ' חס ושלום שום בר ישראל רעה
 „ויעוד דברים כהנ' מליצות טובות עבור ישראל את כל זה ראה ושמע האיט
 „זאחר כך קם והעביר ידו על עיניו ונתלהב מאד ונכנס לבית חכנסת ונחס ג'
 „פעמים והתחיל להקריא החקיעות: “ עכׂל, ונשנה (שפתי קדושים י״ד א).

וכי תשאל, למה העלים את שמו בשער ספרו? שמע דבריו, ידענו אמנם
 „קוראים רבים, ממקנאי קנאת הדת ללא אמת, אשר עפׂי רוב יחפשו כח הפועל
 „בנפעל בספרים חודשים שלפניהם, ואם אך מחברם לא נודע להם לאיש קדוש
 „מהקדושים, אז יחפכו את הספר מעלה לעלה לא לחבינו ולקריות בו כׂא יחששו
 „בנרות אולי ימצאו בו נקודה קטנה שבעיניהם תהיה רבה על הכתב, לדרוש עליה
 „חלי תלים חזיות וחבלים, ויש מהם אשר יסגרו את הספר עוד טרם יקרא בו אם
 „גם איכות הספר טובה ומועילה, כמו יראו לנפשם שיטלדו דם ברותחין אשר ישם
 „המחבר, שלא נחשב לצדיק בעיניהם, לפניהם. (פתח תולדות הבעשׂים 16).

ודל עוד: „ואזכור כמו בח לום כי בשנת תרכׂד או תרכׂו שמתי את
 „המשל הזה באחת ממחברות הקטנות (בראנשורען) אבל לא אדע על איזה מהן
 „ומטולן לא נשאר בידי אף אחת ונס איפוא לקנותם אין“ (תולדות עמודי החבׂד 1)
 „ומי יודע כמה ספרי ספורי שקר ברא בעל החלומות מלבו, למען תפוש ישראל
 „בלבותם, ולא קרא את שמו עליהם, פן, יחפשו כח הפועל בנפעל. והאין זאת
 „רמיח אין על עפר משלה? ובמרמה קרא לא חד מספריו שני ש מרת, ומכרם
 „לשני מביאים לבית הדפוס (פערלענגער) ויונה אותם ואלפי קונים
 „ורבבות קוראים! —

אלה מספרי ספורי צדיקך, ישראל! ואלה בשפתי קדושיך יחקדשו! אי לו
 „לדור שעושה מלאכת ח' רמיח, יעזו מצח ללמד שבשנית, דעת אלהים באיך! —
 „והנה הספר „שפתי קדושים“ נדפס בשנת תרלׂן, ובחקדמותו „זהיר את
 „הגדולים על הקטנים“ מנוע חיו בשפת קדש כי מית בסיו; והגליון הראשון מן
 „הקול“ אשר דוממות שפת קדש בנרונו וחרב ההשכלה בידו, נדפס כׂכ בשנת
 „תרלׂו (י״ג אייר). האין זה מי שיש לו שני ראשים ודו פרצופים ועשׂ כנפים?
 „(חיל „ודא' הצדיק הגל' אותו משחק עם תינוק באמזים ושאלו אנשי

,את הצדיק הנזיל אם הבין כבודו את אשר הסבא עוש' כעת ומה בוונתו כעת
 ,בשחוק האגונים. ויאמר למה אינו יודע היא עוסק כעת לידון נשמים. (כי חי'
 ,בעת עצירת נשמים מאוד). והסימן תראו כי בעוד שעה מועטת יתקשרו הנשמים
 ,בעבים וכן חי': וכל היהודים לא הגיעו לאחד סיני אלק ממה שהי' מיוחד
 ,בעת ריקודו בשבתות ויר"ט בהתלחבות ובהתפעלות עצומה ממש חי' רק קל או
 ,ברגלו כתינוק בן ד' שנים וכל אשר ראו את ריקודו הקדוש לא היה איש אשר לא
 ,חי' חזר בחשובה כי הנה פועל בלב כל הרואים בכזה נחירה ביחד". (ספורי
 צדיקים י"א ב'), ונשנה (שפתי קדשים ו"ד ב').
 חקורא יאמין כי המחבר החזק, הולך קודר, לבוש שק, ושניו השחרו מחמת
 העינית, על גלות השכינה בעו"ה, איש קדוש וטהור ומתנחך בחסידות; וקדוש
 יאמר לו. ומה מאד ישתומם בהקלות נללות לו כי הוא המדפיס תולדות בערעע!
 והכרעות בין שיללער ונעטשה! ומשפטים להצדיק דעות שפינאצא-והארונן! ולעב
 כמים על המלאך דיקרנוסא! יאמרו נא כל הארטהאראקסען וכל הרעפארמער,
 כל החסידים וכל המתנגדים, אם איננו מי שיש לו שני ראשים וזו פרצופים, ושש
 כנפים? ואם כל ספורי ומאמריו לא ישרפו ביום הכפורים שחל להיות בשבת?—
 ובמחברתו (תולדות עמודי החב"ד 88) הנדפסה ג"כ בשנת תרל"ץ נדפס
 ,סכתב דבינו הישיש ממלחמת הצרפתים ברוסא" ולמען ישמחו כל היהודים
 בינה לעתים, וכל ספורי הספעציעלים יעלוהו, אצינה אותו פה, בלא חרספת
 או נוען מלה או אות אחת, כדרכי. האצינא כא ויה האצינא חזק
 ,לידידי ד' משה מיזיל. חי' ה' וחי' נפשי כך הראוני במוסף
 ,ביום א' הראש השנה אם ינצח בונאפארטע. יורם קרן ישראל וירבה העושר
 ,בישראל, אבל יתנתקו ויתפרדו ליבן של ישראל מאביהן שבשמים. ואם ינצח
 ,אדוננו אלכסנדר אם גם יושפל קרן ישראל וירבה העוני בישראל, אבל יתחברו
 ,ויתדבקו ליבן של ישראל לאביהן שבשמים. וזה לך האות שבקרב הימים יוטל
 ,מחמד עיניכם, ויתחילו ליקח אנשי חול מאחב', והיו זכור במה שחשפרדנו איש
 ,מרעהו בפעם"ב מעל פסיק שרים רדפוני חנם ומדברך פהו", עכ"ל.
 ושם (צד 89) יוסיף לספר כי ביום א' דר"ה הראוהו מן השמים כי אף אם
 תגבר יד נאפאלעאן הראשון על מאסקווא, לא תחי לו תקומה. ובשבת תשריבה
 קדם מוסף, התחיל לבכות מאוד מאוד ונשרו דמעות על לחיו במיסין טיפין,
 ,דזעק חי' כי יחריד כל ביעלע רוסא בחזרת השונא" (צד 90) ונשבע, חי' ח'
 ,וחי' נפשי אם יעבור ממאסקווא ואלך, רק יחזור בקרב ולא לפעטע-סבות, אלא
 ,כל מנמתו יהיה לחזור ולמצוא מזון דרך מאלא ראסיע אבל לא יניחיהו,
 ,למפלחו בקרב האמין נא". עכ"ל (שם), ותאמרנה נא גם האמהות והשפחות,
 אשר למענהן יוציא את "הקול לעם" אם המאמין כי במוסף דר"ה וש"ת הראו
 מן השמים לרבן, את הנגוד בשחקים על ארץ רבה, יצח לחיות דע דא ק"

שע אור מעריך מכתבי עתים פאליטיקיים על פי שטח? — ולו
 סופרים שפעציעלים אשר יחוו דעם במשפט על פי שטח? —

ד) הדור! לכו חוו מפעלות ההפכפך הלוח: כל ימיו ימחא כף בעת כתיב
 בתישין ובעת במיש בטישין, וכבר ישראל; ויעסוק בה בלי עולם הנדפסים
 בקול? הכלילי עינים יביט השמימה, ויט אזנו לשמוע סוד שיח שרפי קדש בעת
 תפלת מוסף דראש השנה ושבת חשובה, את אשר נועץ בסרום לשנה הבאה;
 ויוציא מכתב עתי מלא חדשות שכבר נשכחו כמת מלב? בספרו האחד, „וזהיר
 הנדולים על הקטנים“ להשיגה בשבעה עינים פן יהרסו צעירי הצאן לקחת להם
 ספרי מליצה ושרי המביאים לידי מינות וכפירה; ויאסוף, „אספת חכמים“ המלאה
 דברים נעתקים מספרי העמים? מכל הדברים אשר העתקתי מלה במלה ואות באות
 מספריו היקרים, נראה רב כחו בלח' קובדקוקה, ונדע מה
 עמקו מחשבותיו; וישתבח בערי יהודה וישראל כי כל ישעו וכל הפצו
 לחרים קרן שפתנו הקדושה? — הנם בידיו אשר ברכו חתנים וכלות לפני חופתם
 כי כארו וכתמו ימרו — בידיו אשר פרש על ראש עקרה כי כעת חיה חחקן בן;
 יסמן סמן השאלה? — ואם בידיו אשר הניח על ראשי ענוות, וברך אותה: כי
 בעליהן ימחר לשוב על כנפי רוח לפקד את ניהם ולא יחטא — בידיו אשר
 שכל על ראש כל פושט את רגלו לכל נושה בו, ולא האנה אליו רעה; ינע
 באחת הקריאה וסיק? — כל קוראי תולדות הבעש"ט וחב"ד יצעקו מרה:
 „אות הקריאה הוא אב השומאה! ותו הסיק אבי אבות השומאה!“ ומחר חן
 ינע בטמאי השם האלה לטמאה בס? וכדי בזיון וקצף! —

ועולם הפוך נראה, סמאל יחרף את הריד פסח רודערסאן, על אשר לא
 יאמין בדבוקי שדין וליזין (פתח תולדות הבעש"ט 12), וחכס רודערסאן במחבתו
 „הדבק או חשקפה כללית על התפתחות האמונה בכלגול הנפשית“ (ווארשא
 תרל"ח), יקים את היסוד המוסד, כי נפש האדם היא בעלת בחירה חפשית;
 והצדיק הקורא אחריו, „סין! אפיקורס!“ ידפיס (הקול שנה ד' No. 39), „בחירה
 חפשית אינה ברוח האדם אלא תולדות ההכרח.“ האין זה עולם הפוך
 דור תחפוכות?

הכיד לך אדם מה הוא בעל הקול? פאבריקאנט של דין בצבעים
 שונים: הוא ערשה דיו של פאנאמיזמוס; ודיו של שפינאציזמוס! — דיו של
 חסידותמוס; ודיו של דארוויניזמוס! — דיו של תולדות הבעש"ט; ודיו של תולדות
 בערנע! — דיו של עמודי חב"ד; ודיו של שיללער, נעמהע ולעססינג! — דיו
 לחלל את הוידע מספאלע; ודיו ללעני על דיקרטיסא! — וכלמו דיו של שארלא-
 טאניזמוס ודיו של עניאויזמוס! עט אהד בידו, וקסות רבות לפניו, ובכל
 אחת ואחת מין דיו בצבע אחר. פעם ימבלהו בוו, ופעם בזאת!! עיש
 צבוע הוא. וחייב משום צובע, ומשום נטילת נשטה! —

ח) ובנוגע לבנין: עליו לשמור ארבעה חקי-הקרב אשר כרתי אתו (לעיל צד מ'). ואם יחסר אחד מהם, אהשבהו לשודד ולא לאיש מלחמתי. ואבקש לדעת את שמו:

1) „הכל לפי חמבייש חמתבייש“ וכל עוד לא נודע לי מי הוא זה

חמתכבד בקלוני, יחשב בעיני לחרש שוטה וקטן שפניעתן רעה —

2) אם הבקרת תחשב למשפט; לא תעש עול במשפט. וכלל גדול הוא לכל

השופטים, בבוא אליהם מסידה על איש בלא התייחס המוסר, תחשב לפאס קוויל.

3) נקל לבקר או לתרגם, מלחבר. ועין ראחה הדברים האחדים הנדפסים

בהקול ובאספ"ח, בשמו ובשם יגלי, ותעיד כי הנם תרומים מפעלליסאנע

אשכנזים. את ערלתם כרת, ויאמר להם, בדמכם חיו! גרים שמלו ולא טבלו

(כי רוח מליצת שפת אשכנז, ולא רוח לשון קרשנו מרחפת עליהם) שתוקי ואסופי

ולא נודע מי אביהם. ומה כבוד סמצוא היום מ'ע שנקרעו זה שנה או שנתיים,

לראות אם לכל הפחות תרנם היטב? — וארניאל אחד הראני, הוא

„הבקרית“ על ספרי. ובו מעה שתי טעיות שבר בי רב דחד יומא לא יטעה.

הקשה מדוע אמרתי כי הנביאים היו סוכיחים? ולא ידע מה שכתב רשי ז"ל

(נחמיה ר' ז) וגם נביאים העמדת, נביאים בעלי לשון כמו (ישעיה נ' ז י"ט) בורא

גיב שפחים, עכ"ל. וכן כתבו הראב"ע, הרד"ק, ואיצר השרשים טרש נכא. — עוד

ישאל למח זה כתבתי „למנות“ ולא למנין? והאות כי דאקריה קהלח לא אקריה

חהלים „למנות ימינו כן הודע“ (תהלים צ' אב), ואלו חתפל ל, לא טעה בדבר

שתנוקות של בית רבן יודעים אותו! — ובהודע לי מה שמו, אחפשה אילי

אמצא עוד ארינאליס כאלה מפרי עמו, וכאשר עשיתי לאדונו כן אעשה לו. —

4) נודע כי איש אחד מפנה חתם את שמו „שורשה מלונדון“ על

מאמריו הרבים אשר נדפסו בשמו במכתבי עתים שונים, ואחד כן נתברר כי הוא

מיססיאנער בשה. ואילי הוא גיריה דהערשאן.

5) עליו להודיע סבת גלותו. אולי הוא מן „הצדיקים אשר אסור להם

לגלות עצמם כל ימיהם כי המה מעלמא דאתכסיא“, ואירא לדבר אתו מטוב ועד

רע. פן יקרני חיז אסון אשר קרהו. ורגלים לדבר הנם מאמריו בהקול ובאספ"ח —

6) פעם יחתום שמו „יגלי נער הרוח“ הוא לשדים ולא לבני אדם.

7) בהיותו חבר לבעל הקול, וכמהו יעלים שמו, כסחו הוא חשוד בעיני

אממונא ואשבועתא. ומה גם בהראותי לעין כל את זיופיו בספרי. עם

שונים לא אתערב בשלוש, ולקראת נעלמים לא אצא למלחמה. ויחשב

בעיני כנערים השובבים הרואים עברי בחוץ. ויצעקו אחריי. העם! העם! העם! —

8) רמאי אחד התחפש בשם „רוייסע“ נמצא בעיר הארשיץ (המניד שנה

כ"ב N. 14). ורמאי אחר התחפש בשה בשם „גאלדבערג“ ונתפש בהאלבער-

שטאדט (המניד שם N. N. 14, 18), וכל רמאי תבל יוכלו לקרוא את שמותם

„בן־נץ“ וישתבחו בערי יהודה כי בעלי ריבי המה. ומי יעיד על האמת? בעל הקול! וערבך ערבא צריך! — חזקתא דאברהם, סתם הוא זשודי מאו. (א"ב ז' 9) הלא כה דבריו, החוקע לחברו נתן לו דינר. . . החוקע לשני חברים, „לשלשה, לעשרה, לעשרים. למאה, לאלף, לאלף אלפים חברים, החוקע ותוקע, וחוזר ותוקע כל זמן שהנשמח בקרבן וכל זמן שישנם חברים. וכל זמן שאין „פוצה פה ומצפצף, אינו נתן כלום ולוקח את חייהם. מה ומדוע? תשאלו, יען „כי לכם ישלם רק לחיים, ולב בכס אין“ (אספ"ח 48). כן גזר דינו. ומיד מי אבקש את הדגרים הרבים המגיעים לי ממנו? ועוד חברים רבים יבקשוהו וישאלו: „ואי? ואי? ואי?“ — חזקתא דאברהם, סתם הוא זשודי מאו. (א"ב ז' 9) אם קבציאל השר קולות לא יבשר, עיד תקום חבל בל חמוט. ועוד מתי יהיו לנו יקטן (הקול) רפ"ג (הקול) לעם) תרא מי צבוע ערת, למוקש? תומכם בנפש או בגוף, תומך ידי עושו מלאכת ה' רמיה. מה מני ראדקיס וזאחן ושרשו בפרומקין, רמ"ע החבצלת פסול מהיות בין השופטים ביני ובין אחיו. ולמשפט שאר מה"ע לאחב"ל ללשונותם, אחכה. ואבשח כי חטו בים שבחם. התיאוריס להיות מו"ל מ"ע יודע כי יבושי להקרא עוד קאלענים. למו שיש לו שני ראשים, דו פרצופים ושש כנפים. והמהריש, יחשב למצד יקו ולירא ורך חללב בעת לבער הרע מקרבנו. חזקתא דאברהם, סתם הוא זשודי מאו. (א"ב ז' 9) אדעה כי עור בו נשמחו, ומטו עלי חרפת וקללות ועלילות שוא, בקולות וברקים. ואנחם בדבריו ר' מיכאל, „עיד היה דרנו בקודש להפך את כל הקללות, לברכות בלשונם דייקא היינו מי שלא הבין היה סרבה כי הוא מקלל יום יום את „כל הבאים והמה היו מלם בברכות“ (ספורי צדיקים י"א א'), וששתי קדושים (א"ד ב') קללותיהם תהפכנה לי לברכות. לישועתך קויתי ה'! — חזקתא דאברהם, סתם הוא זשודי מאו. (א"ב ז' 9) כ"ח תשרי שנת תביאנו אל בית בחירתך (ת"מ). מקדש ה' כננף יריך (תרי"מ) לפ"ק.

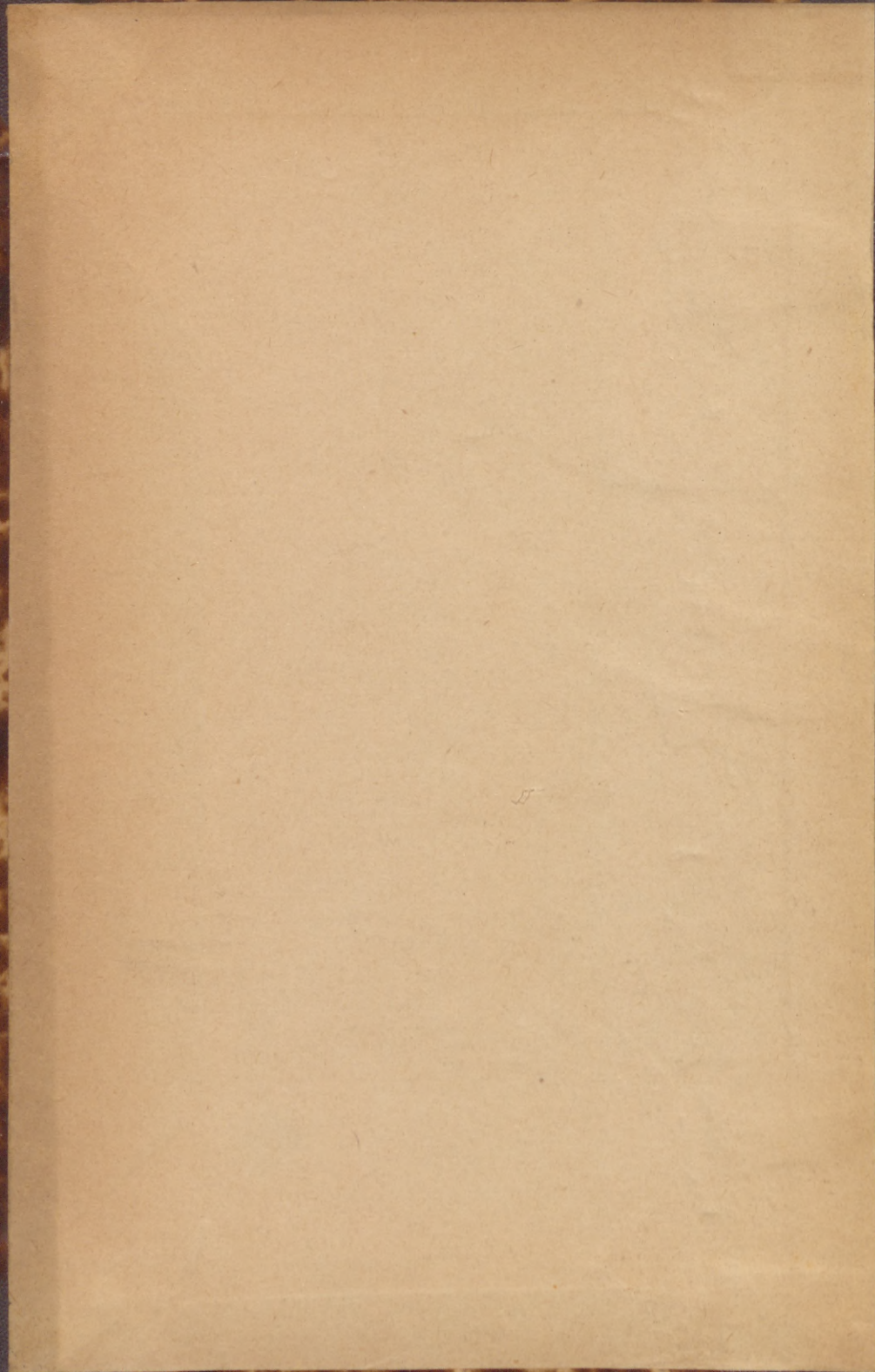
צד ג' שורה 24 צ"ל: כל מבוקריו — צד ד' שורה 31 צ"ל: חתן דפי — י"ד שורה 14: הרב . . . מ"ה שמואל יוסף פ"ן נ"י — מ"ז שורה 34: החורצים — כ"ז שורה 21: מספרי תהלות — ל"א שורה 22: לה חסד — ל"ז שורה 19: לחליכות קדם — ג' שורה 29: כי מטרתה להאשיר ואין מנמתה להעשיר — ואשר ימצא מעותים מצדי, במאמר „בגבורה ולא בשתי“ שלא כנדפס בהסלין, או ברבים אשר העזקתי מספרי בעל הקול, שלא כנדפס במו, עלי לתת לו 1 מארק או 1 שיללינג בעד כל אות ואות, וכל הקודם זכה. וחקן חיי ונני:

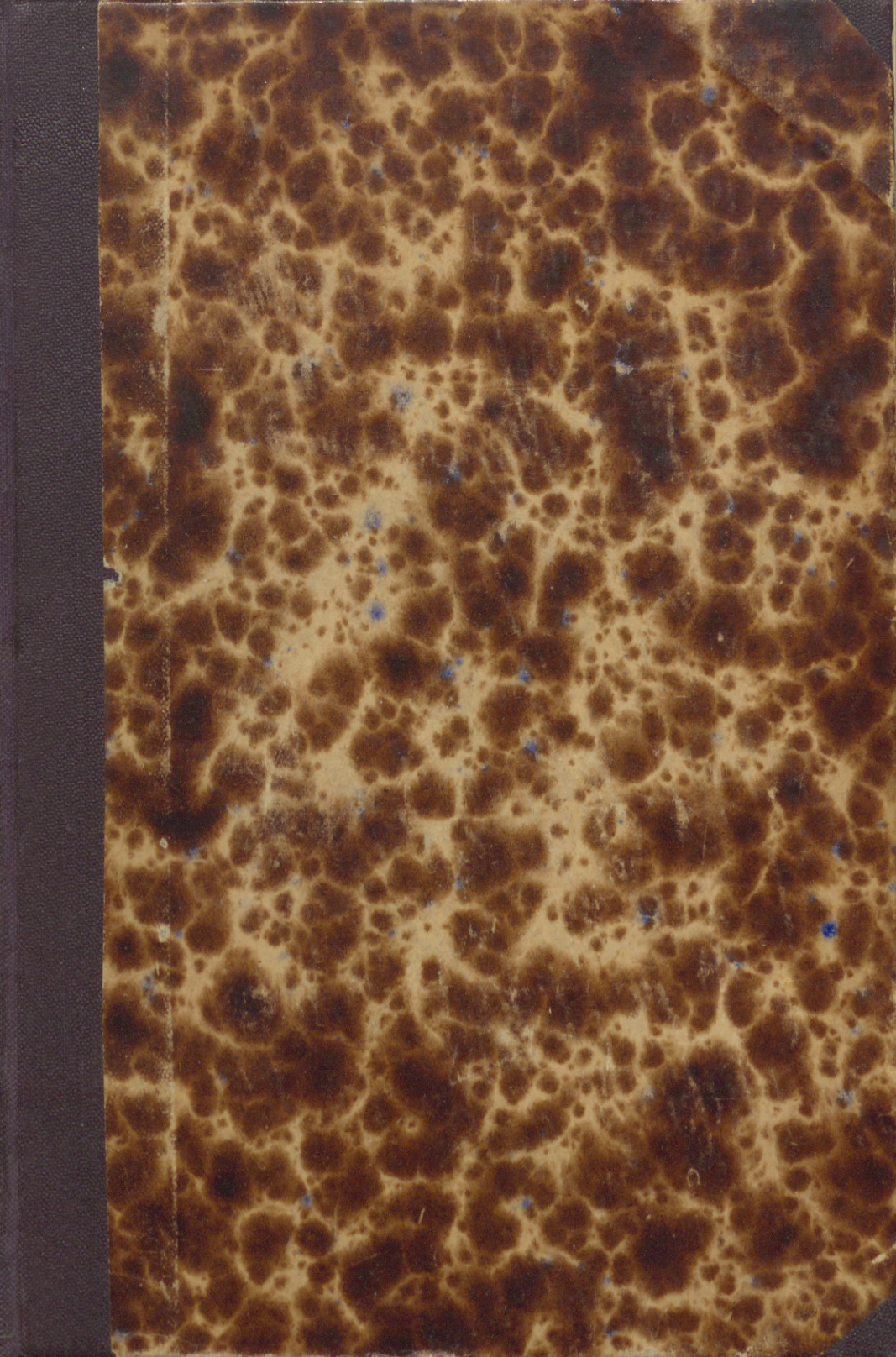
Rev. J. KOHN-ZEDEK,
15, St. Mark Street, Goodman's Fields, LONDON, E.

B.

875-

879.

J. Kohn-Zedek.

שבת אמת

התורה והמצוה

מוסד הישכיל

איד הדוש

צלה אלמין

I.